

وفیات

نعت گوین پاکستان

ڈاکٹر محمد منیر احمد سیلج

وفیاتِ نعت گویانِ پاکستان

۴۸۰ صاحبِ کتاب نعت گو شعراء کے مختصر کوائف اور تواریخ وفات

(۲۷ رمضان المبارک ۱۴۲۶ھ تا ۲۶ رمضان المبارک ۱۴۳۶ھ)

ڈاکٹر محمد منیر احمد سلیم

بی ایس سی (پنجاب)؛ ایم بی بی ایس (کے ای)؛

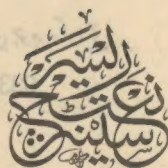
ایم سی پی ایس (سائیکسٹری)؛ ایف سی پی ایس (سائیکسٹری)؛

ایم اے (اردو)؛ ایم اے (پنجابی)

B-306، بلاک 14، گلستان جوہر، کراچی

sabeehrehmani@gmail.com

www.Naatresearchcenter.com

نالتا پرنال پاتعات لفة

تلفظ، اقامه اسفالماتك، اقامات كتاب لاف لاف
(۲۶۱۵ سابلان الفظ ۲۶۱۵ ۲۶۱۵ سابلان الفظ ۲۶۱۵)

ضابطه

ISBN : 978-969-8918-30-9

وفیات نعت گو یان پاکستان

کتاب

ڈاکٹر محمد منیر احمد علیچ

مؤلف

شوال ۱۴۳۶ھ / اگست ۲۰۱۵ء

تاریخ اشاعت

نعت ریسرچ سنٹر

ناشر

بی/۳۰۶- بلاک ۱۴، گلستان جوہر- کراچی

موبائل نمبر: 0333-2457575

200/- روپے

قیمت

عشق رسول اللہ علیہ السلام

میں ڈوب کر طلوع ہونے والوں

کے نام

فکر کا محور بنایا مدحتِ سرکار کو
اے قمر اہل ادب کو ناز ان پر کیوں نہ ہو
ہو گئے مرحوم لیکن یاد رکھے جائیں گے
تا قیامت ملکِ پاکستان کے سب نعت گو
(قمر وارثی)

یہ تو کرم ہے اُن کا ورنہ

وفیات نگاری تاریخ اور علم الرجال کا ایک اہم شعبہ ہے اور مسلمانوں نے بلاشبہ اس میدان میں کارہائے نمایاں انجام دیے ہیں۔ اگر یہ کہا جائے کہ مسلمان ہی اس فن کے بانی ہیں تو غلط نہ ہوگا کیونکہ احادیث نبویؐ پر تحقیق کے دوران انہوں نے علم الرجال کی بنیاد رکھی۔ جس میں اُن شخصیات کی زندگیوں پر عمیق نظری سے تحقیق کی جاتی تھی جن کا کسی حدیث کی روایت سے تعلق جزا ہو۔ اس طرح انہوں نے لاکھوں افراد کے تفصیلی کوائف مہیا و مرتب کر دیے جن میں ان اشخاص کی تواریخ و ولادت و وفات کا خصوصیت سے اہتمام کیا جاتا تھا۔ وفیات نگاری پر عربی زبان کو فوقیت حاصل ہے جہاں تیسری صدی ہجری میں اس موضوع پر پہلی باقاعدہ کتاب کا سراغ ملتا ہے۔ تاہم عربی میں اب تک لکھی جانے والی کتابوں میں سے سب سے زیادہ متاثر کن، معتبر اور بے نظیر کتاب ”وفیات الاعیان و انباء الزمان“ ہے جسے ابولعباس شمس الدین احمد المعروف بہ ابن خلکان (۱۱۱۰ھ تا ۱۲۰۸ھ) نے ۶۸۱ھ میں لکھا تھا۔ ۶۵۴ھ تا ۶۷۲ھ) میں قاہرہ میں تصنیف کیا۔ اس میں انہوں نے علماء شعراء امراء اور وزراء کے حالات جمع کئے ہیں، جن میں سے اکثر کے ساتھ مصنف کے دوستانہ مراسم تھے۔ وفیات الاعیان کی مقبولیت اور سند کا عالم یہ ہے کہ اب تک اس پر کئی تکمیل اور ترجمے لکھے جا چکے ہیں۔ اس کتاب کے ہر ذیل پر مزید ذیل تصنیف ہوئے ہیں۔ عربی کے علاوہ ترکی اور فارسی کا دامن بھی وفیات نگاری سے مالا مال ہے۔ اردو میں اس کی روایت زیادہ پرانی نہیں اور اس کی ابتداء کسی اہم واقعہ کا قطعہ تاریخ لکھنے سے ہوئی جس کا رواج عربی اور فارسی سے اردو میں در آیا تھا۔ (تفصیل کے لیے دیکھئے ”وفیات ناموران پاکستان“ کا مقدمہ از ڈاکٹر عارف نوشاہی)

اردو میں باقاعدہ وفیات نگاری کے آغاز کو ابھی چند دہائیوں سے زیادہ عرصہ نہیں گزر رہا۔ پاکستانی دور میں اس کام میں اولیت کا سہرا پروفیسر مولوی محمد شفیع کے سر ہے جنہوں نے قیام پاکستان سے پہلے اور بعد میں سندھ کے تاریخی قبرستانوں (مکلی وغیرہ) پر تحقیقی مقالات لکھے۔ ۱۹۹۰ء کی دہائی میں پروفیسر محمد اسلم مرحوم نے ”وفیات مشاہیر پاکستان“، ”خفگان کراچی“ اور ”خفگان خاک لاہور“ لکھ کر اس کام کا باقاعدہ آغاز کیا اور تین ہزار اہم پاکستانیوں کی

وفیات مرتب کیں۔ اس کے بعد راقم الحروف نے اس کام کو آگے بڑھایا اور 'خفگان خاکِ گجرات' [۱۹۹۶ء]، 'وفیات نامورانِ پاکستان' [۲۰۰۶ء]، 'وفیات اہل قلم' [۲۰۰۸ء] اور 'تنہائیاں بولتی ہیں' [اسلام آباد میں مدفون اہم شخصیات: ۲۰۱۲ء] لکھیں جن میں بارہ ہزار اہم پاکستانی شخصیات کی وفیات محفوظ کر دی ہیں۔ راقم اس موضوع پر پانچ مزید کتابیں ('وفیات مشاہیر اردو پاکستان'، 'وفیات علمائے پاکستان'، 'آسودگان خاکِ راولپنڈی'، 'وفیات مشاہیر کراچی' اور 'وفیات مشاہیر لاہور') بھی مرتب کر چکا ہے جو جلد منظر عام پر آرہی ہیں۔ یوں راقم اب تک تقریباً پندرہ ہزار مشاہیر پاکستانیوں کی وفیات لکھنے کا مفرد اعزاز رکھتا ہے۔

زیر نظر کتاب اس حوالے سے اہم ہے کہ اس میں ایک مخصوص دور [پاکستانی عہد] میں وفات پانے والے ایک مخصوص شعبے [نعت گوئی] سے متعلق ایسے افراد کی وفیات کا اہتمام کیا گیا ہے جو پاکستانی شہری تھے اور جن کے نعتیہ مجموعے (اردو اور علاقائی زبانوں میں) شائع ہو چکے ہیں۔ نعت گوئی کی سعادت حاصل کرنے والے صاحب کتاب شعراء کی تعداد یقیناً اس سے زیادہ ہوگی لیکن راقم کی رسائی ۳۸۰ نعت گویان تک ہو سکی ہے جن کے مجموعہ ہائے نعت کی تعداد تقریباً ایک ہزار تک پہنچتی ہے۔ ان میں ۹۸ فیصد ایسے شعراء نعت ہیں جن کے مجموعے چھپ چکے ہیں (ان کے نام درج کر دیے گئے ہیں) ایک فیصد کے بارے میں یہ یقین ہے کہ ان کا مجموعہ نعت چھپا لیکن نام معلوم نہیں ہو سکا اور ایک فیصد ایسے شعراء ہیں جن کا اگرچہ کوئی مجموعہ نعت شائع نہیں ہوا لیکن ان کی شہرت ایک نعت گو کے طور پر ہوئی۔ یہاں شعراء کی دیگر کتابوں کے نام نہیں دیے گئے سوائے ان کتابوں کے جو حمد گوئی، سیرت النبی یا حج و عمرہ کے سفر نامہ سے متعلق ہوں۔ کتاب کو شعراء کے اسمائے گرامی کے اعتبار سے الف بائی ترتیب دی گئی ہے شروع میں اسماء کا اشارہ اور کتاب کے آخر میں مذکور کتب کا اشارہ بھی دے دیا گیا ہے۔

یہ کتاب سید صبیح الدین صبیح رحمانی کی تحریک پر لکھی گئی ہے اور انہیں کی مساعی سے یہ منظر عام پر آرہی ہے بندہ ان کے لئے دعا بھی ہے اور ممنون بھی۔ اللہ تعالیٰ کہ وہ ایسے ہی فروغِ حامد پیغمبری کے ذریعے اپنی اور دوسروں کی عاقبت سنوارتے رہیں۔ آمین

ڈاکٹر محمد منیر احمد سیلچ

۲۷/رمضان المبارک ۱۴۳۶ھ/۱۵ جولائی ۲۰۱۵ء

۷/اے میڈیکل سٹاف کالونی، چکالہ راولپنڈی

فون: ۵۲۳۹۵۶۳-۰۳۳۳

حرفِ چند

نعت ہمارے دین و ایمان کے اظہار کی ایک جمالیاتی صورت ہونے کے ساتھ ساتھ ہمارا وہ بے مثل ادبی ورثہ بھی ہے جو ہمیں ایمان کے راستے میں ہمیشہ استقامت عطا کرتا ہے۔ نعت گوئی کا سلسلہ ولادت نبی کریم ﷺ سے بہت پہلے شروع ہو چکا تھا۔ پہلی امتیں بھی اپنی الہامی کتب اور انبیاء کرام علیہم السلام کی تعلیمات کے توسط سے آپ ﷺ سے واقف تھیں۔

ہمارے عہد تک آتے آتے نعت نے فنی اور معنوی طور پر کمال و ارتقاء کی بہت سی منازل طے کر لیں ہیں۔ ہمارا دور نعت نگاری کا دور عروج ہے۔ آج نعت اُردو شاعری کی ایک مستقل اور باوقار صنف کے طور پر اپنی قوت، افادیت، معنویت اور مقبولیت کا احساس دلا چکی ہے۔ بیسویں صدی کے آخری چند عشروں سے نعت گوئی نے فروغ و ارتقاء کی جن منازل کو طے کرنا شروع کیا تھا ان کا دائرہ اکیسویں صدی میں بھی برابر وسیع ہوتا جا رہا ہے۔

یہ ایک مسلمہ حقیقت ہے کہ قیام پاکستان کے بعد ہمارا عہد نعت گوئی کی تاریخ کا ایک نیا عہد بن کر ابھرا ہے۔ نعتیہ شاعری اور نعتیہ مشاعرے ہماری ثقافتی اور تہذیبی زندگی کا حصہ بن چکے ہیں۔ نعت گوئی، نعت شناسی، نعت فہمی نے ہمارے عہد میں ایک تحریک کی صورت اختیار کر لی ہے اور اب نعت کے علمی، ادبی اور تحقیقی آفاق کی تسخیر سے لے کر نعتیہ شاعری کی شعری اور شرعی حوالوں سے پرکھ کے کتنے ہی تازہ تر زوایے ہمارے عہد کا افتخار بن کر ہمارے سامنے روشن ہو رہے ہیں۔

اس مجموعی فضا میں ”وفیاتِ نعت گویانِ پاکستان“ کی اشاعت یقیناً فروغِ نعت کے باب میں ایک بڑا کارنامہ ہے نعت پر بڑھتے ہوئے تحقیقی ذوق کے تناظر میں بھی اور اپنے عہد کے ان قابلِ فخر صاحبِ کتب شعرا کی خدمات کے اعتراف کے حوالے سے بھی جنہوں نے عصری ادبی منظر نامے پر خود کو مداح رسالت مآب ﷺ کے طور پر نمایاں کیا۔

تاریخ کی دنیا میں وفیات نگاری کی اہمیت اور افادیت سے انکار ممکن نہیں اور اسے تذکرہ نگاری میں نہایت اہم حیثیت حاصل ہے۔ کسی مرحوم شخصیت کا تذکرہ اس کی تاریخ ولادت و وفات کے بغیر مکمل نہیں ہو سکتا۔ ”وفیات نعت گوین پاکستان“ میں ہم نہ صرف صاحب کتاب شعرائے نعت کی تاریخ وفات دے رہے ہیں بلکہ ان کے مختصر کوائف، تاریخ پیدائش، نعتیہ مجموعوں کے نام اور جائے مدفن کا ذکر بھی کر رہے ہیں۔ یوں یہ مرحوم پاکستانی نعت گو شعراء کا ایک مختصر تذکرہ بھی بن گیا ہے۔ مؤلف نے کتابوں کا اشاریہ دے کر اس کی افادیت کو مزید بڑھا دیا ہے اور محققین کے لئے استفادے کو آسان کر دیا ہے۔

کتاب کے مؤلف ڈاکٹر محمد منیر احمد سیلچ کا نام وفیات نگاری کے حوالے سے استناد کا درجہ اختیار کر چکا ہے اور اب تک وفیات و کتبات نگاری پر ان کی متعدد علمی و تحقیقی کاوشیں اہل علم سے پسندیدگی کی سند حاصل کر چکی ہیں۔ ”وفیات ناموران پاکستان“ اور ”وفیات اہل قلم“ کی شکل میں ان کی ضخیم کتب ہر محقق کی ضرورت بن چکی ہیں اور متعدد ”محققین“ ان کتابوں سے اپنی دلچسپی کے موضوعات اور شخصیات کو الگ الگ کر کے نئی کتابیں ترتیب دے رہے ہیں۔ اُمید ہے کہ زیر نظر تالیف کو بھی اہل علم پسند کریں گے اور مؤلف اور ناشر کو اپنی دعاؤں میں یاد رکھیں گے۔

اس مجموعہ وفیات میں ۳۸۰ شعراء کے تقریباً ایک ہزار نعتیہ مجموعوں کا ذکر کیا گیا ہے۔ شعراء اور کتب کی اس تعداد میں اضافہ ممکن ہے اور اُمید ہے کہ آنے والے دنوں میں مزید تحقیق سے نئے افراد اور نئے نعتیہ مجموعے سامنے آئیں گے۔

نعت ریسرچ سینٹر، کراچی کے قیام کا بنیادی مقصد یہ ہے کہ نعت گوئی، نعت شناسی، نعت فہمی کے فروغ کے ساتھ ساتھ نعت کے جملہ تاریخی، علمی و ادبی اور فنی پہلوؤں اور وابستگان نعت پر سنجیدہ تحقیق کو بھی رواج دیا جائے اور مجھے خوشی ہے کہ یہ ادارہ اللہ کی مہربانی سے اپنے مقاصد بڑی حد تک پورے کر رہا ہے۔ ”نعت رنگ“ کی ۲۵ ضخیم اشاعتوں کے ساتھ ہم اب تک چالیس کے قریب شعری، علمی و تحقیقی کتب بھی شائع کر چکے ہیں اور متعدد تحقیقی منصوبوں پر کام جاری ہیں جو مستقبل قریب میں کتابی صورت میں منظر عام پر آجائیں گے۔ نعت ریسرچ سینٹر کی لائبریری بھی اس سلسلے میں قابل ذکر ہے جس میں نعت اور متعلقہ موضوعات پر ہزاروں کتب موجود ہیں۔ ادارے کی مطبوعات کی ایک فہرست کتاب کے آخری صفحات میں شامل کی گئی ہے، اُمید ہے کہ ذوق تحقیق رکھنے والوں کے لیے معاون ثابت ہوگی۔

حسن ترتیب

۲۲	اختر ہوشیار پوری (عبدالسلام)
۲۳	اختیار حسین کیف نیازی ڈاکٹر میرزا
۲۳	اخلاق احمد سالک قاری
۲۳	ادب گلشن آبادی (غلام جیلانی)
۲۳	ادیب رائے پوری (سید حسین علی)
۲۳	ارشاد اعجاز رانا
۲۴	ارمان اکبر آبادی (بشارت علی خان آفریدی)
۲۴	ازہر مولوی محمد (کرم الدین)
۲۴	ازہر درانی
۲۴	اسد ملتانی (محمد اسد خاں)
۲۵	اسرار احمد سہاوری پروفیسر
۲۵	اسیر عابد پروفیسر
۲۵	اشرف علی فاروقی گلیانوی محمد
۲۵	اشرف بکریالوی ملک محمد
۲۵	اصطفا لکھنوی (محمد اصطفی خان)
۲۶	اصغر سودائی پروفیسر محمد
۲۶	اصغر علی اصغر صوفی
۲۶	اطہر ضیائی
۲۶	اظہار قریشی (اظہار الدین)
۲۶	اظہار گیلانی سید
۲۷	اعظم چشتی محمد
۲۷	افتخار اجمل شاہین پروفیسر
۲۷	افسارہ پوری (ظہیر عالم صدیقی)
۲۷	افضل الفت

صفحہ نمبر	شاعر
۱۹	ابرشاہ وارثی (اللہ دتہ)
۱۹	ابوشاہین فاروقی (محمد حیات)
۱۹	اثر زبیری
۱۹	اثر صہبائی (خواجه عبدالسمیع پال)
۱۹	اثر فاضلی جے پوری (محمد علی خان)
۱۹	اثر ہاپوڑی (سید احمد علی)
۲۰	اجمل جنڈیالوی فقیر (امان اللہ خان)
۲۰	احسان امروہوی
۲۰	احسان دانش (قاضی احسان الحق)
۲۰	احمد ظفر (ظفر علی احمد)
۲۰	احمد فاخر
۲۱	احمد ندیم قاسمی (احمد شاہ)
۲۱	احمد یار خاں نعیمی گجراتی مفتی
۲۱	اختر الحامدی (سید محمد مرغوب)
۲۱	اختر اندوری فدائی
۲۲	اختر بجنوری (سید اختر علی)
۲۲	اختر بیک مرزا
۲۲	اختر حسین اختر
۲۲	اختر شیرانی
۲۲	اختر لکھنوی (محمود الحسن)

۳۲	انوار ظہوری (سید انوار الحق)	۲۷	افضل باقی (محمد فضل)
۳۲	انور کیف	۲۸	افضل رضا، پروفیسر ڈاکٹر محمد
۳۳	انور میر محمد	۲۸	افضل منہاس (وزیر احمد)
۳۳	آثم فردوسی (میاں عبد الحمید)	۲۸	افق کاظمی امروہوی
۳۳	آرزو اکبر آبادی	۲۸	اقبال حسن بھٹلا، ملک
۳۳	آسی ضیائی، پروفیسر (امان اللہ خاں)	۲۸	اقبال راحت محمد
۳۳	آصف صابری، حکیم (وزیر الدین)	۲۸	اقبال زخمی، میاں محمد
۳۳	آصف مصرانی (احمد خان)	۲۹	اقبال شیدا، محمد
۳۴	آغا صادق (پروفیسر سید صادق حسین نقوی)	۲۹	اقبال صفی پوری (اقبال احمد غلیلی)
۳۴	آفتاب احمد وارثی، حافظ	۲۹	اقبال صلاح الدین
۳۴	آفتاب کریبی	۲۹	اقبال عظیم، سید
۳۴	باقی صدیقی (محمد افضل)	۳۰	اکبر وارثی میرٹھی (خواجہ محمد اکبر)
۳۴	بخت علی بخت فقیر	۳۰	الطاف قریشی
۳۵	بدر الدین بدر	۳۰	امتیاز راہی (امتیاز احمد)
۳۵	بدرالہ آبادی (طلحہ حسنین)	۳۰	امید فاضلی (محمد ارشاد)
۳۵	برق اجیری	۳۰	امید ملتانی (محمد نواز)
۳۵	برق نوشائی، ابوالکمال غلام رسول	۳۰	امیر حمزہ شنواری
۳۵	بسل آغاٹی (عبدالرحمن خاں)	۳۱	امین خیال
۳۶	بشیر احمد چشتی صابری، مولانا حاجی محمد	۳۱	امین علی نقوی، سید محمد
۳۶	بشیر حسین ناظم	۳۱	امین گیلانی، سید
۳۶	بہزاد لکھنوی (سردار حسین خاں)	۳۱	انجم رومانی (فضل دین)
۳۶	پیتاب نظیری (عبدالوہاب خان)	۳۲	انجم وزیر آبادی (محمد جان)
۳۷	بے چمن رچپوری (سید محمد حسین)	۳۲	انصار الہ آبادی شاہ (سید انصار حسین)
۳۷	بیدل جیلپوری (عبدالباقی)	۳۲	انوار حسین صولت، سید

۳۷	پرنم الہ آبادی (محمد موسیٰ)
۳۷	پروین جاوید
۳۷	پیر محمد زبیرانی
۳۸	پیر محمد کاوش
۳۸	تابش دہلوی (سید مسعود الحسن)
۳۸	تابش صدانی (طفیل احمد)
۳۸	تاج عرفانی
۳۸	تاج قائم خانی (گلاب خان)
۳۸	تبسم رضوانی، ڈاکٹر (حبیب اللہ قریشی)
۳۹	تبسم قریشی (کیپٹن محمد رمضان)
۳۹	تہور علی زیدی، حکیم سید
۳۹	ثاقب زیروی
۳۹	جائی بدایونی (مولانا محمد عبد الجامع)
۳۹	جان محمد اضعف ہالائی
۴۰	جاوید احسن خان
۴۰	جاوید سوز، ڈاکٹر (فتح محمد کھوکھر)
۴۰	جعفر بلوچ (غلام جعفر)
۴۰	جعفر علی عشقی، سید
۴۰	جمیل نقوی امر وہوی، سید (جمیل احمد)
۴۰	جمیل حسین رضوی، سید
۴۱	جمیل عظیم آبادی (محمد جمیل احسن)
۴۱	جمیل ملک (عبد الجمیل)
۴۱	جمیل نظر (جمیل احمد)
۴۱	جمیل نقوی امر وہوی

۴۱	جوہر نظامی (ربیعہ عبدالغفور)
۴۲	چراغ دین جونے کے والا
۴۲	چراغ شاہ نقشبندی، پیر سید
۴۲	چنگیز، جٹس اے آر (عبدالرحمن)
۴۲	حاجرہ مشکور، ناصری
۴۳	حافظ لدھیانوی (سراج الحق)
	حامد الوارثی
۴۳	حامد حسن قادری، پروفیسر
۴۴	حامد خان مظہر
۴۴	حبیب احمد محسنی تلہری، سید
۴۴	حبیب اشعر دہلوی، حکیم
۴۴	حبیب اللہ حاوی، صوفی
۴۴	حسرت حسین حسرت
۴۴	حسن المرتضیٰ خاوری
۴۵	حسن رضوی، ڈاکٹر سید
۴۵	حسین کاظمی شاد، سید
۴۵	حسین بلتستانی (محمد حسین خان)
۴۵	حشمت شاہ وارثی، استاد
۴۵	حشمت علی یوسفی
۴۶	حفیظ تائب، پروفیسر (عبدالحفیظ)
۴۶	حفیظ جالندھری، ابوالاثر (محمد حفیظ)
۴۶	حفیظ صدیقی، پروفیسر (محمد عبدالحفیظ)
۴۷	حمید یوسفی (عبد الحمید)
۴۷	حنیف اسعدی (حنیف احمد)

۵۲	ذاکر حسین بکرا نوری	۴۷	حنیف ساجد (محمد حنیف)
۵۲	ذاکر علی خاں، محمد	۴۷	حنیف سوز، محمد
۵۲	ذوقی مظفر نگری (حافظ محمود الحسن)	۴۷	حیات میرٹھی
۵۲	ذہین شاہ تاجی (سید محمد طاسین)	۴۸	حیدر گردیزی، سید محمد
۵۳	رابعہ نہال (سیدہ رابعہ خاتون)	۴۸	حیرت الہ آبادی (سید مہدی حسن)
۵۳	راجی الرحمت نظر، مولانا	۴۸	خادم علی نقشبندی، حکیم
۵۳	راز کا شمیری (خواجہ عبدالمنان)	۴۸	خادم حسین رزمی
۵۳	راخ عرفانی (عبدالواحد)	۴۸	خادمی اجمیری (محمد حسین)
۵۴	راشد بزمی (محمد حامد)	۴۸	خاطر غزنوی
۵۴	راغب مراد آبادی (سید اصغر حسین)	۴۹	خالد احمد
۵۴	رحمن کیانی (عبدالرحمن)	۴۹	خالد بزمی، پروفیسر (محمد یونس)
۵۴	رشک ترابی، علامہ (احمد حسین)	۴۹	خالد شفیق
۵۴	رشید وارثی (عبدالرشید خاں)	۴۹	خدا بخش اظہر شجاع آبادی، مولانا
۵۵	رضا ہمدانی (مرزا رضا حسین)	۵۰	خلیق قریشی (غلام رسول)
۵۵	رعنا اکبر آبادی (شکوہ احمد)	۵۰	خلیل خان خلیل قادری برکاتی، مفتی محمد
۵۵	رعنا نظامی راجپوری (مرزا مطیع اللہ جلال)	۵۰	خمار انصاری (نجم الحسین)
۵۵	رمضان وزیر آبادی، منشی (محمد رمضان کھوکھر)	۵۰	خورشید الطیغ پوری (قاضی خورشید الدین)
۵۵	روحی علی اصغر	۵۰	خورشید آرا بیگم خورشید پروفیسر
۵۵	روشن علی عشرت (عشرت کلکتوی)	۵۱	خیال امر وہوی، ڈاکٹر (سید علی مہدی نقوی)
۵۶	رؤف شیخ (عبدالرؤف)	۵۱	خیبر، سید احمد جان
۵۶	رئیس امر وہوی، سید	۵۱	دائم اقبال، دائم
۵۶	ریاض الحسن نیر، حامدی، سید محمد	۵۱	درد اسعدی (مرتضیٰ علی خاں)
۵۶	ریاض الدین سہروردی، علامہ سید محمد	۵۱	درد کا کوردی (علامہ میر نذر علی)
۵۷	ریاض الدین عطش، خواجہ	۵۲	دل محمد دل، خواجہ

۶۲	شاعر لکھنوی	۵۷	ریاض جالندھری (احمد بخش)
۶۲	شاکر چچانوی	۵۷	زابد فتح پوری (سید کرار حسین)
۶۲	شاہد لوری (نذیر محمد انصاری)	۵۷	زابد لیتق
۶۲	شبنم روبانی (مرزا عظیم احمد بیگ چغتائی)	۵۷	زکی کیفی، مولانا محمد
۶۲	شریف الدین نیر، سید محمد	۵۸	زیارت حسین جمیل، سید
۶۳	شریف امر دھوی (سید شریف حسین رضوی)	۵۸	ساجد اسدی جے پوری (ساجد علی)
۶۳	شفیع بلوچ (محمد شفیع خان بلوچ)	۵۸	ساحر صدیقی (غنیمت علی)
۶۳	شفیق احمد فاروقی الدنی، قاضی	۵۸	ساغر صدیقی (محمد اختر)
۶۴	شفیق بریلوی (شفیق احمد)	۵۸	ساقی گجراتی (مختار احمد)
۶۳	شمس سیالکوٹی	۵۹	ستار وارثی (عبدالستار خان)
۶۴	شمس نظامی (پروفیسر شمس الحق نظامی)	۵۹	سجاد احمد ساجد مراد آبادی، پروفیسر
۶۴	شمس وارثی (سید شمس الحسن)	۵۹	سجاد خن
۶۴	شمیم بلتستانی (نذیر حسین)	۵۹	سجاد مرزا، پروفیسر (عبدالحمید بیگ)
۶۴	شوکت الہ آبادی (محمد پیر فاروقی)	۵۹	سراج قادری بادشاہ پوری (سراج الدین)
۶۴	شوکت راز (شوکت علی راز)	۶۰	سردار علی شاہ ذاکر، سید
۶۴	شوکت ہاشمی	۶۰	سرشار صدیقی
۶۵	شہاب دہلوی (سید مسعود حسن)	۶۰	سرور بجنوری (محمد یونس)
۶۵	شیخ نیکانوی، احمد علی	۶۰	سروسہار پوری، حکیم محمود احمد
۶۵	شیدا جیلپوری (سید احمد علی شاہ)	۶۰	سکندر لکھنوی (مرزا اسکندر بیگ)
۶۵	صابر براری (احمد مرزا قادری)	۶۱	سلمان رضوی، سید حسن
۶۵	صائم چشتی (محمد ابراہیم)	۶۱	سلیم گیلانی، سید
۶۶	صابا اکبر آبادی (خولہ محمد امیر)	۶۱	سہیل اختر، پروفیسر (عبدالغفور خان)
۶۶	صابا مقرر اوی (رفیع احمد)	۶۱	سیف زلفی (سید ذوالفقار حسین رضوی)
۶۶	صفیہ ملیح آبادی	۶۲	سیاب اکبر آبادی (عاشق حسین صدیقی)

۷۲	عارف سیمابی سیالکوٹی (فقیر محمد خاں)	۶۷	صلاح الدین میر
۷۲	عارف عبد المتین	۶۷	صوفی نقوی (سید اقبال محمد)
۷۲	عاشق حسین عاشق	۶۷	صہبا اختر (اختر علی)
۷۲	عاشق علی ذبیحی ڈبائیوی	۶۷	ضمیر اظہر (ضمیر الدین)
۷۲	عاشور کاظمی، سید	۶۷	ضمیر جعفری، سید (ضمیر حسین)
۷۳	عاصم گیلانی (سید احمد مسعود)	۶۸	ضیاء القادری (محمد یعقوب حسین)
۷۳	عاصی کرناٹی، پروفیسر ڈاکٹر (شریف احمد)	۶۸	ضیاء محمد ضیاء
۷۳	عبد الجبار اثر	۶۸	ضیاء محمد قلعداری، پروفیسر مولوی
۷۳	عبدالحامد بدایونی، مولانا محمد	۶۸	طارق سلطان پوری (محمد عبدالقیوم)
۷۳	عبدالحفیظ خان قادری، مولانا قاری	۶۹	طارق مسعود، سید
۷۴	عبدالحمید ارشد	۶۹	طاہر شادانی (محمد صدیق)
۷۴	عبد الرحمن، قاضی	۶۹	طاہر شاہ بابا (محمد طاہر حسین)
۷۴	عبد الرحمن، انجم، حافظ	۶۹	طفیل دارا، پروفیسر محمد
۷۴	عبد الرحمن خالد	۶۹	طفیل ہوشیار پوری
۷۴	عبد الرحمن شوق امرتسری	۷۰	طور نورانی
۷۴	عبد الرحمن عاجز مالیر کوٹلوی	۷۰	ظہور جعفری (رئیس الدین)
۷۵	عبد الرحمن عبد پروفیسر	۷۰	ظاہر امرتسری (محمد حسین)
۷۵	عبدالرزاق صدف	۷۰	ظفر علی خاں، مولانا
۷۵	عبدالرشید راشد، مفتی	۷۰	ظفر عمر زبیری
۷۵	عبدالرشید نقشبندی مجددی، حکیم	۷۱	ظہور الحق ظہور، قاضی
۷۵	عبدالستار نیازی	۷۱	ظہور شاہ قادری جلال پوری، پیر
۷۶	عبدالسلام قادری باندوی، مولانا سید	۷۱	ظہور علی شاہ اقدس، پیر حافظ
۷۶	عبدالشکور کبیل پوش اکبر آبادی، مولانا محمد	۷۱	ظہیر صدیقی (حامد محمود)
۷۶	عبدالعزیز خالد، علامہ	۷۱	عارف اکبر آبادی (حافظ محمد یوسف خان)

۸۱	غانفل کرانی (محمد یاسین)	۷۶	عبد الغفور اسلم جالندھری، مولانا
۸۱	غفار بابر، پروفیسر	۷۷	عبد الغفور عرش قادری فاضلی، حکیم میاں
۸۱	غلام اعظم، مولانا	۷۷	عبد الغنی ناز
۸۲	غلام حیدر قریشی مخدومی، پیرزادہ	۷۷	عبد الکریم شمر، حکیم
۸۲	غلام حیدر رکھنا، حاجی	۷۷	عبد الکریم چشتی، مولانا میاں
۸۲	غلام رسول جتوئی، مولانا	۷۷	عبد الکریم عابد
۸۲	غلام رسول قادری، شاہ	۷۷	عبد الکریم قلعداری، مولوی
۸۲	غلام رسول گوہر قصوری	۷۸	عبد اللطیف افضل، مولوی محمد
۸۳	غلام فرید جعفری، سید	۷۸	عبد اللطیف عارف
۸۳	غلام محمد جلو آ نوی، مولانا	۷۸	عبد اللہ استاد
۸۳	غلام محمد محمودی تونسوی، مولانا	۷۸	عبد اللہ اثر، مولانا
۸۳	غلام نبی مہیسر، حاجی	۷۸	عبد اللہ نیاز راجہ محمد
۸۳	غلام یار، مولوی	۷۹	عبرت صدیقی بریلوی (تبارک علی)
۸۴	فخر الدین فخر سیالوی، خواجہ غلام	۷۹	عہدیم یوسفی کجابی (اورنگ زیب)
۸۴	فدا حسین فدا، ابوطاہر	۷۹	عرش صدیقی (ارشاد الرحمن)
۸۴	فدا خالدی (عبد الحمید)	۷۹	عزیز حاصل پوری (محمد عبدالعزیز)
۸۴	فدا اکھیم کرنی (صوفی محمد فضل الدین)	۷۹	عطاء اللہ خاں قادری، پروفیسر ڈاکٹر محمد
۸۴	فروغ احمد، پروفیسر محمد	۸۰	عطاء حسین کلیم، سید
۸۵	فضل حسین شاہ بخاری	۸۰	عظمت اللہ خان
۸۵	فضل حسین فضل سبجراتی، پیر	۸۰	عظیم قریشی (محمد عظیم)
۸۵	فضل حق چودھری	۸۰	علی بخش جمالی
۸۵	فضل حق فضل ٹھمکوی، مولوی	۸۰	علی حسین شیدانقوی، سید
۸۵	فضل حق نصیر چودھری	۸۱	علیم اللہ عارفی، قاضی
۸۶	فضل محمد فضل جالندھری، چودھری	۸۱	علیم ناصر (علیم الدین)

۹۱	کرم حیدری، پروفیسر (ملک کرم داد)	۸۶	فقیر محمد، صوفی
۹۱	کرم دین تقی، صوفی	۸۶	فہیم رودلوی
۹۱	کشتی، پروفیسر ڈاکٹر ابوالخیر	۸۶	فیاض کاوش، پروفیسر (فیاض احمد خاں)
۹۱	کلیم عثمانی (احتشام الہی)	۸۶	فیروز شاہ، سید محمد
۹۱	کوثر جعفری (حکیم حاذق محمد صابری)	۸۶	فیضان، فضل الرحمن
۹۲	کینفی سرحدی (عبدالسلام)	۸۷	فیض الحسن شاہ، صاحبزادہ سید
۹۲	گل حسن گوپا، نگ شاد	۸۷	فیضی، سید (فیض الحسن)
۹۲	گلزار حسین شاہ صابری، سید	۸۷	قاتل شاہ، امیر محمد احمد صدیقی
۹۲	گوہر دین، حافظ	۸۷	قتیل شقائق (اورنگ زیب خاں)
۹۲	گوہر ہوشیار پوری (محمد اشرف خان)	۸۷	قصری، کانپوری (مطلوب حسین)
۹۳	لالہ محرائی (محمد صادق)	۸۸	قلندر علی سہروردی، ابوالفیض
۹۳	لطیف اثر	۸۸	قمر اجٹالوی (عبدالستار)
۹۳	ماجد صدیقی (عاشق حسین)	۸۸	قمر الدین سیالوی، خواجہ محمد
۹۳	مانی فاروقی (غلام حسین فاروقی)	۸۸	قمر انجم (قمر الدین احمد)
۹۴	ماہر القادری (منظور حسین)	۸۹	قمر بریلوی (محمد آفاق حسین صدیقی)
۹۴	ماہر شکوہ آبادی (ظہور الحسن خان)	۸۹	قمر جلالوی، استاد (سید محمد حسین عابدی)
۹۴	مبارک مونگیری (مبارک احمد)	۸۹	قمر عینی (عبدالحمید)
۹۴	مجذوب چشتی	۸۹	قمر صدیقی (عبدالناظر صدیقی)
۹۴	مجید کھام گانوی	۸۹	قمر لاکھو (مولانا رحیم بخش)
۹۵	محسن احسان (احسان الہی)	۹۰	قمر میرٹھی (ڈاکٹر قمر الدین احمد)
۹۵	محمدر بدایونی (فاروق احمد)	۹۰	قمر ناشی (سید اسماعیل شہید)
۹۵	محمدر رسول نگری (میاں نثار احمد)	۹۰	قیوم نظر (عبدالقیوم)
۹۵	محمد احسن، چنہ حافظ	۹۰	کامل جونا گڑھی (غلام علی خان)
۹۵	محمد اختر، مولانا حکیم شاہ	۹۰	کرار نور (سید کرار میرزا)

۱۰۱	مختار احمد کاشف	۹۶	محمد اسماعیل ذبیح، مولانا
۱۰۱	مخلص صدیقی (امام الدین)	۹۶	محمد اسماعیل ذبیح، مولانا
۱۰۱	مسرور جالندھری (سلطان محمود رضوانی)	۹۶	محمد اعظم قادری نوشاہی بابا
۱۰۱	مسرور کیفی (صاحب محمد)	۹۶	محمد افضل فقیر، صوفی
۱۰۲	مسعود رضا خاکی، ڈاکٹر آغا	۹۶	محمد اکرم رضا، پروفیسر
۱۰۲	مسلم اویسی امرتسری، محمد	۹۷	محمد امین مجاہد حاجی
۱۰۲	مشتاق علوی	۹۷	محمد انور قادری، صوفی
۱۰۲	مضطر دھرمی	۹۷	محمد بشیر احمد بٹ
۱۰۲	مظفر وارثی (محمد مظفر الدین احمد صدیقی)	۹۷	محمد حسین، مولوی
۱۰۲	مظہر الدین مظہر، مولانا حافظ	۹۸	محمد حسین آسی، پروفیسر
۱۰۳	مقبول احمد قادری	۹۸	محمد حسین قیس چشتی، صوفی
۱۰۳	مقبول نقش (عبد السبحان)	۹۸	محمد شریف راجہ
۱۰۳	ممتاز احمد ممتاز، حاجی	۹۸	محمد شفیع اوکاڑوی، مولانا حافظ
۱۰۳	ممتاز بجنوری	۹۸	محمد شفیع شوق
۱۰۳	منصور احمد خالد	۹۸	محمد صدیق صبر قادری
۱۰۴	منظور احمد مجبور مکان شریفی، سید	۹۹	محمد عارف چشتی، مولانا الحاج عبدالرسول
۱۰۴	منظور الحق مخدوم، ڈاکٹر	۹۹	محمد عالم نظامی، حکیم قاضی
۱۰۴	منظور حسین منظور، ملک	۹۹	محمد عبداللہ ملکہ نوالہ، مولوی
۱۰۴	منور بدایونی (ثقلین احمد)	۹۹	محمد علی ظہوری
۱۰۵	مونس انصاری (پیر بخش)	۹۹	محمد عمر رضا روجی قادری، پیر شاہ
۱۰۵	مہر پٹی بھتی (عتیق احمد)	۱۰۰	محمد یار فریدی، خواجہ
۱۰۵	مینا زبیری (انیس مجتبیٰ)	۱۰۰	محمد یعقوب نقشبندی
۱۰۵	نادر جاجوی (امانت علی نادر)	۱۰۰	محمود اختر کیانی
۱۰۶	نادر خاں زار قادری قلندری، مقیم شاہی	۱۰۰	محمود شاہ ہزاروی، سید
۱۰۶	نادم صابری (گلزار احمد)	۱۰۰	محمودہ خاتون

نفس فریدی (نفس الدین فریدی)

نگار فاروقی (ضامن حسین)

نور الحسن چشتی حاجی

نور حسین گرجا کھی، مولانا

نور ساگری (محمد نور الحق)

نیر مدنی (سید محمد مدنی)

واصف بذیانوی

واصف علی واصف

وحید السیاء عرفانی، سید محمد

وحید الحسن ہاشمی، سید

وحید روشن پروین جالندھری

وحیدہ نسیم، پروفیسر

وزیر حسین شیرازی، سید

وفا ذبائی (محمد حفظ الرحمن)

وفا صدیقی (وصی احمد)

ولی محمد واجد

ولی وارثی امرتسری (سید میر منظور محمود)

ہارون رشید ارشد

ہلال جعفری (سید اشرف علی)

ہدم، مہر محمد خان

یزدانی جالندھری (سید عبدالرشید)

یعقوب سفری، محمد

یکتا امر دہوی (سید واحد علی)

یوسف علی عزیز جے پوری، حافظ سید محمد

یوسف مکیہ حاجی محمد

نازش رضوی (ابوظفر سید علی امام)

ناصر جلالی دہلوی، مولانا سید محمد

ناصر کاس گنجوی (ناصر محمود خاں)

ناظم بزی

نثار بزی (قلندر بخش جونیجو)

نثار بیانونی (سید نثار احمد جعفری)

نجم آقندی (میرزا تجمل حسین)

نجم نعمانی سبزواری (سید محمد یلین)

نذر صابری (غلام محمد)

نذیر اختر، محمد

نذیر اذفر

نذیر قیصر

نسیم امر دہوی (سید قائم رضا)

نشر اکبر آبادی (اعجاز محمد خان)

نصر کریمی (نصر اللہ نصر)

نصرت نعیمی (مولانا رجب علی خاں)

نصیر آرزو (نصیر الدین خاں)

نصیر الدین نصیر کوٹروی، پیر سید

نظر زیدی

نظر لکھنوی

نظیر شاہ جہانپوری (نظیر احمد خاں)

نظیر لدھیانوی (امیر حسین خاں)

نعیم حیدر تقوی، پروفیسر ڈاکٹر

نعیم صدیقی، مولانا (فضل الرحمن)

نعیم میرٹھی (نعیم الرحمن)

نفس الحسنی شاہ سید انور حسین نفس رقم

ابرشاہ وارثی (اللہ دتہ)

ممتاز پنجابی نعت گو شاعر، صوفی بزرگ، مریدِ بیدم شاہ وارثی
نعتیہ مجموعے: ایو کرم۔ ایو بہار۔ ایو رحمت۔ ایو حجاز۔

ایو باراں۔ ایو جمال۔ ایو انوار۔ ایو کمال۔

ایو مدینہ۔ ایو محبت۔ ایو جنت۔ ایو نور۔

ایو عشق۔ ایو فردوس۔ ایو دیاں نعتاں

ولادت جالندھر

وفات جولائی ۱۹۶۳ء ملتان

تدفین ملتان

مآخذ شمیم جالندھر۔ تذکرہ شعرائے وارثیہ

ابوشاہین فاروقی (محمد حیات)

معروف شاعر و ادیب، صحافی، کارکن تحریک پاکستان۔

بانی مدیر ہفت روزہ 'قیوم' بھیرہ۔

نعتیہ مجموعے: خیر البشر۔ سرورِ کونین

ولادت میاں امام الدین

ولادت ۲۶ جولائی ۱۹۲۰ء بھیرہ

وفات ۲۹ مارچ ۱۹۹۹ء (بروز عید قربان)

تدفین بھیرہ ضلع سرگودھا

مآخذ جنہیں ہم بھول بیٹھے ہیں۔ ہمارے اہل قلم

اثر زبیری

اردو شاعر و مترجم

نعتیہ مجموعہ سلسیل (۱۹۸۳ء)

وفات ۱۹۹۳ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

اثر صہبائی (خواجه عبدالسمیع پال)

ممتاز نعت گو شاعر، قانون دان، تلمیذ کفئی دہلوی

نعتیہ مجموعہ: بعض دوسرے کائناتیں (۱۹۵۸ء)

ولدیت مولانا احمد دین پال

ولادت ۲۸ دسمبر ۱۹۰۱ء سیالکوٹ

وفات ۲۶ جون ۱۹۶۳ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ دم پ۔ پاکستان کے تیس سال

اثر فاضلی جے پوری (محمد علی خان)

معروف اردو ادیب، نعت گو شاعر

نعتیہ مجموعہ تجلیاتِ حرم (۱۹۸۹ء)

نثری تصنیف تاجدارِ حرم (سیرت النبیؐ)۔

ولادت ۱۶ مارچ ۱۹۱۳ء جے پور (راجستھان)

وفات ۱۹۸۹ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

اثر ہاپوڑی (سیّد احمد علی)

اردو شاعر، تلمیذِ فدا گلا و شہسوی

نعتیہ مجموعہ عطرِ جذبات (۱۹۶۵ء)

ولادت ۱۸۹۶ء ہاپوڑ ضلع میرٹھ

وفات ۸ دسمبر ۱۹۸۰ء کراچی

تدفین کراچی
مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء (جلد دوم)

اجمل جنڈیالوی، فقیر (امان اللہ خان)
اردو اور پنجابی کے معروف نعتیہ شاعر۔ تلمیذ حفیظ تائب
نعتیہ مجموعہ کنگولی ادراک (۲۰۰۵ء)

ولدت غلام یاسین خاں
ولادت ۵ اکتوبر ۱۹۳۰ء جنڈیالہ شیر خاں شیخوپورہ
وفات ۱۰ جولائی ۲۰۰۵ء شیخوپورہ
تدفین شیخوپورہ
مآخذ سنہرے لوگ

احسان امر وہوی (سید علی احسان نقوی)
ممتاز اردو شاعر، مذہبی و قومی شاعری میں نمایاں مقام
نعتیہ مجموعہ تحفگی قاراں (۱۹۶۲ء)

ولدت سید علی مستحسن سکتہ
ولادت ۱۵ جنوری ۱۸۹۹ء امر وہہ ضلع مراد آباد
وفات ۱۹۷۳ء کراچی

تدفین نخی حسن، کراچی
مآخذ تذکرہ شعرائے امر وہہ، تذکرہ شعرائے میرٹھ
دہستانوں کا دبستان جلد ۳۔

احسان دانش (قاضی احسان الحق)

نامور اردو شاعر ادیب، ماہر لسانیات و عروض
نعتیہ مجموعے دارین (۱۹۷۴ء)۔ ابرینساں (۱۹۹۹ء)
اعزازات ستارہ امتیاز۔ نشان امتیاز

ولدت قاضی دانش علی
ولادت ۱۹۱۳ء کاندھلہ، مظفر نگر (یوپی)

وفات ۲۲ مارچ ۱۹۸۲ء لاہور
تدفین میانی صاحب لاہور

مآخذ لوح مزار بحوالہ رخِ خل۔ ہمارے اہل قلم

احمد ظفر (ظفر علی احمد)

اردو اور پنجابی کے ممتاز شاعر و ادیب، صحافی، براڈ کاسٹر
سابق ریجنل جنرل سیکرٹری انجمن ترقی پسند مصنفین۔
ایڈیٹر ہفت روزہ پرواز، روزنامہ جدید پرواز، راولپنڈی۔
سابق پروگرام منیجر پروڈیوسر ریڈیو پاکستان۔

نعتیہ مجموعہ صفات (حمد و نعت)
ولدت محمود مظفر

ولادت ۱۳ نومبر ۱۹۲۶ء راولپنڈی

وفات ۱۶ اگست ۲۰۰۱ء بھوماں بانٹھ ضلع گوجرانوالہ
تدفین بھوماں بانٹھ ضلع گوجرانوالہ
مآخذ سرگزشتِ رنگاں

احمد فاخر

اردو شاعر، تلمیذ دلکش، چلبھوری
نعتیہ مجموعہ سبز گنبد نیلا آسمان (نعت، منقبت: ۱۹۹۲ء)
ولدت محمد منیر

ولادت ۱۹۳۳ء

وفات ۲۲ مارچ ۱۹۹۸ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

وفات ۲۳ اکتوبر ۱۹۷۱ء
تدفین محلہ مسلم آباد گجرات
ماخذ خفگان خاک گجرات

اختر الحامدی (سید محمد مرغوب)

ممتاز نعت گو شاعر، تلمیذ ضیاء القادری بدایونی
مرید مولانا حامد رضا خاں قادری بریلوی
نعتیہ کتب جمالی رسولؐ (۱۹۶۰ء)۔ کمالی رسولؐ (۱۹۶۰ء)
تضمین برسلام امام احمد رضا خاں (۱۹۷۰ء)
انوار عقیدت (تضمین تصدیق نور ۱۹۷۲ء)
نعت محل (۱۹۷۳ء) بہار عقیدت (۱۹۸۳ء)
تنقیدی تصنیف: امام نعت گو یاں (احمد رضا خاں بریلوی
کی نعتیہ شاعری پر ۱۹۷۷ء)

ولدیت مولانا سید محمد ایوب منشا جیمیری
ولادت ۱۳/۱۱/۱۹۲۲ء جوڈپور (بھارت)
وفات ۳ جولائی ۱۹۸۱ء حیدرآباد
تدفین لطیف آباد نمبر ۱ حیدرآباد (سندھ)
ماخذ انوار علمائے اہل سنت سندھ

اختر اندوری فدائی

اردو شاعر، تلمیذ فدا خاں لدی دہلوی
نعتیہ مجموعہ یار رسول عربی ﷺ (۲۰۰۹ء)
ولادت اندور (انڈیا)
وفات ۸ ستمبر ۲۰۱۳ء کراچی
تدفین کراچی
ماخذ معراج جامی (کراچی)

احمد ندیم قاسمی (احمد شاہ)

اردو کے نامور شاعر و ادیب، افسانہ نگار، نقاد، صحافی، کالم نگار
مدیر۔ مدیر ماہنامہ ادب لطیف لاہور (۳۵-۱۹۴۳ء) 'سوریا'
لاہور (۱۹۴۷ء) 'نقوش' لاہور و پھول و تہذیب نسواں۔
مدیر روزنامہ امروز لاہور (۵۹-۱۹۵۳ء) بانی مدیر سہ ماہی
فتون لاہور (۱۹۶۳ء) یکے از بانیان انجمن ترقی پسند
مصنفین۔ ڈائریکٹر مجلس ترقی ادب لاہور (۱۹۷۳ء تا وفات)
نعتیہ مجموعے جمال (۱۹۹۲)۔ ارض و سما (۲۰۰۶ء)
انوار جمال (۲۰۰۷ء)
اعزازات صدیقی تمغہ حسن کارکردگی (۱۹۶۸ء)
ستارہ امتیاز (۱۹۸۰ء)۔

کمالی فن ایوارڈ (۱۹۹۷ء)۔ اکادمی ادبیات
نشان امتیاز (۱۹۹۹ء)

ولدیت پیر غلام نبی عرف نبی چن
ولادت ۲۰ نومبر ۱۹۱۶ء انگہ ضلع خوشاب
وفات ۱۰ جولائی ۲۰۰۶ء (صبح ۸:۳۵) لاہور
تدفین شیخ المشائخ قبرستان نزد دولت پارک
ملتان روڈ لاہور
ماخذ اخبار اردو اسلام آباد ستمبر ۲۰۰۶ء

احمد یار خاں نعیمی گجراتی، مفتی

ممتاز عالم دین، مفسر قرآن، مفتی، حمد و نعت کے شاعر
کتب حامد پیغمبری (حمد و نعت ۱۳۵۷ھ)۔
ولدیت مولانا محمد یار خاں
ولادت ۱۹۰۶ء انجھنی بدایوں

اختر بیگ، مرزا

اردو شاعر و ادیب، دانشور، محقق، سائنسدان
مجموعہ کلام کیف منظوم (نعت و دیگر کلام: ۱۹۹۳ء)
ولدیت مرزا روشن بیگ
ولادت ۱۹۱۶ء برما
وفات ۲۱ اگست ۱۹۹۳ء اسلام آباد
تدفین مرکزی قبرستان اسلام آباد
مآخذ لوح مزار۔ مرحوم کی عمیرہ رشیدہ آفتاب
اقبال کی فراہم کردہ معلومات

اختر حسین اختر، ڈاکٹر سید

اردو و پنجابی زبان کے شاعر و ادیب، محقق، نقاد۔
مدیر ماہنامہ ”لہراں“ لاہور۔ سیکرٹری جنرل لہراں ادبی
بورڈ۔ مشیر مسعود کھدر پوش ٹرسٹ
نعتیہ مجموعہ ترتیل (۱۹۶۵ء)
ولدیت حاجی برکت علی شاہ
ولادت ۳ مئی ۱۹۳۷ء کوڈیگرام، دیر بالا
وفات ۱۵ مارچ ۲۰۱۱ء لاہور
تدفین قبرستان سوڈھیوال کالونی، ملتان روڈ لاہور
مآخذ جنگ لاہور ۱۶ مارچ ۲۰۱۱ء
پاکستان کے نعت گو شعراء جلد دوم

اختر شیرانی (محمد داؤد خاں)

اردو کے معروف رومانی شاعر و ادیب، صحافی، مترجم
ڈرامہ و افسانہ نگار۔ تلمیذ تاجور نجیب آبادی۔

بانی رسالہ ”انتخاب“ (جزا ۱۹۲۵ء) ”بہارستان“ (۱۹۳۶ء)
”خیالستان“ (۱۹۳۰ء) ”رومان“ (۱۹۳۵ء)
نعتیہ مجموعہ صبح مدینہ (۱۹۹۸ء)
والد ڈاکٹر مظہر محمود شیرانی (ماہر تعلیم و محقق)
ولدیت حافظ محمود خاں شیرانی
ولادت ۲۷ مئی ۱۹۰۵ء ریاست ٹونک (راجستھان)
وفات ۹ ستمبر ۱۹۳۸ء لاہور
تدفین میانی صاحب لاہور
مآخذ لوح مزار۔ اختر شیرانی (کتابیات)

اختر لکھنوی (محمود الحسن)

اردو کے ممتاز شاعر و ادیب، براڈ کاسٹر، صحافی
سابق آفس سیکریٹری انجمن ترقی اردو مشرقی پاکستان
نائب مدیر روزنامہ انقلاب، ”اسن“ و ماہنامہ فنکار ڈھاکہ
نعتیہ مجموعہ حضور (۱۹۸۸ء)
سرکار (۱۹۹۵ء۔ مرتب: قمر وارثی)
ولدیت حافظ محمد حسین
ولادت ۱۳ ستمبر ۱۹۳۴ء محلہ زری، لکھنؤ
وفات ۲۷ ستمبر ۱۹۹۵ء کراچی
تدفین اورنگی ٹاؤن، کراچی
مآخذ قومی زبان کراچی نومبر ۹۵ء۔ تاریخ رنگاں ۲

اختر ہوشیار پوری (عبدالسلام)

ممتاز اردو شاعر، ماہر قانون۔ طالب علم کارکن تحریک پاکستان
نعتیہ مجموعہ برگ سبز (۱۹۸۷ء)۔ مجتبیٰ علیہ السلام (۱۹۹۷ء)
رسالت مآب علیہ السلام (۱۹۹۹ء)

ادب گلشن آبادی (غلام جیلانی)

ممتاز نعت گو شاعر، ادیب، طبیب، عالم، نقشبندی بزرگ

نعتیہ مجموعہ: حرمِ اسریٰ (مرتبہ پروفیسر خالد اقبال

جیلانی، مطبوعہ بعد از مرگ)

ولادت: ۱۹۲۲ء گلشن آباد (ریاست جادرہ)

وفات: اواخر جون ۱۹۹۰ء منیٰ (سعودی عرب)

مدفن: مکہ مکرمہ (سعودی عرب)

مآخذ: جنگ کراچی ۱۱ فروری ۲۰۰۲ء

ادیب رائے پوری (سید حسین علی)

اردو حمد و نعت کے ممتاز شاعر، نقاد، مصور، خطاط۔

بانی پاکستان نعت کونسل (تاسیس ۱۹۷۰ء)

بانی پاکستان نعت اکیڈمی (تاسیس ۱۹۸۰ء)

بانی ماہنامہ 'نوائے نعت' کراچی (اجراء ۱۹۸۰ء)

نعتیہ مجموعے: اس قدم کے نشان (۱۹۷۶ء)۔

تصویر کمال محبت (نعت و منقبت: ۱۹۷۹ء)

نذرانہ اشک (۱۹۹۵ء: مرتب: غزالہ عارف)

مقصود کائنات (۱۹۹۸ء: مرتب: شہزاد احمد)

ارمغانِ ادیب (۲۰۰۲ء: مرتب: شہزاد احمد)

نثری کتب: مدارج النعت (تاریخ نعت: ۱۹۸۶ء)

مکتوٰۃ النعت (تاریخ عربی نعت: ۱۹۹۳ء)

نعتیہ ادب میں تنقید اور مشکلات تنقید (۱۹۹۹ء)

مرزا غالب کی نعتیہ شاعری۔

ولدیت: حکیم سید یعقوب علی

ولادت: ۱۹۲۸ء رائے پور (مدھیہ پردیش)

خیر البشر رحمۃ اللہ علیہ (۲۰۰۰ء)

خاتم المرسلین صلی اللہ علیہ وسلم (۲۰۰۳ء)

قوی سیرت الیوارڈ (اردو نعت: ۲۰۰۱ء)

ڈاکٹر شیخ عبدالعزیز

۲۰ مارچ ۱۹۱۸ء ہوشیار پور

۱۸ مارچ ۲۰۰۷ء راولپنڈی

قبرستان عید گاہ راولپنڈی

نوائے وقت ۱۹ مارچ ۱۷ اپریل ۲۰۰۷ء

اختیار حسین کیف نیازی، ڈاکٹر میرزا

ممتاز روحانی شخصیت، نعت گو اردو شاعر و ادیب، عالم

نعتیہ مجموعہ: کیفیات (نعت، منقبت و دیگر: ۱۹۹۱ء)

ولدیت: ڈاکٹر شاہ میرزا مرتضیٰ حسین نیازی

ولادت: ۱۰ جولائی ۱۹۲۲ء جبل پور (اٹلیا)

وفات: ۲۶ جولائی ۲۰۱۲ء کراچی

مدفن: دربار اختیار، محمد شاہ قبرستان، تارتھ کراچی

مآخذ: حسن نواز شاہ (گوجران)

اخلاق احمد سالک، قاری

اردو شاعر، نامور قاری و عالم دین

نعتیہ مجموعے: سرمایہ حیات (۱۹۸۱ء)

مدحت شانِ رسول (۱۹۸۵ء)

ولادت: ۱۹۱۲ء قصبہ انبہ، ضلع سہارنپور

وفات: ۱۱ مارچ ۱۹۹۳ء کراچی

مدفن: کراچی

مآخذ: محفل جواہر گئی

وفات ۱۶ اکتوبر ۲۰۰۴ء کراچی
تدفین میوہ شاہ کراچی
مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۱۷ اکتوبر ۲۰۰۴ء

ارشاد و اعجاز رانا

فیصل آباد کے ممتاز نعت گو شاعر
نعتیہ مجموعہ صل وسلم دائما (۲۰۰۰ء)

وفات ۹ اکتوبر ۲۰۱۰ء
تدفین فیصل آباد
مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۴

ارمان اکبر آبادی (بشارت علی خان آفریدی)

مذہبی و روحانی شخصیت، نعت گو شاعر، تلمیذ سیماب اکبر آبادی
استاد اردو شعیب محمدیہ کالج آگرہ۔ کارکن تحریک پاکستان
پروفیسر صدیقہ ارمان (سابق صدر شعبہ اردو جامعہ کراچی)
کے والد محترم

نعتیہ مجموعے ارمان نبی (۱۹۵۵ء)

سروش سدرہ (۱۹۸۶ء)

ولدیت امداد حسین خان آفریدی

ولادت ۱۹۰۱ء اکبر آباد (آگرہ)

وفات ۲۱ جون ۱۹۸۵ء کراچی

تدفین گلشن اقبال کراچی

مآخذ انوار علمائے اہل سنت سندھ

ازہر مولوی محمد (کرم الدین)

پنجابی کے معروف شاعر مولوی دلپریہ کے ادبی حریف۔

عالم دین، خطیب، مصنف دینی کتب۔

نعتیہ مجموعہ نعت ازہر۔ گلزار محمدی۔

ولدیت فضل دین

ولادت ۱۸۷۳ء محلہ حاجی گلاب، بھیرہ

وفات ۱۵ دسمبر ۱۹۵۱ء بھیرہ

تدفین قبرستان مقبرہ شریف، بھیرہ ضلع سرگودھا

مآخذ مہمل کڑا نہ باروے

ازہر درانی

اردو کے جواں مرگ صاحب طرز شاعر

شعری مجموعہ کشکول (حمد و نعت: ۱۹۹۰ء)

ولادت ۱۹۵۷ء

وفات ۱۳ دسمبر ۱۹۹۲ء لاہور

تدفین لاہور کینٹ

مآخذ روزنامہ خبریں لاہور ۱۴ دسمبر ۱۹۹۲ء

اسد ملتان (محمد اسد خان)

اردو اور فارسی کے ممتاز شاعر، ڈپٹی سیکرٹری وزارت خارجہ

تحریک پاکستان کے دوران ملی شاعری کرتے رہے۔

شعری کتب تحفہ حرم (نعت و سفر نامہ: حج ۱۹۵۳ء)

مشارق (حمد و نعت: مرتبہ جعفر بلوچ) [اسیس

تحفہ حرم کی نعتیں بھی شامل ہیں]

کلیات اسد ملتان (مرتبہ سید شوکت علی)

ولدیت غلام قادر خان

ولادت ۴ دسمبر ۱۹۰۲ء کڑی افغانا ضلع ملتان

وفات ۱۷ نومبر ۱۹۵۹ء راولپنڈی

اشرف علی فاروقی گلپانوی محمد

ممتاز پنجابی شاعر

شعری کتب سیرت محمدی۔ اکرام محمدی

ولادت پیر صدر الدین

ولادت ۲۵ دسمبر ۱۹۰۲ء گلپانہ نزد کھاریاں کینٹ

ضلع گجرات

وفات ۱۹۸۵ء لاہور

مدفن لاہور

مآخذ گجرات کا علمی سرمایہ

اشرف کلریالوی ملک محمد

معروف پنجابی شاعر و ادیب اردو سوانح نگار۔

نعتیہ مجموعہ نعت اشرف

ولادت کلریالہ تحصیل گوجران ضلع راولپنڈی

ولادت سمندر خان

ولادت ۱۹۴۳ء کلریالہ گجرات

وفات ۸ اکتوبر ۲۰۰۵ء

مدفن کلریالہ گجرات تحصیل گوجران ضلع راولپنڈی

مآخذ حسن نواز شاہ (گوجران)

اصطفی لکھنوی (محمد اصطفی خان)

ممتاز اردو شاعر۔ بانی رباط اصطفی منزل مدینہ منورہ

نعتیہ مجموعہ تنویر (۱۹۶۰ء)۔

ولادت ۱۳ اگست ۱۸۹۲ء قنوج ضلع فرخ آباد

وفات ۲۸ مارچ ۱۹۶۳ء کراچی

مدفن ملتان

مآخذ نئی عبارت حیدر آباد سندھ شمارہ ۱۶/۱۷

اسرار احمد سہاوری پروفیسر

ممتاز ادیب اردو شاعر نقاد دانشور ماہر تعلیم۔ سابق صدر

شعبہ اسلامیات و افسر پرنسپل اسلامیہ کالج گوجرانوالہ۔

بانی صدر بزم فکر و نظر گوجرانوالہ

نعتیہ مجموعہ اعجاز بیان۔ جذب دل۔

ذوق عرفان (۱۹۹۸ء)

ولادت محمد اسرار نیل خان

ولادت ۳۱ جنوری ۱۹۲۱ء سہاوری ضلع ایٹہ (یوپی)

وفات ۲۶ فروری ۲۰۰۰ء گوجرانوالہ

مدفن قبرستان پیر گوڑی سیٹلاٹ ٹاؤن

گوجرانوالہ

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۷ مارچ ۲۰۰۰ء

امیر عابد پروفیسر (غلام رسول)

ممتاز شاعر و ادیب غالب و اقبال کے پنجابی مترجم۔

استاد شعبہ اردو گورنمنٹ اسلامیہ کالج گوجرانوالہ۔

منظوم پنجابی ترجمہ قصیدہ بردہ شریف

ولادت چودھری مراد بخش

ولادت ۵ اپریل ۱۹۳۶ء سیدنگر ضلع گوجرانوالہ

وفات ۱۱ فروری ۲۰۰۳ء گوجرانوالہ

مدفن گوجرانوالہ

مآخذ سہ ماہی پنجابی ادب لاہور شمارہ ۷۵

تدفین کراچی

مآخذ تاریخ و فتاویٰ جلد ۲

ولادت ۱۹۲۳ء

وفات یکم فروری ۲۰۱۱ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ اطلاع طارق شاہد (اسلام آباد)

اصغر سودائی، پروفیسر محمد

نامور اردو شاعر، باہر تعلیم، تحریک پاکستان کے سرگرم کارکن اور ترانہ ”پاکستان کا مطلب کیا“ لالا اللہ اللہ کے خالق۔

آرگنائزر مسلم شوڈنس فیڈریشن، سیالکوٹ۔ سابق ڈائریکٹر ایجوکیشن ڈیرہ غازی خان، بانی پرنسپل علامہ اقبال کالج سیالکوٹ

نعتیہ مجموعہ شدوسر علیہ السلام (۱۹۸۹ء)

ولدیت محمد دین

ولادت ۱۷ ستمبر ۱۹۲۶ء سیالکوٹ

وفات ۱۷ مئی ۲۰۰۸ء سیالکوٹ

تدفین سیالکوٹ

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۱۸ مئی ۲۰۰۸ء

اصغر علی اصغر، صوفی

اردو کے معروف نعت گو شاعر، ادیب

نعتیہ مجموعے چھپ چکے ہیں

وفات ۱۷ مئی ۲۰۰۳ء سرانے مغل

تدفین سرانے مغل ضلع قصور

مآخذ نوائے وقت لاہور ۱۸ مئی ۲۰۰۳ء

اطہر ضیائی

اردو کے بزرگ شاعر

نعتیہ مجموعہ تطہیر (۱۹۹۱ء)

پی پی اے کے چیف ایڈیٹر خالد اطہر کے والد محترم

اظہار قریشی (اظہار الدین)

اردو اور سندھی کے ممتاز شاعر و ادیب، تذکرہ نگار۔

نعتیہ مجموعہ اظہار عقیدت (۱۹۹۳ء)

مرتبہ گلہائے عقیدت (شعر انوار شاہ کی نعت)

ولدیت معراج الدین

ولادت ۲۰ نومبر ۱۹۴۰ء ریواڑی (بھارت)

وفات ۲۸ جنوری ۲۰۰۸ء نواب شاہ

تدفین نواب شاہ (سندھ)

مآخذ جنگ کراچی ۲۹ جنوری ۲۰۰۸ء۔

پاکستان کے نعت گو شعراء (جلد دوم)

اظہار گیلانی، سید

سندھی اور اردو زبانوں کے ممتاز شاعر و ادیب۔

تألیفات صدر جمیعت الشعراء سندھ

نعتیہ کتب فخر دبستان۔ آغوش محمد

ولدیت سید اصغر علی شاہ گیلانی

ولادت ۲۷ جنوری ۱۹۱۸ء لاہور والی ضلع گھونگی

وفات ۲۲ جولائی ۲۰۰۶ء

تدفین گھونگی

مآخذ تاریخ گھونگی

اعظم چشتی، محمد

اردو فارسی اور پنجابی کے ممتاز نعت گو و نعت خواں
سرگرم کارکن تحریک پاکستان (گولڈ میڈلسٹ ۱۹۹۰ء)
نعتیہ مجموعے غذائے روح (۱۹۴۴ء) رنگ و بو (۱۹۵۳ء)
نیر اعظم (۱۹۷۰ء) - اینڈرے -
معراج (۱۹۹۶ء) - کلیات اعظم (۲۰۰۰ء)
اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۱۹۸۹ء)
ولدیت محمد دین چشتی
ولادت ۱۵ مارچ ۱۹۲۱ء قصبہ پکوڑی تحصیل پھالیہ
ضلع گجرات

وفات ۳۱ جولائی ۱۹۹۳ء لاہور
تدفین اولاد قبرستان میاں میر لاہور میں امانتاً دفن کیا
گیا پھر مرحوم کی وصیت کے مطابق زاهد ٹاؤن
کوٹ عبدالمالک (لاہور) میں تدفین ہوئی۔
مآخذ پاکستان میں فارسی ادب جلد ۶

افتخار جمل شاہین، پروفیسر

ممتاز شاعر و ادیب، محقق، نقاد ماہر تعلیم، تلیذ عطا کا کوئی۔ ڈی
جے گورنمنٹ سائنس کالج کراچی کے ریٹائرڈ صدر شعبہ اردو
شعری مجموعہ عقیدت کا سفر (حمد نعت، منقبت، ۲۰۰۴ء)
ولدیت مولوی عبداللہ خان
ولادت ۱۰ فروری ۱۹۳۱ء شیخ پورہ ضلع پٹنہ (بہار)
وفات ۱۱ مارچ ۲۰۱۱ء کراچی
تدفین کراچی
مآخذ دو جہرتوں کے اہل قلم

افسر ماہ پوری (ظہیر عالم صدیقی)

ممتاز شاعر و ادیب، نقاد، مترجم۔ اردو کے علاوہ بنگلہ اور
انگریزی میں بھی لکھتے رہے۔ سقوط ڈھاکہ کے بعد کراچی آ گئے
نعتیہ مجموعہ طور سے حراتک
ولدیت عبدالرحمن صدیقی
ولادت یکم دسمبر ۱۹۱۸ء ماہ پور ضلع چیمبرا (بہار)
وفات ۱۵ فروری ۱۹۹۵ء کراچی
تدفین کراچی
مآخذ ماہنامہ الرشید لاہور مئی ۱۹۹۶ء۔
تاریخ رفتگان ۲

افضل الفت

بزرگ اردو شاعر، تعلق سیالکوٹ سے تھا۔
نعتیہ مجموعہ عبدہ و رسول ﷺ
وفات ۵ دسمبر ۲۰۰۷ء کراچی
تدفین کراچی
مآخذ طارق شاہد (اکادمی ادبیات اسلام آباد)

افضل باقی (محمد افضل)

لاہور کے معروف پنجابی و اردو شاعر، سول انجینئر
نعتیہ مجموعہ پناہ بیکساں
ولدیت چودھری محمد اسلم
ولادت خانقاہ ڈوگراں ضلع شیخوپورہ
وفات ۱۶ فروری ۲۰۰۳ء لاہور
تدفین جی بلاک، ماڈل ٹاؤن لاہور
مآخذ لاہور میں مشاہیر کے مدفن۔

افضل رضا، پروفیسر ڈاکٹر محمد

اردو و پشتو کے نامور سیرت نگار، شاعر و ادیب، محقق، ڈرامہ و افسانہ نگار۔ ریٹائرڈ پرنسپل گورنمنٹ کالج ٹوپی وہی۔
درجنوں کتب کے مصنف، مرید خاص مولانا عبدالحق
نعتیہ مجموعہ یا نبی سلام علیک
اعزازات سیرت نگاری پر ۳ بار صدارتی ایوارڈ۔
تمغہ امتیاز۔

ولدیت عبدالمجید

ولادت یکم فروری ۱۹۳۰ء اکوڑہ خٹک

وفات ۳۰ دسمبر ۲۰۰۱ء اکوڑہ خٹک

تدفین اکوڑہ خٹک ضلع نوشہرہ

مآخذ ماہنامہ الحق، اکوڑہ دسمبر ۲۰۰۱ء

افضل منہاس (وزیر احمد)

ممتاز اردو غزل و نعت گو شاعر، صحافی، ادیب۔ مدیر روزنامہ
’تغییر‘ راولپنڈی، ماہنامہ ’نیرنگ خیال‘ راولپنڈی
نعتیہ مجموعہ گل مراد (۱۹۹۶ء)

ولادت ۲۳ جون ۱۹۲۳ء راولپنڈی

وفات ۱۵ جنوری ۱۹۹۷ء راولپنڈی

تدفین قبرستان ٹاہلیاں شاہاں، مری روڈ، راولپنڈی

مآخذ اوراق نومبر دسمبر ۱۹۹۲ء۔ ک۔م

افق کاظمی، امر وہوی، سید حبیب احمد

معروف عالم دین، اردو شاعر و ادیب و محقق، شاعری میں
غریب سہارنپوری کے شاگرد۔

مہتمم جامعہ انوار العلوم ملتان، سجادہ نشین حاجی مسیح بھائی

نعتیہ مجموعہ فروغ محامد (۱۹۶۶ء)

ولدیت سید یوسف علی شاہ چشتی قادری

ولادت ۱۰ اپریل ۱۸۹۳ء امر وہہ، ضلع مراد آباد

وفات ۱۸ اگست ۱۹۷۶ء ملتان

تدفین ملتان

مآخذ تذکرہ شعرائے امر وہہ۔

پاکستان کے نعت گو شعراء جلد اول

اقبال حسن بھٹیلہ، ملک

اردو سرائیکی کے ممتاز شاعر و ادیب، ناول نگار و نقاد

نعتیہ مجموعہ سنگتادینے دا (۱۹۹۸ء)

ولادت یکم مئی ۱۹۳۳ء گھوٹوئیں، قاسم بیلہ ملتان

وفات ۳۰ مارچ ۲۰۰۹ء ملتان

تدفین بہشتی گھوٹوئیں، قاسم بیلہ ملتان

مآخذ ایکسپریس اسلام آباد ۳ مارچ ۲۰۰۹ء۔

اقبال راحت، محمد

پنجابی شاعر و ادیب

نعتیہ مجموعہ نوردی خیرات (پنجابی)

وفات ۵ مارچ ۲۰۱۲ء

تدفین شیخوپورہ

مآخذ شا کرکندان (سرگودھا)

اقبال زخمی، میاں محمد

معروف پنجابی شاعر و ادیب، افسانہ و سفرنامہ نگار، صحافی، کالم

نگار بانی ماہنامہ 'لکھاری' لاہور (اجرا ۱۹۸۳ء)

نعتیہ مجموعے دم دم پڑھاں سلام مدینے (۲۰۰۱ء)

یار رسول اللہ ﷺ (نعتیہ انتخاب: ۲۰۰۳ء)

نثری تصنیف 'ٹرپے نیں قافلے' (سفر نامہ حج: ۲۰۰۴ء)۔

ولدیت میاں فضل دین

ولادت ۱۰ ستمبر ۱۹۳۱ء ملاں والا ضلع فیروز پور

وفات ۱۹ اگست ۲۰۰۹ء لاہور

تدفین جیاموئی لاہور

ماخذ ماہنامہ لکھاری اکتوبر ۲۰۰۹ء

اقبال شیدا محمد

اردو و پنجابی شاعر، تلمیذ صائم چشتی

نعتیہ مجموعہ حریم نعت (۱۹۸۳ء)

ولادت ۴ مئی ۱۹۳۱ء جالندھر

وفات ۱۲ دسمبر ۱۹۹۹ء فیصل آباد

تدفین قبرستان غلام محمد آباد فیصل آباد

ماخذ حرف نذرانے۔

اقبال صفی پوری (اقبال احمد خلیلی)

ممتاز اردو شاعر، تلمیذ حکمران آبادی

نعتیہ مجموعہ رحمت لقب (۱۹۸۸ء)

ولدیت شاہ جمال خلیلی

ولادت ۹ جولائی ۱۹۲۱ء صفی پور ضلع اتناڈ (یوپی)

وفات ۲۲ مئی ۱۹۹۹ء کراچی

تدفین پاپوش نگر، کراچی

ماخذ وفیات نامور ان پاکستان

اقبال صلاح الدین

اردو اور پنجابی کے نامور شاعر و ادیب، کہانی نگار، محقق، نقاد

مترجم ماہر لسانیات و لغت۔ سابق ایڈیٹر ماہنامہ 'لہرا' لاہور

نعتیہ مجموعہ حدیث آشنا (۱۹۸۱ء)

ولدیت حکیم چودھری فتح الدین

ولادت ۲۸ اکتوبر ۱۹۳۳ء چک ۳۰/۳۲ رقلہ دھور

ضلع اوکاڑہ

وفات ۱۳ دسمبر ۲۰۰۵ء اوکاڑہ

تدفین قادیانی قبرستان اوکاڑہ

ماخذ ڈان اسلام آباد یکم جنوری ۲۰۰۶ء

اقبال عظیم سید

نعت اور غزل کے ممتاز اردو شاعر، ادیب، محقق، ماہر تعلیم

نعتیہ مجموعے قات تو سین (۱۹۷۷ء)

لب کشا (غزلیں، نعتیں: ۱۹۸۷ء)

ماحصل (غزلیں، نعتیں: ۱۹۹۱ء)

پیکر نور (۱۹۹۵ء)۔ جریدہ (۲۰۰۵ء)

زبور حرم (نعتیہ کلیات: ۲۰۱۰ء)

برادرِ غرور سید وقار عظیم

ولدیت سید مقبول عظیم عرش (غزل گو اردو شاعر)

ولادت ۸ جولائی ۱۹۱۳ء میرٹھ (یوپی)

(آبادی وطن قصبہ انھلہ ضلع سہارنپور)

وفات ۲۲ ستمبر ۲۰۰۰ء کراچی

تدفین نئی حسن، کراچی

ماخذ اخبار اردو اسلام آباد اکتوبر ۲۰۰۰ء

وفات ۱۱ اپریل ۱۹۹۶ء کراچی
تدفین کراچی
مآخذ پک م س۔ ماہنامہ نعت لاہور جنوری ۹۹ء

امید فاضلی (محمد ارشاد)

ممتاز اردو شاعر۔ تلیڈ نوح ناروی
نعتیہ مجموعے میرے آقا (۱۹۸۳ء)۔ حب و تاب جادو اور
ولدیت سید محمد فاروق حسن
ولادت ۷ اکتوبر ۱۹۲۳ء ڈبائی ضلع بلند شہر
وفات ۲۸ ستمبر ۲۰۰۵ء کراچی
تدفین نئی حسن کراچی
مآخذ ڈان، کراچی ۲۹ ستمبر ۲۰۰۵ء

امید ملتانئی (محمد نواز)

معروف سرائیکی و اردو شاعر و ادیب، تلیڈ کریم بخش زخی
نعتیہ مجموعہ مدنی میں سلطان (سرائیکی: ۱۹۸۸ء)
ولدیت حاجی قاسم علی
ولادت ۱۹۲۲ء ملتان
وفات ۱۱ فروری ۲۰۰۳ء
تدفین ملتان
مآخذ خبریں لاہور ۱۲ فروری ۲۰۰۳ء۔ ضلع ملتان

امیر حمزہ خاں شنواری

پشتو کے ممتاز شاعر و ادیب، ڈرامہ، افسانہ و ناول نگار نقاد۔
صدر بزم ادب، ڈاکو ادبی جرگہ پشاور۔ متعدد ادبی کتب کے
مصنف، مؤلف اور مترجم

اکبر وارثی میرٹھی (خواجہ محمد اکبر)

ممتاز اردو نعت گو شاعر، تلیڈ حضرت بیاض ویزدانی میرٹھی
ادیب، مترجم، صوفی مالک اعلیٰ پریس میرٹھ
نعتیہ مجموعے بارغ کلام اکبر، نہال روضہ اکبر۔ میلاد اکبر
ریاض اکبر۔ گلزار اکبر۔ گلستان اکبر۔

ولدیت نظام علی خان
ولادت گاؤں بجوئی تحصیل ہارپنل میرٹھ
وفات ۲۰ مئی ۱۹۵۳ء کراچی
تدفین میوہ شاہ قبرستان، کراچی
مآخذ تاریخ و فن کاں ۲۔ تذکرہ شعرائے میرٹھ

الطاف قریشی

اردو پنجابی کے معروف شاعر، ڈرامہ نگار، راز کا سر
پروگرام پردیوس ریڈیو مظفر آباد (۷۱-۱۹۶۲ء)
نعتیہ مجموعہ ثنا (۱۹۸۳ء)
ولدیت مولوی احمد الدین قریشی
ولادت ۱۳ نومبر ۱۹۳۷ء سوڈھ گلی، مظفر آباد
وفات ۱۲ اگست ۱۹۸۵ء
تدفین سوڈھ گلی، دو میل ضلع مظفر آباد (آزاد کشمیر)
مآخذ مقالہ ایم فل اردو از سیدہ آمنہ بہار

انتیاز راہی (انتیاز احمد)

نعت گو اردو شاعر
مجموعہ نعت مدحت کے چراغ (طباعت بعد از مرگ)
ولادت ۱۹۳۵ء ضلع شاہجہانپور (یوپی)

وفات فروری ۲۰۰۸ء فیصل آباد
تدفین فیصل آباد
مآخذ خبرنامہ اکادمی اسلام آباد مارچ ۲۰۰۸ء

امین گیلانی، سید

معروف شاعر، تلمیذ حفیظ ہوشیارپوری واحسان دانش۔ سیاستدان، جمعیت علمائے پاکستان کے راہنما۔ تحریک ختم نبوت اور تحریک نظام مصطفیٰ کے نمایاں کارکن۔ ضیاء دور میں ایک نظم لکھنے پر ۶ ماہ کی قید ہوئی۔

نعتیہ مجموعے سرمایہ ورویش۔ میں ہوں غلام ان کا

ولادت ۱۹۲۰ء ترن تارن ضلع امرتسر

وفات ۳ مارچ ۲۰۰۵ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ جنگ لاہور ۵ مارچ ۲۰۰۵ء

انجم رومانی (فضل دین)

ممتاز اردو شاعر، ماہر تعلیم، سیکرٹری حلقہ ارباب ذوق لاہور

صدر شعبہ ریاضی دیال سنگھ کالج لاہور (۷۲-۱۹۳۸ء)

وائس پرنسپل دیال سنگھ کالج لاہور (۷۷-۱۹۷۲ء)

صدر شعبہ ریاضی اسلامیہ کالج سول لائنز لاہور (۸۰-۱۹۷۷ء)

نعتیہ مجموعہ شاعر اور طرح کی

ولدیت عطا محمد

ولادت ۲۸ ستمبر ۱۹۲۰ء سلطانپور روہی (کپورتھلہ)

وفات ۱۳ مارچ ۲۰۰۱ء لاہور

تدفین قبرستان گلشن راوی لاہور

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۱۳ مارچ ۲۰۰۱ء

نعتیہ مجموعہ صدائے دل۔

اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی۔

ستارہ امتیاز۔

ولدیت ملک باز میر خان

ولادت ستمبر ۱۹۰۷ء غوجا خیل لنڈی کوتل

وفات ۱۸ فروری ۱۹۹۴ء

تدفین نزد گورنمنٹ ڈگری کالج لنڈی کوتل

مآخذ وفیات اہل قلم

امین خیال

معروف پنجابی شاعر وادیب، محقق، مترجم

کتاب صفات رب رسول دیاں (حمد و نعت)

مٹھو نے بول (منظوم ترجمہ احادیث)

ولادت ۱۳ اکتوبر ۱۹۳۲ء گرجا کھ (گوجرانوالہ)

وفات ۲۲ جولائی ۲۰۱۳ء

تدفین گوجرانوالہ

مآخذ اطلاع حسن نواز شاہ

امین علی نقوی، سید محمد

اردو عربی و پنجابی کے ممتاز نعت گو شاعر۔ تلمیذ مولانا سردار احمد

نعتیہ مجموعے محمد رسول اللہ۔ عشق محمد (۱۹۸۸ء)۔

محمد علی محمد (غیر منقو طاعربی وارود: ۱۹۸۵ء)۔

حسن محمد (بغیر حرف الف کے: ۱۹۹۳ء)۔

ردا الورودہ علی قصیدہ البرودہ (قصیدہ بردہ شریف

کی بحر میں)۔ قصیدہ امینیہ (عربی نعت)

انجم وزیر آبادی (محمد جان)

اردو شاعر و ادیب، تمذیب سیما ب اکبر آبادی
نعتیہ مجموعے جام کوثر - مینائے کوثر (۱۹۶۹ء)۔

ولادت میاں نبی بخش

ولادت ۱۹۱۱ء وزیر آباد ضلع گوجرانوالہ

وفات ۱۹۸۶ء لاہور

تدفین محمود بوٹی لاہور

مآخذ تذکرہ شعرائے جماعتیہ

انصار الہ آبادی شاہ (سید انصار حسین)

روحانی شخصیت و نعت گواردو شاعر

نعتیہ مجموعے تحفہ نظامی (۱۹۹۲ء) سراج السالکین (۱۹۹۳ء)

صلوٰۃ و سلام (۱۹۹۳ء - مرتبہ: صبیح رحمانی)

الحمد للہ الذی (نعت منقبت)

کلام لا کلام (نعت منقبت: ۱۹۹۳ء)

کلیات (نعتیہ کلیات: ۲۰۱۳ء)

ولادت ۱۹۱۷ء الہ آباد

وفات ۲۰۰۸ء کراچی

تدفین پاپوش نگر، کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

انوار حسین صولت سید

اردو شاعر و ادیب، محقق، نقاد، صحافی، مترجم، کالم نگار

بانی مدیعت روزہ نصیر، حضور (انک)

شعری کتب منظوم اردو ترجمہ خطبہ نبوک (۱۹۷۳ء)۔

چراغ طور

دیگر کتب فخر موجودات (سیرت)

والد رخصانہ صولت (ایڈیٹر نکھار اسلام آباد)

ولادت سید صفدر حسین

ولادت ۲ جولائی ۱۹۱۹ء رنبہ ضلع کرنال (بھارت)

وفات ۱۱ مئی ۱۹۸۶ء اسلام آباد

تدفین مرکزی قبرستان اسلام آباد

(پلاٹ نمبر ۱۷ رقبہ نمبر ۸۳)

مآخذ تنہائیاں بولتی ہیں

انوار ظہوری (سید انوار الحق)

معروف نعت گو شاعر و ادیب عالم۔

مجموعہ حرف منظرہ (مجموعہ محمد نعت: ۱۹۹۳ء)

اعزاز صدارتی تمغہ

ولادت ۱۹۳۵ء

وفات ۱۶ دسمبر ۲۰۰۷ء لاہور

تدفین بادامی باغ لاہور

مآخذ قومی زبان کراچی جون ۲۰۰۸ء۔

انور کیف

معروف اردو شاعر و ادیب

نعتیہ مجموعہ ذکر رسول ﷺ

وفات ۲۵ اکتوبر ۲۰۱۲ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ عقیل عباس جعفری (کراچی)۔

اہل قلم ڈائریکٹری ۲۰۱۰ء

انور میر محمد

پنجابی وارد و شاعر و ادیب، منظوم سیرت نگار، نعتیں بھی خوب کہتے تھے۔

مصنف عالم داس کردہ (پنجابی منظوم سیرت: ۲۰۰۳ء)

ولادت ۱۹۴۰ء ساروکی ضلع گجرات

وفات ۷ دسمبر ۲۰۰۵ء ساروکی ضلع گجرات

تدفین ساروکی ضلع گجرات

ماخذ عارف علی میر (گجرات)

آشم فردوسی (میاں عبد الحمید)

اردو غزل اور نعت کے معروف شاعر، تلمیذ سید عشق الہاشمی

نعتیہ مجموعے مہمانِ معلیٰ (۱۹۹۶ء)

عرشِ رسا (۱۹۹۶ء)۔ سفیرِ کائنات (۲۰۰۳ء)

ولادت عبد الکریم

ولادت ۸ جولائی ۱۹۳۲ء سیالکوٹ

وفات جولائی ۲۰۰۶ء لاہور

تدفین لاہور

ماخذ ماہنامہ سیارہ لاہور سالنامہ ۲۰۰۷ء۔ ک۔ م۔ ۱

آرزو اکبر آبادی (عبد الرحمن)

ممتاز اردو شاعر، ملی و قلمی نغمہ نگار

نعتیہ مجموعہ کیفِ بہاراں (۱۹۵۷ء)

ولادت ۳ اگست ۱۹۱۸ء بھوانی ضلع حصار (پنجاب)

وفات ۵ اپریل ۱۹۸۱ء کراچی

تدفین کراچی

ماخذ وفیاتِ مشاہیر اردو

آسی ضیائی، پروفیسر (امان اللہ خاں)

اردو کے ممتاز شاعر و ادیب، نقاد، محقق، مترجم، ماہر تعلیم۔

صدر نشین مجلسِ ادارت مجلہ سیارہ لاہور۔ مرزا غالب کے

شاگرد و علاء الدین علانی کے خاندان کے فرد۔

نعتیہ مجموعہ حسرتِ نعت (طویل نعتیہ نظم: ۱۹۷۲ء)

ولادت مولوی ضیاء اللہ خاں

ولادت یکم اگست ۱۹۲۰ء رام پور (یوپی)

وفات ۱۴ جنوری ۲۰۰۹ء لاہور

تدفین علامہ اقبال ٹاؤن لاہور

ماخذ قومی زبان کراچی اپریل ۲۰۰۹ء۔ ک۔ م۔ ۱

آصف صابری، حکیم (وزیر الدین)

پیر طریقت، شاعر و ادیب، خلیفہ بابا رستم علی

کتاب بابِ حرم (نعت و منقبت: ۱۹۵۵ء)

ولادت حکیم شہاب الدین چشتی نظامی

ولادت ۲۱ جون ۱۹۱۷ء جالندھر

وفات ۲ اگست ۱۹۹۹ء

تدفین تانڈلینوالہ ضلع فیصل آباد

ماخذ شمیم جالندھر

آصف مصرانی (احمد خان)

سندھی اور اردو زبان کے شاعر، ادیب، وساخ نگار، مترجم

نعتیہ مجموعہ نعتن جو نذرانو

ولادت محمد اسماعیل مصرانی

ولادت ۸ جولائی ۱۹۲۲ء کوٹھ مشہور تحصیل خیر پور

ناہن شاہ ضلع دادو

وفات	۱۵ جولائی ۱۹۸۹ء حیدر آباد
تدفین	گوٹھ مشہور تحصیل خیر پور ناہن شاہ، دادو
ماخذ	ڈیر تباب عرف یادِ رفتگاں - ک م ا

آغا صادق (پروفیسر سید صادق حسین نقوی)

اردو اور فارسی کے ممتاز شاعر و ادیب، ماہر تعلیم و موسیقی۔	
ریٹائرڈ پرنسپل۔ کونسل میں ادبی تنظیموں کے روح رواں۔	
نعتیہ مجموعے شاخِ طوبی (فارسی نعت: ۱۹۵۳ء)	
پشمنہ کوثر (نعت منقبت: ۱۹۶۷ء)	

ولدیت	سید خیر علی شاہ
ولادت	۲۵ دسمبر ۱۹۰۹ء زیرہ سیدال تحصیل

وفات	سلطان پور لودھی ضلع لودھیانہ
تدفین	یکم جولائی ۱۹۷۷ء کونسل
ماخذ	کونسل

بلوچستان میں اردو شاعری۔

آفتاب احمد وارثی، حافظ

عالم دین، خطیب، اردو اور پنجابی کے شاعر، نعت گو	
شعری کتب انوارِ شہ لولاک (۱۹۸۳ء)	
سوزِ جہاں تاب (۱۹۹۲ء)	

ولدیت	محمد رمضان
ولادت	۱۵ دسمبر ۱۹۱۷ء جلاپور جٹاں ضلع گجرات
وفات	۷ مارچ ۱۹۹۷ء
تدفین	قبرستان لالہ لکھو جلاپور جٹاں ضلع گجرات
ماخذ	معلومات از ایم اے شاد (جلاپور جٹاں)

آفتاب کریمی

حمد و نعت کے ممتاز شاعر۔ بانی کتابی سلسلہ "سفرِ نعت" کراچی	
نعتیہ مجموعے آنکھ بنی کنگول (۱۹۹۷ء)	
قوسین (حمد و نعت: ۲۰۰۵ء)	

مدوح و خلائق (۲۰۰۸ء)	
ولدت	حکیم کریم الدین احمد

ولادت	۱۹۳۳ء دہلی
-------	------------

وفات	۲۷ جون ۲۰۰۷ء کراچی
------	--------------------

تدفین	کراچی
ماخذ	کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

باقی صدیقی (محمد افضل)

اردو اور پنجابی کے نامور شاعر و ادیب، ڈرامہ و فچر رائٹر، صحافی	
نعتیہ مجموعہ زاویر (۱۹۸۳ء)	

ولدیت	احمد جی
ولادت	۲۰ دسمبر ۱۹۰۸ء سہام راولپنڈی

وفات	۸ جنوری ۱۹۷۲ء راولپنڈی
------	------------------------

تدفین	قبرستان قریشیاں سہام راولپنڈی
-------	-------------------------------

ماخذ	لوچ حزار۔ پنجابی ادب دی کہانی
------	-------------------------------

بخت علی بخت، فقیر

سرائیکی کے ممتاز صوفی شاعر، پیر سلسلہ قادریہ اور سیہ	
نعتیہ مجموعہ ختم الرسل دی شان (۱۹۳۶ء)	

ولدیت	نبی بخش خاں رانا
-------	------------------

ولادت	۱۸۸۸ء احمد پور ضلع رحیم یار خاں
-------	---------------------------------

وفات ۲۳ مارچ ۲۰۰۰ء
تدفین احمد پور ملہ ضلع رحیم یار خاں
مآخذ ضلع رحیم یار خان کی علمی و ادبی شخصیات

بدر الدین بدر

معروف نعت خواں و نعت گو شاعر

نعتیہ مجموعے شائے حبیب، نغمہ حضور

ولادت ۱۹۵۰ء گوجرہ ضلع ٹوبہ ٹیک سنگھ

وفات ۲ نومبر ۲۰۰۰ء اسلام آباد

تدفین گوجرہ ضلع ٹوبہ ٹیک سنگھ

مآخذ م ح - قصوری

بدرالہ آبادی (طلحہ حسنین)

اردو شاعر، مرثیہ گو

نعتیہ مجموعہ یاشائع اسماعیل علیہ السلام

ولادت ۱۹۰۹ء الہ آباد (بھارت)

وفات ۱۹ جنوری ۱۹۷۶ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ اردو مرثیہ پاکستان میں

برق الجمیری (محمد عبدالعظیم خاں)

اردو کے ممتاز شاعر

شعری مجموعہ افکار برق (نعت و دیگر کلام: ۱۹۹۳ء)

ولادت محمد عبدالکریم

ولادت ۲۰ جنوری ۱۹۱۲ء جمیر شریف

وفات ۲۳ جولائی ۱۹۹۸ء کراچی

تدفین قبرستان شاہ فیصل کالونی، کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

معلومات از جناب انور جاوید ہاشمی

برق نوشاہی، ابوالکمال غلام رسول

اردو پنجابی اور فارسی شاعر، ادیب، محقق، عالم دین

سلسلہ نوشاہیہ کے معروف پیر طریقت۔ درجنوں کتب شاعری

تذکرہ سوانح، تصوف کے مصنف، مؤلف

نعتیہ مجموعہ نعت نوشاہی

ولادت ۷ اگست ۱۹۲۳ء چک سواری

ضلع میرپور (آزاد کشمیر)

وفات ۲ اپریل ۱۹۸۵ء لاہور

تدفین ڈوگرہ شریف نزد دولت نگر ضلع گجرات

مآخذ خشتگان خاک گجرات

بہل آغا (عبدالرحمن خاں)

اردو ممتاز شاعر، تلمیذ عارف اکبر آبادی، مرید آغا محمد قاسم حیدر

آبادی

شعری مجموعہ سلسلہ خواب (حمد، نعت و دیگر کلام: ۱۹۸۰ء)

مرتب رباعیات صادق

ولدیت حاجی رسول خاں

ولادت ۱۷ اگست ۱۹۳۱ء آگرہ

وفات ۲۳ مئی ۱۹۸۷ء حیدر آباد

تدفین حیدر آباد (سندھ)

مآخذ وفیات اہل قلم

بشیر احمد چشتی صابری، مولانا حاجی محمد

معروف عالم دین، عربی شاعر، پیر طریقت، مرید مولانا رحمہ الہی
منگھوری۔ بانی مدرسہ عربیہ انوار الاسلام کوٹ ادو
نعتیہ مجموعے قصیدہ حب الحبيب۔ مقام رسول۔
مقام رسالت۔

ولدیت مولانا حاجی پیر محمد حنیف

ولادت ۱۹۱۰ء سونی پت

وفات ۲۳ ستمبر ۱۹۸۶ء (۸ محرم ۱۴۰۷ھ)

تدفین مدرسہ عربیہ انوار الاسلام کوٹ ادو، مظفر گڑھ

ماخذ مزارات اولیائے ذریہ غازی خان ڈویرن

بشیر حسین ناظم

معروف نعت گو شاعر، ادیب، محقق ماہر لسانیات

سرپرست ”بزم حمد و نعت“ اسلام آباد۔

ریٹائرڈ ڈائریکٹر جنرل وفاقی وزارت مذہبی امور

نعتیہ مجموعے نوری طاق (پنجابی)۔

خوان رحمت (سلام رضا پر تضمین)

جمال جہاں فروز، غالب کی غزلوں پر کئی گئیں

نعتیں: ۱۹۹۸ء

اعزاز صدقاتی اعزاز برائے حسن کارکردگی

ولدیت میاں غلام حسین چوہان

ولادت ۲۵ اکتوبر ۱۹۳۲ء، بنخے والا، گوجرانوالہ

وفات ۱۷ جون ۲۰۱۴ء اسلام آباد

تدفین ایچ اے اسلام آباد (پلاٹ ۲۲ قبر ۱۱۸)

ماخذ لوح مزار۔ نوائے وقت راولپنڈی ۱۸ جون ۱۴

بہنرا لکھنوی (سردار حسین خاں)

نامور شاعر و نعت خواں۔ ریڈیو پاکستان سے وابستہ رہے
نعتیہ مجموعے نغمہ نور۔ موج طہور۔ کرم بالائے کرم۔

نغمہ روح۔ بستان بہنرا۔ چراغ طور۔ نغمہ طور

ارمانِ حرم۔ درمانِ غم۔ آوازِ تمام۔ بت کدہ

مصحف بہنرا۔ کیف و سرور۔ نعت رسول۔

کفر و ایمان (۱۹۴۸ء)۔

شائے حبیب (۱۹۵۴ء)

ذکر حضور (۱۹۵۶ء)

والد انور بہنرا و افسر بہنرا

ولدیت سجاد حسین خاں

ولادت یکم جنوری ۱۹۰۰ء لکھنؤ

وفات ۱۰ اکتوبر ۱۹۷۴ء کراچی

تدفین احاطہ درگاہ نازیہ، نئی حسن، کراچی

ماخذ تذکرہ ماہ و سال۔ ہمارے اہل قلم

بیٹاب نظیری (عبدالوہاب خان)

معروف اردو شاعر، تمیذ سید نذیر الحسن نظیر کھٹولوی

ہومیو پیتھ ڈاکٹر، ماہر علم عروض و علم نجوم، روحانی معالج

ناظم اعلیٰ انجمن ترقی اردو مظفر نگر (یو پی۔ ۵۱۔ ۱۹۴۸ء)

نعتیہ مجموعہ نغمہ بیٹاب

ولادت ۱۷ اپریل ۱۹۱۳ء مظفر نگر (یو پی)

وفات ۳۱ اگست ۱۹۸۷ء لاندھی کراچی

تدفین کراچی

ماخذ جنگ کراچی یکم ستمبر ۱۹۸۷ء۔

بے چین رجپوری (سید محمد حسین)

عربی فارسی اور اردو کے ممتاز نعت گو شاعر
نعتیہ مجموعے: نیر حرم (۱۹۸۸ء)۔

نذرانہ عقیدت بہ درگاہ رسالت

ولادت جولائی ۱۹۱۱ء رجپور ضلع بدایوں (یوپی)

وفات ۲۴ مئی ۲۰۰۱ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ م۔ح۔ پاکستان میں فارسی ادب جلد ۶

بیدل جہلپوری (عبدالباقی)

اردو کے ممتاز نعت گو شاعر

مجموعہ نعت انوار طیبہ

ولادت ۱۹۰۷ء جہلپور (سی پی)

وفات ۱۹۸۲ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ تاریخ رنگاں ۲

پرنم الہ آبادی (محمد موسیٰ)

اردو کے گوشہ نشین، صوفی منش شاعر جن کی نعتیہ قوالیوں کو
پاکستان اور بھارت میں لازوال شہرت حاصل ہوئی۔ تمیز
قمر جلالوی۔ ”بھردو جھولی میری یا محمد“، تاجدارِ حرم ہونگا
کرم“، ”مائی حلیمہ گود میں تیری چاند اترنے والا ہے“ جیسی
شہرہ آفاق قوالیوں کے خالق۔ نصرت فتح علی خاں اور غلام
فرید صابری قوال کے لئے بے شمار مقبول قوالیاں لکھیں۔
شعری مجموعہ پھول دیکھ نہ گئے

ولدیت حاجی محمد اسحاق

ولادت ۱۹۳۰ء الہ آباد

وفات ۲۹ جون ۲۰۰۹ء لاہور

تدفین میانی صاحب لاہور

(ساغر صدیقی کی قبر کے قریب)

مآخذ ایکسپریس اسلام آباد ۵ جولائی ۲۰۰۹ء

پروین جاوید

ممتاز اردو نعت گو شاعرہ

نعتیہ مجموعے: حضوری چاہتی ہوں (۲۰۰۲ء)

سرطیبہ (وزارت مذہبی امور ایوارڈ یافتہ)

زوجہ سرور جاوید (شاعر، نقاد، کالم نگار)

ولادت ۱۰ مئی ۱۹۵۳ء

وفات ۱۳ مئی ۲۰۰۷ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ جنگ کراچی ۱۴ مئی ۲۰۰۷ء

پیر محمد زبیرانی

بلوچی اور برابھوی کے ممتاز شاعر و ادیب، مترجم

شعری مجموعہ تجلی (حمد و نعت)

ولدیت لعل محمد لڑی

ولادت ۱۹۲۷ء عمر ڈھور علاقہ دشت ضلع مستونگ

وفات ۲۶ اگست ۱۹۹۹ء سریاب

تدفین سریاب، کوئٹہ

مآخذ سہ ماہی دے نک، کوئٹہ جولائی تا ستمبر ۱۹۹۹ء

پیر محمد کاوش

گجرات کے معروف اردو و پنجابی شاعر، تلمیذ پیر فضل گجراتی۔

طیب۔ طب پر کئی کتب کے مؤلف

مجموعہ درو کاوش (منظوم درود)

ولادت ۱۹۱۵ء گجرات

وفات ۱۷ ستمبر ۲۰۰۵ء گجرات

تدفین گجرات

مآخذ درو کاوش۔ معلومات از رحمت اللہ شہزاد

تابش دہلوی (سید مسعود الحسن)

نامور اردو شاعر، تلمیذ فانی بدایونی، براؤ کا سٹر سابق نیوز کا سٹر

نعتیہ مجموعہ نقدیس (نعت منقبت: ۱۹۸۵ء)

ولدیت سید سناء الحسن

ولادت ۹ نومبر ۱۹۱۱ء دہلی

وفات ۲۳ ستمبر ۲۰۰۴ء کراچی

تدفین نئی حسن کراچی

مآخذ جنگ راو پلنڈی ۲۳ ستمبر ۲۰۰۴ء۔ ماہ شکت

تابش صدیقی (طفیل احمد)

معروف اردو نعت گو شاعر، قانون دان (علیگ)

نعتیہ مجموعہ برگِ ثنا (۱۹۸۸ء)۔ مرجاسیدی (۱۹۹۰ء)

ولادت ۲۰ اگست ۱۹۴۱ء

وفات ۱۵ اپریل ۲۰۰۲ء ملتان

تدفین ملتان

مآخذ قومی زبان کراچی مئی ۲۰۰۳ء۔

تاج عرفانی (تاج الدین احمد)

اردو اور پنجابی کے ممتاز ادیب، شاعر، صحافی، عالم، طبیب

کئی اخبار و رسائل کے بانی

نعتیہ مجموعہ ردة التاج (طویل نعتیہ قصیدہ)

ولدیت ملا محمد بخش صحافی

ولادت اپریل ۱۸۸۳ء لاہور

وفات ۱۱ مئی ۱۹۵۹ء لاہور

تدفین بجوار حزار حضرت طاہر بندگی

قبرستان میانی صاحب لاہور

مآخذ دمپ۔ نقوش لاہور نمبر ۲۔ تاریخ رنگاں ۲

تاج قائم خانی (گلاب خان)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، سرپرست اعلیٰ کتابی سلسلہ پوچان

نعتیہ مجموعہ بن جائے سنسار مدینہ (۲۰۰۷ء)

ولدیت احمد خان

ولادت ۱۳ مئی ۱۹۲۹ء قصبہ سبحان گڑھ، گھانگھو

ضلع بیکانیر

وفات ۲۱ اگست ۲۰۱۱ء

تدفین میر پور خاص (سندھ)

مآخذ کیپٹن شاکر کنڈان (سرگودھا)

تبسم رضوانی، ڈاکٹر (حبیب اللہ قریشی)

معروف اردو شاعر و ادیب، تلمیذ شرقی بن شائق، صحافی

بانی صدر مجلس شیخ ادب (۲۰۱۳ء)

بانی مدیر ماہنامہ احساسات، راو پلنڈی (۱۹۷۰ء)

نعتیہ مجموعہ حمد و ثناء (حمد و نعت۔ ۱۹۷۶ء)

ولدیت محمد عبداللہ قریشی

ولادت ۲۷ جولائی ۱۹۲۹ء انبالہ چھاؤنی

وفات ۷ دسمبر ۱۹۹۰ء لاہور

تدفین میانی صاحب لاہور

مآخذ نوائے وقت لاہور ۸ دسمبر ۱۹۹۰ء۔

تبسم قریشی (کیپٹن محمد رمضان)

گجرات کے اردو فارسی شاعر، ادیب، مترجم، صحافی، مدیر ہفت روزہ غازی و محبت کسان، گجرات

نعتیہ مجموعہ اے خاصہ صاحبان رسل (۱۹۷۴ء)

ولدیت مولوی عبدالکریم قلندر

ولادت ۱۳ جنوری ۱۸۹۹ء قلندر ضلع گجرات

وفات ۱۸ دسمبر ۱۹۷۳ء گجرات

تدفین قبرستان خواجگان، گجرات

مآخذ خفگان خاک، گجرات

تہور علی زیدی، حکیم سید

ممتاز طبیب و شاعر، تلمیذ سلیم پلوڑی۔ پرنسپل سندھ طبیہ کالج حیدرآباد۔ کارکن تحریک پاکستان، سیکرٹری سٹی مسلم لیگ بلندشہر مجموعہ کلام نمود (نعت و غزل۔ ۱۹۸۸ء)

والد ڈاکٹر سید ظفر زیدی (وی سی جامعہ کراچی)

ولدیت حکیم سید انوار الحق زیدی

ولادت اگست ۱۹۱۱ء موضع سیدہ، گلاؤبھی ضلع بلندشہر

وفات ۲۲ دسمبر ۱۹۹۰ء

تدفین حیدرآباد (سندھ)

مآخذ وفیات اعیان پاکستان۔ گلاؤبھی۔

تذکرہ شعرائے اردو حیدرآباد

ثاقب زیروی (محمد صدیق)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، صحافی، دانشور، ماہر تعلیم۔ بانی مدیر

ہفت روزہ لاہور (۱۹۵۲ء تا وفات)

شعری مجموعہ شہاب ثاقب (نعت و دیگر کلام: ۱۹۶۰ء)

ولدیت حکیم اللہ بخش

ولادت اکتوبر ۱۹۱۸ء ماہی والا ضلع قصور

وفات ۱۳ جنوری ۲۰۰۲ء لاہور

تدفین ربوہ ضلع جھنگ

مآخذ نوائے وقت لاہور ۱۴ جنوری ۲۰۰۲ء، ک م ۱

جامی بدایونی (مولانا محمد عبدالجامع)

عالم دین و روحانی بزرگ، نعت و منقبت کے کہنے شاعر،

شعری مجموعہ زاو آخرت (نعت و دیگر کلام: ۱۹۹۲ء)

ولدیت حاجی عبدالقدیر قدیر قادری صدیقی

ولادت ۱۴ مارچ ۱۸۸۰ء بدایوں (پوٹی)

وفات ۲۲ اپریل ۱۹۶۵ء کراچی

تدفین لیاقت آباد بی ایریا قبرستان، کراچی

مآخذ انوار علمائے اہل سنت سندھ

جان محمد اضعف ہالائی

سندھی کے ممتاز نعت گو شاعر، ادیب، کارکن تحریک خلافت

مصنف احوال محمدی انجمن مولود النبی

جعفر بلوچ (غلام جعفر)

اردو کے ممتاز شاعر و ادیب، محقق، ریٹائرڈ پروفیسر گورنمنٹ کالج یونیورسٹی لاہور، شعبہ اردو اور گورنمنٹ سائنس کالج، وحدت روڈ لاہور میں ۱۵/۱۵ سال خدمات انجام دیں۔
نعتیہ مجموعہ بیعت (۱۹۸۹ء)

ولدیت غلام حسن خان
ولادت ۲۷ جنوری ۱۹۴۷ء کچے کا علاقہ ضلع لیہ
وفات ۲۷ اگست ۲۰۰۸ء لاہور
مدفن قبرستان شاہ کمال وحدت کالونی لاہور
ماخذ شعیب جعفر بلوچ (بیٹا)

جعفر علی عشقی، سید

سیالکوٹ کے ممتاز اردو شاعر، صحافی، طبیب
مدیر مجلہ جالبینوس، سیالکوٹ، مجلہ آرٹ امرتسر
نعتیہ مجموعہ مطلع انوار (۱۹۷۸ء)

ولدیت فتح علی کر بلانی
ولادت ۱۹۰۹ء سیالکوٹ
وفات ۲۸ اکتوبر ۱۹۸۳ء سیالکوٹ
مدفن خانقاہ سہریاں والی رنبہ روڈ سیالکوٹ
ماخذ وفیات اہل قلم

جلیل حسین رضوی، سید

اردو شاعر، تلمیذ نظیر احمد میرٹھی
نعتیہ مجموعہ اوصاف ختم المرسلین ﷺ (۱۹۷۸ء)
ولدیت سید مظفر حسین

ولدیت عبدالرؤف ابڑو

ولادت ۱۴ اگست ۱۸۹۷ء ہالا

وفات ۸ مارچ ۱۹۷۹ء

مدفن ہالا ضلع حیدر آباد (سندھ)

ماخذ دُرِ نایاب عرف یاور فتگاں

جاوید احسن خان

ڈیرہ غازی خان کے معروف شاعر و نقاد۔
سابق ریڈیٹ ڈائریکٹر نیشنل سنٹر ڈیرہ غازی خان
نعتیہ مجموعہ لوح شفاعت (۲۰۰۹ء)

تقدیم فی احسن التقویٰ (نعتیہ شاعری پر تقدیم: ۹۷ء)

ولادت یکم دسمبر ۱۹۳۸ء تونسہ شریف

وفات ۵ اکتوبر ۲۰۱۴ء ڈیرہ غازی خان

مدفن ڈیرہ غازی خان

ماخذ صبیح الدین صبیح رحمانی (کراچی)

جاوید سوز، ڈاکٹر (فتح محمد کھوکھر)

معروف اردو پنجابی شاعر، اردو ادیب، ناول نگار

نعتیہ مجموعے گنبد خضریٰ (۱۹۹۹ء)

مقصود کائنات محمد ﷺ (۲۰۰۲)

ولدیت کرم الہی کھوکھر

ولادت ۱۰ اکتوبر ۱۹۲۶ء لالہ موسیٰ ضلع گجرات

وفات ۱۰ فروری ۲۰۱۰ء امریکہ

مدفن امریکہ

ماخذ اطلاع رحمت اللہ شہزاد (گجرات)

جمیل نظر (جمیل احمد)

اردو کے ممتاز شاعر و نقاد

نعتیہ مجموعہ ایقان (نعت منقبت - ۱۹۹۳ء)

ولادت ۱۲ دسمبر ۱۹۲۵ء سولہ تحصیل آنولہ ضلع بریلی

وفات ۱۸ اگست ۱۹۹۳ء کراچی

تدفین قبرستان صدیق آباد نیوکراچی، کراچی

مآخذ غزل لہجہ - ک م

جمیل نقوی امر وہوی، سید (جمیل احمد)

ممتاز شاعر و ادیب، محقق، نقاد، مترجم، متعدد کتب کے خالق
ریٹائرڈ ڈپٹی ڈائریکٹر ایکسپورٹ پروموشن بیورو

نعتیہ مجموعے ارمغان جمیل (۱۹۸۵ء)

Lyric Homage

ولدیت سید عقیل احمد نقوی

ولادت ۷ جنوری ۱۹۱۲ء امر وہہ

وفات ۱۹ جنوری ۱۹۹۹ء کراچی

تدفین نئی حسن، کراچی

مآخذ دبستانوں کا دبستان کراچی

جوہر نظامی (راجہ عبدالغفور)

معروف شاعر - سرگودھا اور خوشاب کی ممتاز ادبی شخصیت

شعری مجموعہ برج نور (نعت منقبت، سلام - ۲۰۰۰ء)

والد پروفیسر فرخ راجہ، حسن اختر جلیل

ولدیت راجہ غلام حسن

ولادت ۶ جولائی ۱۹۰۹ء شاہ پور صدر (سرگودھا)

ولادت ۱۹۰۷ء امر وہہ ضلع مراد آباد

وفات ۲۰ جولائی ۱۹۹۱ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء -

جمیل عظیم آبادی (محمد جمیل احسن)

کراچی کے ممتاز شاعر و ادیب، بانی ”مجلس احباب ملت“ -
پرسوں اپنے گھر میں علمی و ادبی مجالس کا اہتمام کرتے رہے۔

شعری کتب وحدت و مدحت (حمد و نعت: ۱۹۸۷ء)

الرحمن (حمد: ۲۰۰۰ء)

المدثر (نعت: ۲۰۰۱ء)

ولادت ۷ جنوری ۱۹۲۳ء عظیم آباد پشیدہ (بہار)

وفات ۱۵ مئی ۲۰۱۱ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ جنگ کراچی ۶ مئی ۲۰۱۱ء

جمیل ملک (عبدالجمیل)

اردو اور پنجابی کے ممتاز شاعر و ادیب، نقاد، ماہر تعلیم
ریٹائرڈ وائس پرنسپل سرسید کالج راولپنڈی -

متعدد شعری کتب کے خالق

شعری مجموعہ اوصاف (حمد و نعت - ۱۹۹۷ء)

ولدیت ملک کریم بخش پراچہ

ولادت ۱۲ اگست ۱۹۲۸ء راولپنڈی

وفات ۱۳ نومبر ۲۰۰۱ء راولپنڈی

تدفین قاسم آباد راولپنڈی

مآخذ جمیل ملک فن اور شخصیت

چنگیز جسٹس اے آر (عبدالرحمن)

نامور ماہر قانون، شاعر و ادیب، کارکن تحریک پاکستان
بانی صدر انجمن خدام الاسلام راولپنڈی

ایڈوکیٹ، جنرل مغربی پاکستان (۵۶-۱۹۵۵ء)

جج مغربی پاکستان ہائیکورٹ (۶۰-۱۹۵۶ء)

چیئرمین لہبڈ وڈ ریٹیل (۶۲-۱۹۶۰ء)

مجموعہ کلام گلدستہ محمد و نعت (۱۹۸۵ء)

ولدیت صوبیدار ڈاکٹر محمد عبداللہ

ولادت ۳ جون ۱۹۰۲ء لدھیانہ

وفات یکم اپریل ۱۹۸۵ء

مدفن لاہور

مآخذ دمپ - افکار راولپنڈی ڈائریکٹری

حاجرہ مشکور ناصری

اردو اور پنجابی کی معروف شاعرہ و ادیبہ

نعتیہ مجموعہ صدقے جادو محمدی شان اتوں (۱۹۹۹ء)

دختر مولانا عبدالرحیم ناصری

ولادت ۱۹۲۷ء جلاپور جہاں ضلع سوات

وفات ۵ جون ۲۰۰۳ء لاہور

مدفن لاہور

مآخذ چھپائی لکھ لاہور جنوری تا جون ۲۰۰۸ء

حافظ لدھیانوی (سراج الحق)

نامور اردو نعت گو شاعر، ادیب، سفر نامہ نگار - ۳ درجن کتب

حمدیہ مجموعے ذوالجلال والا کرام (۱۹۸۶ء)

سبحان اللہ و بحمدہ (۱۹۹۰ء)

وفات ۱۸ اگست ۱۹۹۶ء

مدفن قبرستان زبدیم کالونی (جوہر آباد) خوشاب

مآخذ اخبار اردو اسلام آباد کتب ۲۰۰۸ء

چراغ دین جونی کے والا

معروف پنجابی شاعر، تحریک پاکستان کے شاعر

مرید میاں شیر محمد شری قوری - درجنوں مختصر قصوں کے خالق

نعتیہ مجموعے رب داحیب - گلزار محمدی (۱۹۵۷ء)

ثائے رسول - چراغ محمدی - چراغ مدینہ

مدینے دے موتی - گلدستہ تورانی (دو حصے)

والد محمد علی چراغ (ادیب، مصنف)

ولدیت اللہ دتہ

ولادت ۱۷ جولائی ۱۸۹۸ء جونی کے ضلع قصور

وفات ۱۲ فروری ۱۹۹۵ء لاہور

مدفن شاہ کمال راولاں، چھپرہ لاہور

مآخذ الرشید لاہور مئی ۱۹۹۶ء

چراغ شاہ نقشبندی، پیر سید

پیر طریقت، صوفی شاعر، مرید پیر جماعت علی شاہ لاہانی

مصنف ذکر حبیب کم نہیں وصل حبیب سے

ولدیت سید حسین شاہ

ولادت ۱۸۷۷ء مراڑہ ضلع سیالکوٹ

وفات ۳ اپریل ۱۹۶۹ء

مدفن بالمقابل والٹن ٹریننگ سکول لاہور کینٹ

مآخذ مدینہ اولیاء - دمپ

سبحان اللہ العظیم (۱۹۹۰ء)

نعتیہ مجموعے شائع خواہ (۱۹۸۱ء)۔ نشید حضوری (۸۰ء)

نعتیہ قطعات (۱۹۸۱ء)۔ کیف مسلسل (۸۲ء)

مطلع فاراں (۱۹۸۷ء)

صل علی النبی صل اللہ علیہ وسلم (۱۹۹۰ء)۔

یا صاحب الجہال (۱۹۹۰ء)

جذب حسان (۱۹۹۱ء)۔ تائید جبریل (۹۲ء)

نعتیہ رباعیات (۱۹۹۲ء)۔

خاتم النبیین کے حضور ہدیہ اشعار (۱۹۹۳ء)

سلام بحضور خیر الامامین علیہ السلام (۱۹۹۳ء)۔

معراج فن (۱۹۹۳ء)۔ آہنگ شفاء (۱۹۹۵ء)

نعتیہ مثنویاں (۱۹۹۵ء)۔ اعتراف بجز (۹۶ء)

فردوس خیال (۱۹۹۶ء)۔ ہمہ رنگ (۱۹۹۶ء)

مدوح کائنات (۱۹۹۷ء)

نغمات مدحت (۹۷ء)۔ نقوشِ حرم (۹۸ء)

کیفیات دوام (۹۸ء)۔ حدیث عشق (۹۸ء)

آئینہ کرم (۱۹۹۸ء)۔ مطلع الفجر (۱۹۹۸ء)

مصدرِ خیر (۱۹۹۹ء)۔ امام القلین (۱۹۹۹ء)

قرآن ناطق (۱۹۹۹ء)

سفر نامے جمالِ حرمین (سفر نامہ ج: ۱۹۸۳ء)

منزلِ سعادت (سفر نامہ ج: ۱۹۸۳ء)

معراجِ سفر (منظوم: ۱۹۹۰ء)

ولدیت حافظ محمد عظیم

ولادت ۷ جولائی ۱۹۲۰ء لدھیانہ

وفات ۱۶ اکتوبر ۱۹۹۹ء فیصل آباد

تدفین فیصل آباد

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۱۷ اکتوبر ۱۹۹۹ء

حامد الوارثی

ممتاز نعت گو تاریخ گو شاعر عالم دین روحانی شخصیت

تلمیذ سیماب اکبر آبادی

نعتیہ مجموعے: میلادِ حامد (فارسی اردو پنجابی نعتیں: ۱۹۶۷ء)

جمالِ مصطفیٰ - نغمہ نور (۱۹۸۶ء)

نورِ ہدایت (فارسی نعتیہ قطعات کا پنجابی

ترجمہ از صائم چشتی)۔

ولادت ۴ فروری ۱۹۲۳ء حاجی والا ضلع گجرات

وفات ۲۶ اکتوبر ۱۹۸۹ء فیصل آباد

تدفین فیصل آباد

مآخذ خشتگان خاک گجرات

حامد حسن قادری، پروفیسر

نامور اردو ادیب ادبی نقاد و مؤرخ، محقق، مترجم، ماہر تعلیم

تاریخ گو شاعر۔ صدر شعبہ اردو و فارسی سینٹ جانسن کالج

آگرہ۔ خلیفہ پیر سید جماعت علی شاہ ملی پوری۔

نعتیہ مجموعے بیاضِ نعتیہ۔ باقیاتِ حامد حسن قادری

(مرتبہ اور رنگ زیب نیازی۔ ۲۰۰۶ء)

ولدیت احمد حسن وکیل

ولادت ۱۰ مارچ ۱۸۸۷ء بھجراپور ضلع مراد آباد

وفات ۶ جون ۱۹۶۳ء کراچی

تدفین پاپوش نگر کراچی

مآخذ وفیات اہل قلم

حامد خان مظہر

نعت گوارد و شاعر

مجموعہ نعت گل طیبہ (۲۰۰۷ء)

ولدیت محمد خان

ولادت ۲۶ اپریل ۱۹۳۵ء پہاڑیچ، دہلی

وفات ۱۱ اگست ۲۰۰۸ء کراچی

تدفین عظیم پورہ قبرستان شاہ فیصل کالونی، کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

حبیب احمد محسنی تلہری، سید

ممتاز عالم دین، خطیب و پیر طریقت، نعت گو شاعر

نعتیہ مجموعے نذر حبیب (۱۹۷۷ء)۔ ثنائے حبیب۔

برق نور (۲۰۰۶ء: مرتبہ: محمد عارفین خان)

ولدیت سید محمد محسن

ولادت ۱۹۰۱ء قصبہ تلہر ضلع شاہجہانپور

وفات ۲۹ اگست ۱۹۹۲ء حیدر آباد

تدفین امامی شاہ کالونی، لطیف آباد نمبر ۱۱ حیدر آباد

مآخذ انوار علمائے اہل سنت سندھ

حبیب اشعر دہلوی، حکیم

لاہور کے ممتاز طبیب، شاعر و ادیب، مترجم۔ شریک مدیر

ماہی فنون لاہور۔ حکیم محمد اجمل خاں کے نواسہ

مصنف النبی ﷺ

ولدیت حکیم قاسم جان

ولادت یکم جنوری ۱۹۱۹ء فیروز پور، دہلی

وفات ۱۳ جون ۱۹۷۱ء لاہور

تدفین گلبرگ، لاہور

مآخذ رخِ خل۔ اردو جامع انسائیکلو پیڈیا

حبیب اللہ حاوی، صوفی

ممتاز نعت گو شاعر و صوفی

نعتیہ مجموعے جمالستان رحمت (۱۹۹۲ء)

جمالستان حرم (۱۹۹۲ء)

ولادت مئی ۱۹۱۳ء قصبہ جاکس رائے بریلی

وفات ۱۲ جون ۱۹۹۳ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ قومی زبان کراچی مارچ ۱۹۹۳ء

حسرت حسین حسرت

اردو و انگریزی نعت گو، تلمیذ زخمی لکھنوی و احسان دانش

مجموعہ نعت سماوات (۱۹۹۸ء)

ولادت یکم فروری ۱۹۲۵ء کلیان پور ضلع ساران (بہار)

وفات ۱۹ مارچ ۱۹۹۷ء لاہور

تدفین میانی صاحب لاہور

مآخذ لاہور میں مشاہیر کے مدفون

حسن المرتضیٰ خاوری

رحیم یار خاں کے معروف نعت گو شاعر، ادیب

نعتیہ مجموعہ جمال مدینہ۔

نثری کتب دیار حبیب میں۔ حضور مکی پیش گوئیاں

ولادت ۱۹۳۱ء واصواستانہ ضلع جھنگ

وفات ۲۰۰۱ء رحیم یار خاں

حسین بلتستانی (محمد حسین خان)

شیعہ عالم شاعر و ادیب

مصنف اُسوہ کُحَنہ (نعت و قصائد)

وفات ۳۰ اکتوبر ۱۹۷۰ء

مدفن مرکزی قبرستان اسلام آباد

مآخذ تنہائیاں بولتی ہیں

حشمت شاہ واریٹی استاد

پنجابی کے معروف قصہ گو شاعر، تلمیذ استاد امام دین گجراتی متعدد مختصر پنجابی قصوں کے خالق۔

نعتیہ کتابچے گلزار مدینہ، گلہار مدینہ، گلزارِ حشمت۔

عرفانِ حشمت۔ مدینے داساتی۔

ولدیت حیات شاہ

ولادت امرتسر

وفات ۱۹۸۱ء کارلہ کلاں ضلع گجرات

مدفن کارلہ کلاں ضلع گجرات

مآخذ ماہنامہ نعت لاہور ستمبر ۱۹۹۷ء

حشمت علی یوسفی

ممتاز اردو شاعر و ادیب

مجموعہ کلام جمالِ الہام (حمد و نعت۔ ۱۹۸۵ء)

ولادت ۱۹۱۶ء چغتارہ ضلع بلندشہر (یوپی)

وفات ۲۵ اپریل ۱۹۸۶ء کراچی

مدفن کراچی

مآخذ دمپ۔ سب رس جولائی ۱۹۸۶ء

مدفن رحیم یار خاں

مآخذ ادبی جائزہ: رحیم یار خاں۔ کم ا

حسن رضوی ڈاکٹر سید

اردو و پنجابی کے ممتاز شاعر و ادیب، سفر نامہ نگار، صحافی و کالم نگار، کمپیوٹر و استاد۔ صدر شعبہ اردو اکیف سی کالج لاہور، انچارج ادبی صفحہ روزنامہ جنگ لاہور۔

نعتیہ کتب جمال احمد مرسل (۱۹۹۶ء)

مدینے کی ہوا (۲۰۰۰ء)

اعزازات صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۹۳ء)

قاضی عبدالغفار عالمی اردو ایوارڈ (بھارت)

ولدیت سید کوثر عباس رضوی

ولادت ۱۸ اگست ۱۹۳۶ء انبالہ

وفات ۱۵ فروری ۲۰۰۲ء لاہور

مدفن فردوسیہ قبرستان فیروز پور روڈ لاہور

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۱۶ فروری ۲۰۰۲ء

حسین کاظمی شاد سید

فارسی و اردو کے ممتاز شاعر و ادیب، مترجم، براڈ کاسٹر

سابق ڈپٹی کنٹرولر ریڈیو پاکستان۔

شعری کتب توشہ (اردو حمد و نعت)

ولدیت میر سید حسین سعید

ولادت ۱۸ جولائی ۱۹۲۵ء پلکھہ ضلع علی گڑھ

وفات ۱۰ اکتوبر ۱۹۹۹ء اسلام آباد

مدفن مرکزی قبرستان اسلام آباد (۱۶/۸۲ سی)

مآخذ تنہائیاں بولتی ہیں

حفیظ تائب، پروفیسر (عبدالحفیظ)

اردو اور پنجابی کے نامور نعت گو شاعر۔ نعت اور سیرت پر تحقیقی کتب کے خالق۔ شعبہ پنجابی، اوری انٹل کالج لاہور میں ۱۹۷۶ء سے ۲۰۰۳ء تک پڑھاتے رہے۔

نعتیہ مجموعے صلو علیہ وآلہ (اردو: ۱۹۷۳ء)

سبک متراں دی (پنجابی: ۱۹۷۸ء)

وسلمو تسلیمیا (اردو: ۱۹۹۰ء)

وہی یسین وہی طہ (اردو: ۱۹۹۸ء)

کوثریہ (اردو: ۲۰۰۳ء)

کلیات حفیظ تائب (حمد و نعت: ۲۰۰۵ء)

طاق حرم (اردو مجموعہ باقیات نعت: ۲۰۱۰ء)

اصحابی انجم (اردو پنجابی مناقب اصحابہ)

نثری کتب زیارت حج بیت اللہ (۱۹۷۶ء)

باب مناقب (تذکرہ نعت گو شعراء)

پنجابی نعت (تحقیقی جائزہ: ۱۹۸۱ء)

کتابیات سیرت رسول (۱۹۷۳ء تا ۱۹۸۷ء)

ولدیت حاجی چراغ دین قادری سروری

وطن احمد نگر ضلع گوجرانوالہ

ولادت ۱۴ فروری ۱۹۳۱ء پشاور (نھیال میں)

وفات ۱۳ جون ۲۰۰۴ء لاہور (۱۲/۱۳ اور ۱۳ جون)

کی درمیانی رات ۱۲ بج کر ۲۵ منٹ پر)

تدفین کریم بلاک علامہ اقبال ٹاؤن لاہور

ماخذ اک شخص مہکتی چھاؤں سا

وفیات اہل قلم

حفیظ جالندھری، ابوالاثر (محمد حفیظ)

نامور اردو شاعر، قومی ترانہ کے خالق، افسانہ نگار، بچوں کے شاعر، تلمیذ مولانا غلام قادر گرامی جالندھری۔

کارکن تحریک پاکستان (گولڈ میڈلسٹ ۱۹۸۸ء)

سابق مدیر شباب اردو، نونہال ہزار داستان، مخزن لاہور

شعری کتب شاہنامہ اسلام (۴ جلدیں)

ولدیت حافظ شمس الدین

ولادت ۱۴ جنوری ۱۹۰۰ء جالندھر

وفات ۲۱ دسمبر ۱۹۸۲ء لاہور

تدفین اولاً ماڈل ٹاؤن لاہور۔ ۲۷ ستمبر ۱۹۹۱ء کو مقبرہ

خاص نزد میدان پاکستان لاہور میں منتقل کیا گیا

ماخذ ماہنامہ قومی زبان کراچی جولائی ۱۹۸۳ء۔

جالس اقبال

حفیظ صدیقی، پروفیسر (محمد عبدالحفیظ)

معروف اردو شاعر و ادیب، محقق، ماہر لسانیات۔

مدیر ماہنامہ ”تحریریں“ لاہور

نعتیہ مجموعہ لازوال (۱۹۹۲ء)

ولدیت محمد یوسف علی صدیقی

ولادت ۲۸ جون ۱۹۳۳ء چوہان قریشاں تحصیل

پسرور ضلع سیالکوٹ

وفات ۳۰ فروری ۲۰۱۳ء لاہور

تدفین لاہور

ماخذ جنگ لاہور ۲۱ فروری ۲۰۱۳ء۔

ہمارے اہل قلم

حمید یوسفی (عبدالحمید)

معروف اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ قوسین نشین (۲۰۰۷ء)

ولادت ۲۹ اکتوبر ۱۹۳۱ء لاہور

وفات ۵ جولائی ۲۰۱۳ء راولپنڈی

تدفین قبرستان شاہ کاف، نیکوکاریاں راولپنڈی

ماخذ اطلاع ڈاکٹر ثار تریابی (راولپنڈی)

حنیف اسعدی (حنیف احمد)

ممتاز اردو نعت گو شاعر و ادیب

نعتیہ مجموعے ذکر خیر الامام علیہ السلام (۱۹۸۳ء)۔

آپ صلی اللہ علیہ وسلم (۱۹۹۶ء)۔

حمد و سلام (حمد و نعت)

ولدیت اسعد شاہ جہانپوری (ممتاز اردو شاعر)

ولادت یکم جولائی ۱۹۱۹ء شاہ جہانپور (یوپی)

وفات ۱۹ دسمبر ۲۰۰۵ء کراچی

تدفین پاپوش نگر، کراچی

ماخذ اطلاع عقیل عباس جعفری (کراچی)

حنیف ساجد (محمد حنیف)

اردو شاعر۔ صدر انجمن ترقی اردو، بھلر وان

نعتیہ مجموعہ خورشید بطنی (۲۰۰۶ء)

ولدیت اللہ دیا خان

ولادت ۲ جولائی ۱۹۴۷ء ریتک

وفات ۲۳ جولائی ۲۰۱۱ء بھلر وان

تدفین

بھلر وان ضلع سرگودھا

ماخذ سرگودھا کا دبستان شاعری (جلد اول)

حنیف سوز، محمد

پنجابی شاعر

شعری کتب سچی سرکار، نجات دیاں راہواں۔

توحید و رسالت۔ مگدسہ عقیدت۔

ولدیت ابراہیم

ولادت ستمبر ۱۹۳۰ء بوعکلاں علاقہ بنیسی

ضلع میرپور (آزاد کشمیر)

وفات ۱۶ جولائی ۲۰۰۵ء برطانیہ

تدفین برطانیہ

ماخذ حرف نذرانے

حیات میرٹھی (حیات احمد)

ممتاز اردو شاعر، صحافی، مدیر ماہنامہ 'سرخور' بہاولپور (۶۰-۱۹۵۴ء)

ہفت روزہ آفتاب مشرق، بہاولپور (اجراء: ۱۹۵۹ء)

نعتیہ مجموعہ شعلہ فکر (۱۹۶۵ء: اس میں نعت کا الگ حصہ

موجود ہے)

ولدیت طفیل احمد نیاز قریشی

ولادت ۲ نومبر ۱۹۱۵ء سپہر چھاونی (بھوپال)

(آبائی وطن قصبہ سراوہ ضلع میرٹھ [یوپی])

وفات ۳ اپریل ۱۹۸۰ء بہاولپور

تدفین قبرستان نور شاہ بخاری بیرون شکار پوری

دروازہ بہاولپور

ماخذ صحیفہ تاریخ۔ تذکرہ شعرائے میرٹھ

حیدر گردیزی، سید محمد

اردو و سرائیکی ہائیکو کے معروف شاعر

نعتیہ مجموعہ آکھ میں گنبد خضریٰ (۱۹۹۹ء)

ولدیت سید غلام رسول

ولادت ۱۹۲۶ء

وفات ۷ جون ۱۹۹۱ء ملتان

تدفین ملتان

مآخذ روزنامہ پاکستان لاہور ۸ جون ۱۹۹۱ء۔

دفینگان ملتان

حیرت الہ آبادی (سید مہدی حسن)

ممتاز اردو شاعر، بانی 'بزم حیرت'۔ مدیر مجلہ 'بقلم خود' کراچی

نعتیہ مجموعے مینارہ نور (۱۹۸۹ء)

نور بے مثال (اردو پوربی: ۱۹۹۷ء)

ولدیت سید ظفر حسن عبرت الہ آبادی

ولادت ۲۸ اکتوبر ۱۹۲۶ء الہ آباد (یوپی)

وفات ۱۶ ستمبر ۲۰۰۶ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ اردو بک ریویو ستمبر اکتوبر ۲۰۰۶ء

خادم حسین رزمی، ملک

معروف اردو پنجابی شاعر و ادیب، محقق، ماہر تعلیم

نعتیہ مجموعہ جزائے نعت

ولدیت ملک خان محمد

ولادت ۲ فروری ۱۹۳۲ء گھمکھر تحصیل کیر والا ضلع ملتان

وفات

۲ جنوری ۲۰۰۶ء

تدفین

کبیر والہ ضلع خانیوال

مآخذ

نوائے وقت راولپنڈی ۱۴ فروری ۲۰۰۶ء

خادم علی نقشبندی، حکیم

معروف شیخ طریقت عالم، طبیب، عربی، فارسی، اردو و پنجابی کے

حمد و نعت کے شاعر، تلمیذ مولانا عبدالقادر ہزاروی

ولدیت

حکیم احمد دین

ولادت

۱۵ فروری ۱۸۸۳ء کوٹلی لوہاراں سیالکوٹ

وفات

۲۱ اگست ۱۹۷۱ء کوٹلی لوہاراں سیالکوٹ

تدفین

کوٹلی لوہاراں ضلع سیالکوٹ

مآخذ

تاریخ سیالکوٹ۔ تذکرہ شعرائے جماعتیہ

خادمی، جمیری (محمد حسین)

حیدرآباد کے معروف اردو شاعر، تلمیذ نہال جمیری

نعتیہ مجموعہ کبھت و نور (۱۹۸۵ء)

ولدیت

امیر حسین

ولادت

۱۹۲۷ء امیر شریف

وفات

۱۳ جون ۱۹۹۶ء حیدرآباد

تدفین

حیدرآباد (سندھ)

مآخذ

نئی عبارت (حیدرآباد ادب نمبر)

خاطر غزنوی (محمد ابراہیم بیگ)

اردو اور ہندکو کے نامور شاعر و ادیب، ڈرامہ نگار، محقق، نقاد

مترجم دانشور، کالم نگار۔ سابق ڈائریکٹر جنرل پاکستان اکادمی

ادبیات۔ سابق چیئرمین شعبہ اردو پشاور یونیورسٹی

نعتیہ مجموعہ	سلسلہ انوار کا (۱۹۹۶ء)	ولدیت	شیخ عبدالعزیز امرتسری
ولادت	۵ نومبر ۱۹۲۵ء پشاور	ولادت	۱۲ مارچ ۱۹۳۲ء امرتسر
وفات	۷ جولائی ۲۰۰۸ء پشاور	وفات	۱۳ جولائی ۱۹۹۹ء لاہور
مدفن	قبرستان رحمن بابا، پشاور شہر	مدفن	میانی صاحب لاہور
ماخذ	نوائے وقت راولپنڈی ۸ جولائی ۲۰۰۸ء	ماخذ	نوائے وقت لاہور ۲۳ جولائی ۱۹۹۹ء

اخبار اردو اسلام آباد اگست ۲۰۰۸ء

خالد احمد

عزاز	صدائے تمغہ برائے حسن کارکردگی (۲۰۱۱ء)	ولدیت	محمد شفیق
ولادت	مولانا مصطفیٰ خان مداح (عالم و شاعر)	ولادت	۲۱ جولائی ۱۹۳۲ء ضلع گورداسپور
ولادت	۵ جون ۱۹۴۳ء	وفات	۱۵ مئی ۲۰۱۵ء لاہور
وفات	۱۹ مارچ ۲۰۱۳ء لاہور	مدفن	لاہور
مدفن	لاہور	ماخذ	سید صبیح الدین صبیح رحمانی (کراچی)
ماخذ	نوائے وقت راولپنڈی ۲۰ مارچ ۲۰۱۳ء		

خالد بزنی، پروفیسر (محمد یونس)

اردو حمد و نعت کے ممتاز شاعر، ادیب، ماہر تعلیم، المجدیث عالم		ولدیت	خاندان بخش چانڈیو
پروفیسر عربی و علوم اسلامیہ، اسلامیہ کالج ریلوے روڈ لاہور		ولادت	۱۹۳۱ء لیاقت پور ضلع رحیم یار خان
ریٹائرڈ صدر شعبہ عربی ایم اے او کالج لاہور۔		وفات	۳ مئی ۲۰۰۱ء شجاع آباد
مدیر کمرینٹ (مجلد اسلامیہ کالج) و تعلیم و تربیت لاہور		مدفن	شجاع آباد ضلع ملتان
نعتیہ مجموعے سنہری جالیوں کے سامنے (۱۹۹۳ء)		ماخذ	م ح۔ ضلع ملتان
نسیم حجاز۔ سید سادات (۱۹۹۴ء)۔			

خالد شفیق

اردو اور پنجابی کے ممتاز نعت گو شاعر۔ بطور مدیر ماہنامہ شام و سحر لاہور کے ۶ نعت نمبر مرتب کئے۔
نعتیہ مجموعے عالم افروز (اردو حمد و نعت: ۱۹۹۶ء)

نعت سوغات (پنجابی نعت)

ولدیت	محمد شفیق
ولادت	۲۱ جولائی ۱۹۳۲ء ضلع گورداسپور
وفات	۱۵ مئی ۲۰۱۵ء لاہور
مدفن	لاہور
ماخذ	سید صبیح الدین صبیح رحمانی (کراچی)

خدا بخش اظہر شجاع آبادی، مولانا

اردو و سرائیکی شاعر و ادیب، عالم دین، مہتمم مدرسہ اظہر العلوم

نعتیہ مجموعے دیوان اظہر (اردو سرائیکی)۔ ذکر حبیب

ولدیت	خاندان بخش چانڈیو
ولادت	۱۹۳۱ء لیاقت پور ضلع رحیم یار خان
وفات	۳ مئی ۲۰۰۱ء شجاع آباد
مدفن	شجاع آباد ضلع ملتان
ماخذ	م ح۔ ضلع ملتان

خلیق قریشی (غلام رسول)

ممتاز ادیب، شاعر، صحافی، دانشور، کارکن تحریک پاکستان
بانی مدیر روزنامہ 'عوام'، فیصل آباد (۱۹۳۸ء-۷۳ء)
سیکرٹری سٹی مسلم لیگ، لائل پور، بانی رکن مجلس کبیر پاکستان
نعتیہ مجموعہ 'برگِ سدرہ' (۱۹۹۱ء)

والد: انجم خلیق، خرم خلیق، افتخار نسیم (شعراء)

ولادت: ۱۳ اگست ۱۹۱۳ء، لائل پور

وفات: ۶ جنوری ۱۹۷۳ء

تدفین: پیپلز کالونی، فیصل آباد

مآخذ: معلومات از عقیل عباس جعفری

خلیل خان خلیل قادری برکاتی، مفتی محمد

ممتاز عالم دین، مفسر، مفتی، شاعر، کارکن تحریک پاکستان
بانی دارالعلوم احسن البرکات حیدرآباد (تاسیس ۱۹۵۲ء)
درجنوں کتب کے مصنف، مؤلف و مترجم
نعتیہ مجموعے: جمالِ خلیل (۱۳۱۲ھ)۔ میلادِ خلیل (۲۰۰۶ء)

ولادت: عبد الجلیل خان

ولادت: جولائی ۱۹۲۰ء، موضع کھیری ریاست

دادوں ضلع علی گڑھ

وفات: ۱۸ جون ۱۹۸۵ء

تدفین: دربار جیلانیہ سخی عبدالوہاب شاہ حیدر آباد

مآخذ: انوارِ علمائے اہل سنت سندھ

نہار انصاری (نجم الحسین)

معروف اردو شاعر و ادیب

شعری مجموعہ: تابندگی (نعت و منقبت۔ ۱۹۹۵ء)

ولادت: فیض الحسن انصاری

ولادت: ۲۳ جولائی ۱۹۳۰ء، ڈبائی ضلع بلند شہر

وفات: ۲۱ نومبر ۲۰۰۳ء، کراچی

تدفین: کراچی

مآخذ: دبستانوں کا دبستان کراچی جلد ۲۔ کم ۱

خورشید ایچ پوری (قاضی خورشید الدین)

اردو کے ممتاز شاعر، ادیب، دانشور

نعتیہ مجموعے: خورشید رسالت (۱۹۸۷ء)

خورشید نبوت (۱۹۹۳ء)

ولادت: فخر الدین قاضی

ولادت: یکم مارچ ۱۹۱۸ء، ایچ پور، امر اوتی (برار)

وفات: اکتوبر ۱۹۹۳ء، کراچی

تدفین: کراچی

مآخذ: تاریخِ رفقاں جلد ۲۔ جنونِ خرد

خورشید آرا بیگم خورشید پروفیسر

اردو و فارسی شاعرہ و ادیبہ، ماہرہ تعلیم، سماجی کارکن و کارکن

تحریک پاکستان۔ بانی خورشید گرلز کالج کراچی

پروفیسر سنٹرل کالج فار ویمن ناگپور (۴۷-۱۹۳۵ء)

سابق جنرل سیکرٹری دہلی خواتین مسلم لیگ

نعتیہ مجموعہ: آخری کرنیں (۱۹۷۹ء)

دختر: نواب قاضی قیام الدین

زوجہ: نواب صدیق علی خاں

(راہنما تحریک پاکستان و مصنف)

نعتیہ مجموعے کبل پوش (۱۹۵۱ء)۔ بانگ بلال (۱۹۷۳ء)
ولادت ۹ اپریل ۱۹۰۹ء واسطو سحرات
وفات ۱۳ اکتوبر ۱۹۸۳ء واسو
تدفین واسو موجودہ ضلع منڈی بہاؤ الدین
مآخذ لوح حزار۔ کھوج شماره ۵۰۴۹ (دائم نمبر)

درد اسعدی (مرتضیٰ علی خاں)

ممتاز اردو شاعر نعت گو تلیذ اسعد شاہ جہانپوری
مرتبہ کتب شائے خواجہ کوثرین۔
ولادت جعفر علی خاں
ولادت ۱۲ جون ۱۹۱۹ء شاہ جہانپور (یوپی)
وفات ۲۸ دسمبر ۱۹۹۰ء حیدرآباد
تدفین لطیف آباد حیدرآباد (سندھ)
مآخذ وفیات اہل قلم

درد کا کوری (علامہ میر نذر علی)

اردو نظم اور نعت کے ممتاز شاعر
(اصل نام کرم احمد تھا، نذر علی تاریخی نام ہے)
نعتیہ مجموعے درد کا درماں (۱۹۶۷ء)
منظوم اردو ترجمہ قصیدہ بردہ شریف (۱۹۶۸ء)
جام کوثر (۱۹۶۹ء)
ولادت حکیم سید حبیب علی علوی
ولادت ۱۸۹۱ء اٹاوہ
وفات ۲۶ جون ۱۹۷۲ء کراچی
تدفین قبرستان عزیز آباد کراچی
مآخذ دمپ۔ سخنوران کا کوری

ولادت ۱۹ اپریل ۱۹۰۷ء امراتوٹی (سی پی)

وفات ۱۶ جون ۱۹۸۳ء کراچی
تدفین سی پی اینڈ برادر ہاؤسنگ سوسائٹی کراچی
مآخذ ماہنامہ سب رس کراچی جون ۱۹۸۳ء

خیال امر وہوی (سید علی مہدی نقوی)

ممتاز شاعر و ادیب، محقق، ماہر تعلیم، ریٹائرڈ پروفیسر شعبہ فارسی
گورنمنٹ کالج لیہ۔ پی ایچ ڈی تہران (۱۹۷۳ء)
نعتیہ مجموعہ عوین (۲۰۰۶ء)

ولدیت سید ہادی حسن نقوی
ولادت ۱۰ دسمبر ۱۹۳۰ء ضلع یٹو (حیدرآباد دکن)
وفات ۱۴ مئی ۲۰۰۹ء لیہ
تدفین لیہ
مآخذ ماہنامہ الحمراء لاہور جون ۲۰۰۹ء۔

خیر سید احمد جان

پشتو شاعر و ادیب، نعت گو
نعتیہ کلام رفا
ولدیت عالم جان کوکی خیل
ولادت ۸ جنوری ۱۹۴۲ء جرود خیرا بجنی
وفات ۳ نومبر ۱۹۹۵ء
تدفین جرود خیرا بجنی (صوبہ سرحد)
مآخذ دقلم خاوندان

دائم اقبال دائم

پنجابی زبان کے نامور شاعر، خالق کتب کثیرہ

دل محمد دل خواجه

معروف ریاضی دان، ماہر تعلیم، شاعر و ادیب، مصنف، مترجم

استاد ریاضی اسلامیہ کالج لاہور (۳۹-۱۹۰۷ء)

پرنسپل اسلامیہ کالج ریلوے روڈ لاہور (۳۲-۱۹۳۹ء)

سابق میونسپل کمنشنر لاہور، متعدد نصابی کتب کے مؤلف

منظوم تراجم: روح قرآن (منظوم اردو ترجمہ سورہ فاتحہ)

نعتیہ مجموعہ: شان مصطفیٰ ﷺ

ولدیت: خواجه نظام الدین

ولادت: فروری ۱۸۸۳ء لاہور

وفات: ۲۷ مئی ۱۹۶۱ء لاہور

تدفین: میانی صاحب لاہور

ماخذ: وفیات اہل قلم

ذاکر حسین جگر انوی

اردو شاعر، سلام، مرثیہ کے شاعر

مجموعہ کلام: زادراہ (حمد، نعت، سلام، مرثیہ، مناقب):

طباعت: بعد از مرگ

ولادت: ۱۸۹۵ء قصبہ پھالگہ ضلع لدھیانہ

(مشرقی پنجاب)

وفات: ۱۹۷۰ء لیہ

تدفین: لیہ

ماخذ: پاکستان کے نعت گو شعراء (جلد دوم)

ذاکر علی خان محمد

معروف ماہر تعلیم، اردو ادیب، شاعر، دانشور، ریٹائرڈ چیف

انجینئر و چیفنگ ڈائریکٹر کراچی و انٹر ایڈ سیورس بورڈ۔ بانی و

آزادی و آس چانسلر سید یونیورسٹی آف انجینئرنگ

اینڈ ٹیکنالوجی، کراچی۔ بانی ماہنامہ ”تہذیب“ کراچی

اعزاز: سر سید احمد خان انٹرنیشنل ایوارڈ فار لٹریچر (۲۰۰۸ء)

نعتیہ مجموعہ: رخت سفر (۱۹۷۵ء)

ولدیت: خان بہادر محمد باقر علی خان

ولادت: ۸ جولائی ۱۹۲۶ء رام پور

وفات: ۸ فروری ۲۰۱۲ء کراچی

تدفین: کراچی

ماخذ: ویب سائٹ علی گڑھ مودسٹ۔

ذوق مظفر نگری (حافظ محمود الحسن)

ممتاز شاعر و ادیب، ماہر عروض و لسانیات

نعتیہ مجموعے: نجمِ بحر (۱۹۸۰ء)۔ وسمِ فردوس (۱۹۸۹ء)

ولدیت: حافظ محمد عمر صدیقی

ولادت: ۱۵ جنوری ۱۹۲۱ء مظفرنگر (یوپی)

وفات: ۱۷ مئی ۲۰۱۳ء لاہور

تدفین: لاہور

ماخذ: معلومات از ڈاکٹر محمد اطہر مسعود (لاہور)۔

ہمارے اہل قلم

ذہین شاہ تاجی (سید محمد طاسین)

معروف روحانی و علمی شخصیت، شاعر و ادیب، نعت گو، مترجم

مرید یوسف شاہ تاجی، بانی خانقاہ تاجیہ و ماہنامہ تاج، کراچی

نعتیہ مجموعے: لمعات جمال (اردو)۔ حمد و حمدیت۔

جمالِ آیات (فارسی) (۱۹۶۷ء)

ولدیت: پیر زادہ دیدار بخش فراتی

راز کاشمیری (خواجہ عبدالمنان)
غزل اور نعت کے ممتاز شاعر افسانہ نگار ریاض ڈھیلہ ماسٹر
نعتیہ مجموعے لوح بھی تو قلم بھی تو۔ زائوسفر
ولدیت خواجہ عبدالغنی
ولادت کلیم مارچ ۱۹۳۲ء حاجی پورہ گوجرانوالہ
وفات ۹ فروری ۱۹۸۶ء
تدفین گوجرانوالہ
مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء

راسخ عرفانی (عبدالواحد)
حمد و نعت کے ممتاز اردو شاعر
مجموعہ حمد و نعت: غبارِ حجاز (۱۹۶۱ء)
ارمغانِ حرم (۱۹۷۷ء)
ذکر خیر ﷺ (۱۹۷۹ء)۔
حدیث جاں (۱۹۸۱ء)
نسیم منی (۱۹۸۵ء)
نکبتِ حرا (۱۹۸۹ء)۔
حمید رب العلیٰ نعت خیر الوریٰ
(کلیات حمد و نعت: ۲۰۰۶ء)
منظوم تراجم حسن کلام (احادیث نبوی۔ ۱۹۸۵ء)
ولدیت نور حسین گر کاچی (پنجابی شاعر)
ولادت ۱۲ دسمبر ۱۹۱۲ء گرجا ضلع گوجرانوالہ
وفات ۱۳ فروری ۱۹۹۰ء
تدفین بڑا قبرستان گوجرانوالہ
مآخذ جنگ لاہور ۱۴ فروری ۱۹۹۰ء۔ ک م

ولادت ۱۹۰۴ء قصبہ کھنڈ ضلع توڑاوا (جیپور)
وفات ۲۳ جولائی ۱۹۷۸ء کراچی
تدفین آستانہ تاجیہ میوہ شاہ کراچی
مآخذ انوارِ علمائے اہل سنت سندھ۔

رابعہ نہال (سیدہ رابعہ خاتون)
اردو کی معروف شاعرہ وادیہ
نعتیہ مجموعے نورِ جبر کے (۱۹۸۲ء)
صبحِ تجلی (۱۹۹۱ء)
دختر سید محمد صفی
ولادت ۲۰ ستمبر ۱۹۲۰ء آگرہ
وفات ۹ جون ۱۹۹۷ء راولپنڈی
تدفین قبرستان ویسٹریج راولپنڈی
مآخذ لوحِ حزار۔ تنہائیاں بولتی ہیں

راجی الرحمت نظر مولانا
اردو و شناز بان کے معروف غزل گو شاعر وادیہ عربی و
فارسی عالمِ استا و علوم شرقیہ۔ ریاض ڈھیلہ کمر گورنمنٹ کالج
آف ایجوکیشن گلگت۔ کارکن تحریک پاکستان
نعتیہ مجموعہ شہنشاہِ کونین
ولدیت احمد جی
ولادت ۲۷ اکتوبر ۱۹۲۳ء گوہر آباد (گور) چلاس
ضلع دیامر
وفات ۲۱ اپریل ۱۹۹۶ء گلگت
تدفین گلگت
مآخذ مولانا راجی الرحمت نظر: شخصیت اور فن

راشد بزمی (محمد حامد)

اردو شاعر، صحافی، روزنامہ جنگ کے نمائندہ

نعتیہ مجموعہ عقیدت (۱۹۸۵ء)

ولدیت آثم بزمی

ولادت ۲۱ مارچ ۱۹۳۸ء دہلی

وفات ۲۹ مارچ ۱۹۸۳ء

مدفن گوجرانوالہ

مآخذ مہک گوجرانوالہ نمبر

راغب مراد آبادی (سید اصغر حسین)

اردو کے ممتاز شاعر و ادیب، ماہر عروض، محقق، نقاد، نعت، غزل،

نظم، رباعی اور تاریخ گوئی میں ماہر۔ تلمیذ یاس یگانہ، صفی

لکھنوی، مولانا ظفر علی خاں۔ چالیس کتابوں کے خالق

اعزاز صدقاتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۲۰۰۰ء)

نعتیہ مجموعے سونعتیہ اشعار (۱۹۷۶ء)

مدحت خیر البشر ﷺ (۱۹۷۹ء)

مدح رسول (۱۹۸۳ء)۔

بجضور خاتم الانبیاء ﷺ (۱۹۸۵ء)

بدر الدہلی (۱۹۹۱ء)

جادوہ رحمت (منظوم سفرنامہ پنجاب: ۱۹۹۳ء)

ولادت ۲۷ مارچ ۱۹۱۸ء دہلی

وفات ۱۹ جنوری ۲۰۱۱ء کراچی

مدفن قبرستان النور سوسائٹی، کراچی

مآخذ ڈان کراچی ۳۰ جنوری ۲۰۱۱ء۔

دہستانوں کا دبستان کراچی

رحمن کیانی (عبدالرحمن)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، طنز و مزاح نگار

نعتیہ مجموعے حرفِ سپاس (۱۹۶۷ء)۔

شمشیر ضیاء بار (۱۹۷۷ء)۔ اذان (۲۰۰۲ء)

ولدیت مولوی حافظ محمد عبدالحق

ولادت ۳۰ اگست ۱۹۲۳ء موضع منڈیاؤں ضلع لکھنؤ

وفات ۲۷ فروری ۱۹۹۰ء

مدفن شاہ کمال لاہور

مآخذ جنگ لاہور ۲۸ فروری ۱۹۹۰ء۔ کم ۱

رشک ترابی، علامہ (احمد حسین)

اردو شاعر و ادیب، مصنف

نعتیہ کتب سیدنا کریم (نعتیہ قصیدہ)۔

امام العالمین علیہ السلام (طویل نعتیہ نظم)

ولدیت محمد حسین

ولادت ۳۱ مارچ ۱۹۳۳ء دسویہ ضلع ہوشیار پور

وفات ۱۷ جنوری ۲۰۰۳ء سرگودھا

مدفن سرگودھا

مآخذ اب انیس ڈھونڈ چراغ رخ زیبائے لک

رشید وارثی (عبدالرشید خاں)

ممتاز نعت گو شاعر، نعت کے محقق و نقاد

کتب خوشبوئے التفات (حمد، نعت، منقبت)

شرح اسماء النبی ﷺ (۲۰۰۷ء)

ولدیت ستار وارثی

ولادت اگست ۱۹۴۷ء بریلی

ولادت ۱۱ جنوری ۱۹۱۱ء راجوری شہر (کشمیر)
وفات ۷ اکتوبر ۱۹۸۵ء جہلم
تدفین جہلم
مآخذ علامہ شیخ عبدالعزیز علانی (مقالہ ایم فل اردو)

رمضان وزیر آبادی، منشی (محمد رمضان کھوکھر)
پنجابی زبان کے معروف قصہ گو شاعر، متعدد کتابچوں کے خالق
نعتیہ مجموعہ نعت رسول
ولادت ۱۸۸۲ء وزیر آباد ضلع گوجرانوالہ
وفات ۲۵ اگست ۱۹۷۳ء راولپنڈی
تدفین قبرستان ویسٹرن جی، راولپنڈی
مآخذ لوح مزار۔ پنجابی کتابیات۔ ہمارے اہل قلم

روحی علی اصغر

اردو کی ممتاز شاعرہ وادیہ نعت گو
مصنف نغمہ الہام (منظوم ترجمہ احادیث)
ولادت ۱۹۱۷ء حیدر آباد دکن
وفات ۵ جنوری ۱۹۸۷ء کراچی
تدفین کراچی
مآخذ سب رس کراچی فروری ۱۹۸۷ء

روشن علی عشرت (عشرت کلکتوی)

معروف اردو شاعر، فلمی نغمہ نگار، تلمیذ پرتو لکھنوی
نعتیہ مجموعہ شاخ طوبی (نعت و منقبت۔ ۱۹۹۷ء)
ولادت یکم جنوری ۱۹۳۱ء کلکتہ
وفات ۱۸ جنوری ۲۰۰۲ء کراچی

وفات ۱۵ جون ۲۰۰۹ء کراچی
تدفین کراچی
مآخذ عقیل عباس جعفری (کراچی)

رضا ہمدانی (مرزا رضا حسین)

پشتو اور اردو کے نامور ادیب، شاعر، محقق، ڈرامہ نگار، صحافی
نعتیہ مجموعہ سدرۃ المنتہی (۱۹۸۳ء)
ولدیت منشی مہدی حسین ہمدانی
ولادت ۱۰ دسمبر ۱۹۱۰ء قصہ خوانی بازار پشاور
وفات ۹ جولائی ۱۹۹۳ء پشاور
تدفین قبرستان باغ زیدہ پشاور
مآخذ وفیات اہل قلم

رعنا اکبر آبادی (شکورا احمد)

ممتاز اردو شاعر، تلمیذ بزم آفندی و نجم آفندی
نعتیہ مجموعہ تسبیح رعنا (نعت و منقبت۔ ۱۹۶۹ء)
صبا اکبر آبادی کے خسر اور ممتاز موسیقار سہیل رعنا کے والد
ولدیت منشی ثار احمد
ولادت ۱۸۹۵ء آگرہ (اکبر آباد)
وفات ۱۵ جنوری ۱۹۷۹ء کراچی
تدفین قبرستان موسائی، کراچی
مآخذ دیستانوں کا دیستان کراچی جلد ۲

رعنا نظامی راجوروی (مرزا مطیع اللہ جرال)

اردو شاعر وادیہ تحریک آزادی کشمیر کے سرگرم کارکن
نعتیہ مجموعہ سرور روح

مآخذ جنگ راولپنڈی ۲۳ ستمبر ۱۹۸۸ء۔
وفیات اہل قلم

تدفین کراچی
مآخذ وفیات اہل قلم

ریاض الحسن نیر حامدی سید محمد

ممتاز عالم دین، مفتی اعظم سندھ، نعت گو شاعر

مرید شاہ حامد رضا خان بریلوی

مجموعہ نعت نعت نیر (مرتبہ مسرور کیفی۔ ۱۹۹۷ء)

ولدیت مفتی عنایت علی الجیلانی القادری الرضوی

ولادت ۱۹۱۲ء جوڈھپور (راجستھان)

وفات ۱۹ دسمبر ۱۹۶۸ء حیدر آباد

تدفین قبرستان ٹنڈو یوسف ضلع حیدر آباد

مآخذ ماہنامہ نعت لاہور دسمبر ۲۰۰۰ء۔

ریاض الدین سہروردی علامہ سید محمد

ممتاز عالم دین و فروغ نعت کے محرک اردو پنجابی فارسی و

انگریزی زبانوں کے نعت گو شاعر، نعت خواں۔

بانی سرپرست مرکزی انجمن عند لیبان ریاض رسول۔

امام و خطیب جامع مسجد بغدادی مارٹن روڈ کراچی

بانی نعت کالج کراچی (تاسیس ۱۹۸۰ء)

مرید سید قلندر علی سہروردی لاہوری۔

نعتیہ مجموعے ریاض رسول (۳ حصے)۔ دیوان ریاض (۸۲ء)

گلدستہ نعت (دو حصے)

☆ Eugogizing The Prophet

ولدیت مفتی سید محمد جلال الدین قادری

ولادت ۳ مارچ ۱۹۱۹ء جے پور (انڈیا)

وفات ۲۸ فروری ۲۰۰۱ء کراچی

رؤف شیخ (عبدالرؤف)

پنجابی زبان کے نامور شاعر، ادیب، نقاد، سیکرٹری پاکستان

رائٹرز گلڈ پنجاب، نائب صدر انجمن پنجابی ادب

نعتیہ مجموعہ وسیلہ (پنجابی: ۲۰۰۱ء)

ولدیت شیخ محمد شریف

ولادت ۱۴ اگست ۱۹۳۲ء کوٹا تار، ضلع حافظ آباد

وفات ۲۱ جولائی ۲۰۰۰ء لاہور

تدفین میانی صاحب لاہور

مآخذ جنگ راولپنڈی ادبی صفحہ ۳۱ اگست ۲۰۰۰ء

پنجابی ادب دی کہانی

رئیس امر وہوی (سید محمد مہدی)

اردو کے ممتاز شاعر و ادیب، ماہر نفسیات و روحانیات دانشور

تبصرہ نگار، قطعہ نگار، صحافی، مختلف جرائد کے مدیر رہے۔

روزنامہ جنگ میں ۳۰ برس روزانہ قطعہ لکھتے رہے۔

شعر و ادب اور نفسیات پر متعدد کتب کے مصنف و مؤلف

نعتیہ مجموعہ چراغ صبح جمال (۱۹۵۸ء)

اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی

برادر بزرگ سید محمد تقی و جون ایلیا

ولدیت علامہ سید شفیق حسن ایلیا

ولادت ۱۲ ستمبر ۱۹۱۲ء امر وہی، ضلع مراد آباد (یوپی)

وفات (قتل) ۲۲ ستمبر ۱۹۸۸ء کراچی

تدفین سخی حسن کراچی

وفات ۱۹ نومبر ۲۰۰۱ء کراچی
تدفین کراچی
مآخذ پک م س۔ دبستانوں کا دبستان کراچی ۳

زاہد لائق

کینیڈا میں مقیم اردو شاعر، مدیر ماہنامہ ”شہ پارہ“، کینیڈا۔
نعتیہ مجموعہ ضیائے حرم (۱۹۹۸ء)
ولدیت خواجہ محمد صدیق
ولادت ۲۲ مارچ ۱۹۵۲ء لاہور
وفات ۳ اکتوبر ۲۰۰۸ء راولپنڈی (دورانِ مشاعرہ)
تدفین لاہور
مآخذ ماہنامہ نوائے اخلاق راولپنڈی دسمبر ۲۰۰۸ء

زکی کیفی، مولانا محمد

معروف اردو شاعر، تقلید جگر مراد آبادی عالم دین۔
مرید مولانا شرف علی تھانوی۔
بانی ادارہ اسلامیات لاہور (تاسیس ۱۹۳۹ء)
جسٹس محمد تقی عثمانی کے بڑے بھائی، معروف اردو شاعر
سعود عثمانی کے والدِ گرامی
مجموعہ کلام کیفیات (نعت و دیگر کلام: ۱۹۸۰ء)

ولدیت مولانا مفتی محمد شفیع
ولادت ۳ جولائی ۱۹۲۶ء دیوبند
وفات ۲۸ جنوری ۱۹۷۵ء لاہور
تدفین میانی صاحب لاہور
مآخذ رخِ خُل۔ دمپ۔ کاروانِ آخرت

تدفین جامع مسجد بغدادی مارٹن روڈ، کراچی
مآخذ انوارِ علمائے اہل سنت سندھ

ریاض الدین عطش، خواجہ

ممتاز اردو ادیب، شاعر، محقق، مضمون نگار، فلمی گیت نگار
بانی ’بزمِ سخن‘، کراچی (۱۹۵۳ء)
نعتیہ مجموعہ وردِ نفس (حمد و نعت: ۱۹۹۲ء)
پوتا سخن دہلوی (شاگرد مرزا غالب)
ولادت ۳ مارچ ۱۹۲۵ء عظیم آباد (پٹنہ)
وفات ۸ جنوری ۲۰۰۱ء شکاگو (امریکہ)
تدفین مسلم قبرستان، شکاگو (امریکہ)
مآخذ جنگ راولپنڈی ۱۶ جنوری ۲۰۰۱ء۔

ریاض جالندھری (احمد بخش)

نعت اور غزل کے ممتاز شاعر
نعتیہ مجموعہ گلہائے عقیدت بنام دیوانِ ریاض (۱۹۶۸ء)
ولادت ۱۹۰۱ء پرجیاں کلاں تحصیل کدور ضلع جالندھر
وفات ۲۳ جون ۱۹۷۹ء
تدفین چک نمبر ۲۶ جنوبی سرگودھا
مآخذ سخنوران سرگودھا

زاہد فتح پوری (سید کرار حسین)

اردو کے ممتاز شاعر۔
نعتیہ مجموعہ نقشِ اولیں (حمد و نعت: ۲۰۰۰ء)
ولدیت سید مظہر حسین
ولادت ۲۳ اپریل ۱۹۱۶ء فتح پور، ہوسوا (بھارت)

زیارت حسین جمیل سید

معروف پنجابی شاعر، تلمیذ حافظ محمد حسین حافظ

نعتیہ مجموعے زیارت رسول۔ زیارت مدینہ۔

ولدیت حکیم سید عطا اللہ شاہ

ولادت ۱۹۳۰ء چائی وند ضلع امرتسر

وفات ۹ مارچ ۱۹۹۱ء فیصل آباد

تدفین فیصل آباد

مآخذ ششماہی، کھوج، لاہور شمارہ ۳۹

ساجد اسدی جے پوری (ساجد علی)

ممتاز اردو نعت گو شاعر

نعتیہ مجموعے پیام مغفرت (۱۹۷۵ء)

انوارِ سخن (۱۹۷۷ء)۔ قند مکرم (۱۹۷۷ء)

ولدیت مولوی عابد علی اسدی

ولادت ۶ اگست ۱۹۱۱ء جے پور

وفات ۱۷ اکتوبر ۱۹۷۸ء کراچی

تدفین سخی حسن کراچی

مآخذ خاک۔ تاریخِ رفنگاں ۲

ساحر صدیقی (غنیمت علی)

اردو کے ممتاز شاعر، نعت گو

نعتیہ مجموعہ جام حیات

ولدیت خلیفہ محمد صدیق ناصر، چشتی

ولادت ۱۵ جون ۱۹۲۶ء جالندھر

وفات ۱۳ اگست ۱۹۵۹ء مری

تدفین

اچھرہ لاہور

مآخذ

پاکستان کے تیس سال۔ ذکرِ پاکاں

ساغر صدیقی (محمد اختر)

اردو کے معروف غزل گو شاعر۔ نئی کی وجہ سے زندگی کا بیشتر

حصہ جذب و مستی میں گزرا۔ اپنا بہت سا کلام کوڑیوں میں بیچ

دیا جو کئی صاحب ثروت لوگوں کے شاعر کہلانے میں کام آیا۔

درجن بھر شعری مجموعے چھپ چکے ہیں۔

نعتیہ مجموعہ سبز گنبد (۱۹۷۱ء)

ولادت

۱۹۲۸ء انبالہ

وفات

۱۸ جولائی ۱۹۷۴ء لاہور

تدفین

میانی صاحب لاہور

مآخذ

روزنامہ کائنات اسلام آباد ۷ نومبر ۱۹۹۹ء

ساتی گجراتی (مختار احمد)

اردو و پنجابی کے ممتاز شاعر و ادیب، محقق، ماہر عروض، نقاد

استاد گورنمنٹ پاک اسٹینڈرڈ ہائی سکول شاہ عالم لاہور

نعتیہ مجموعے زادِ عقلمی (اردو: ۱۹۸۷ء)

گلاں خیر البشر دیاں (پنجابی: ۱۹۹۵ء)

اعزاز گلاں خیر البشر دیاں پر قومی نعت ایوارڈ

ولدیت

میاں لمان اللہ

ولادت

۸ ستمبر ۱۹۳۲ء ماجرا ضلع گجرات

وفات

۲۹ جنوری ۲۰۰۲ء لاہور

تدفین

قبرستان متصل اسلامیہ ہائی سکول دیوبند

مآخذ

منڈی جی ٹی روڈ، گجرات

وفیات ہلالِ قلم

ستار وارثی (عبدالستار خان)

معروف روحانی شخصیت، نعتیہ و صوفی شاعر۔

نعتیہ مجموعے آئینہ رحمت (۱۹۷۹ء)۔ معطر معطر (۱۹۸۶ء)

عرفان وارث۔ حرف معتبر (۱۹۹۳ء)۔

خوشبوئے دوست (منتخب نعتیں و عارفانہ کلام

مرتبہ حید وارثی و نصیر وارثی)۔ (۲۰۰۳ء)

ولدیت عبدالغفار خان وارثی

ولادت ۱۹۲۳ء روہیل کھنڈ بریلی

وفات ۸ مارچ ۱۹۸۵ء کراچی

تدفین قبرستان شاہ فیصل کالونی، کراچی

ماخذ تاریخ رنگاں جلد ۳۔

سجاد احمد ساجد مراد آبادی، پروفیسر

ممتاز اردو شاعر و ادیب، ماہر قانون، استاد

نعتیہ مجموعہ سراپا نور ہے وہ ذات اقدس

نثری کتب پیغامِ حرا۔ حضرت محمد ﷺ کی سیرت طیبہ

ولادت ۱۵ مئی ۱۹۳۳ء مراد آباد

وفات ۷ فروری ۲۰۱۳ء کراچی

تدفین کراچی

ماخذ شہابی الایام کراچی جنوری جون ۲۰۱۳ء

سجاد سخن

اردو شاعر و ادیب، تلمیذ رشید راپوری، صحافی، سابق ایڈیٹر

شیراز اور گنگی، کراچی۔ بانی دبستان وارشیدہ کراچی

شعری کتب رنگ روشنی خوشبو (نعتیہ مجموعہ: ۱۹۹۵ء)

رب العالمین (حمید مجموعہ: ۲۰۰۱ء)

حاضری و حضوری (نعتیہ مجموعہ: ۲۰۰۸ء)

ولادت ۱۹۲۸ء راپور

وفات ۱۶ جون ۲۰۱۱ء کراچی

تدفین کراچی

ماخذ ماہنامہ نعت کارواں لاہور اگست ۲۰۱۱ء

سجاد مرزا، پروفیسر (عبدالحمید بیگ)

معروف شاعر و ادیب۔ استاد گورنمنٹ کالج گوجرانوالہ

نعتیہ مجموعے کیف دوام (۱۹۸۸ء)۔

چراغِ آرزو (۱۹۹۲ء)

شوق نیاز (حمد و نعت: ۱۹۹۸ء)

ولدیت عبدالکریم بیگ

ولادت ۸ فروری ۱۹۳۳ء ہوشیار پور

وفات اکتوبر ۲۰۱۳ء گوجرانوالہ

تدفین گوجرانوالہ

ماخذ ڈائریکٹری اہل قلم ۲۰

سراج قادری بادشاہ پوری (سراج الدین)

اردو پنجابی و فارسی شاعر، طبیب، کارکن تحریک پاکستان۔

روحانی شخصیت، خلیفہ پیر انور گیلانی، بھیرہ شریف۔

نعتیہ مجموعے گلدرستہ نعت۔ موعِ کوثر۔

خزینہ رحمت۔ نور ایمان

والد میاں توقیر احمد فائق (ممتاز بیورو کریٹ)

ولدیت حکیم چن میاں

ولادت ۲۳ مارچ ۱۹۱۰ء بادشاہ پور تحصیل پجالیہ

ضلع گجرات

وفات ۲۰ نومبر ۱۹۹۷ء

تدفین بادشاہ پور (موجودہ) ضلع منڈی بہاؤ الدین

ماخذ وفیات اہل قلم

سردار علی شاہ ذاکر سید

سندھ کے معروف صحافی، سندھی، اردو شاعر، ادیب، کارکن

خاکسار تحریک۔ مدیر اعلیٰ روزنامہ 'مہراں' حیدر آباد

نعتیہ مجموعہ نعتیہ دیوان

ولدیت سید جعفر علی شاہ بخاری

ولادت یکم جنوری ۱۹۲۸ء گوٹھ بیرڑی تعلقہ گھوٹی

ضلع سکھر

وفات ۱۱ مئی ۱۹۸۱ء ضلع سکھر

تدفین حیدر آباد

ماخذ وفیات اہل قلم

سرشار صدیقی

ممتاز اردو شاعر، کالم نگار، بکار (نیشنل بینک ۱۹۵۵ء تا ۱۹۸۳ء)

نعتیہ مجموعے اساس (۱۹۹۰ء)۔ بیثاق (۲۰۰۲ء)

ولدیت اولاد حسین

ولادت ۲۵ دسمبر ۱۹۲۶ء کانپور شہر

وفات ۷ ستمبر ۲۰۱۳ء کراچی

تدفین ڈالیا قبرستان گلستان جوہر کراچی

ماخذ جنگ کراچی ۸ و ۹ ستمبر ۲۰۱۳ء

سرور بجنوری (محمد یونس)

اردو و پنجابی کے ممتاز شاعر، بچوں کے نظم گو شاعر

نعتیہ مجموعہ نعت و منقبت (۱۹۸۲ء)

ولدیت محمد عثمان

ولادت ۱۳ جولائی ۱۹۲۱ء بجنور (بھارت)

وفات ۲۲ نومبر ۱۹۸۴ء فیصل آباد

تدفین پیپلز کالونی، فیصل آباد

ماخذ ہمارے اہل قلم۔ ک م ا

سروسہار پنپوری، حکیم محمود احمد

ممتاز شاعر و ادیب، طبیب، عالم دین، خطیب، مترجم، کالم نگار

بانی و سابق امیر تحریک اسلامی۔ طویل عرصہ جماعت اسلامی

سے وابستہ رہے۔ راولپنڈی اسلام آباد کے مختلف کالجوں اور

یونیورسٹیوں میں اسلامیات کے اعزازی لیکچرار رہے۔

نعتیہ مجموعے زخمِ دل (۱۹۷۴ء)۔ شائے خوابہ (۲۰۱۲ء)

ولدیت حکیم حافظ سید داود احمد بخاری

ولادت ۱۹۳۴ء سہارنپور

وفات ۴ اگست ۲۰۱۲ء راولپنڈی

تدفین قبرستان عید گاہ راولپنڈی

ماخذ نوائے وقت راولپنڈی ۵ و ۲۵ اگست ۲۰۱۲ء

سکندر لکھنوی (مرزا سکندر بیگ)

ممتاز نعت گو اردو شاعر

نعتیہ مجموعے تسکینِ روح (۱۹۶۳ء)

صحابِ رحمت (۱۹۶۸ء)

اعزاز ہلال امتیاز (۲۰۰۸ء)
ولادت ۱۶ مئی ۱۹۲۸ء دینا نگر ضلع گورداسپور
وفات ۲۵ دسمبر ۲۰۰۸ء لاہور
تدفین آبائی قبرستان اچھرہ لاہور
ماخذ نوائے وقت راولپنڈی ۲۶ دسمبر ۲۰۰۸ء۔

سہیل اختر، پروفیسر (عبد الغفور خان)
ممتاز شاعر ادیب، ڈرامہ و مزاح نگار، مترجم، مدیر ماہر تعلیم۔
ریٹائرڈ صدر شعبہ اردو پرنسپل گورنمنٹ کالج بہاولپور
درجن بھر شعری نثری و سوانحی کتب اور تراجم کے خالق
نعتیہ مجموعہ قوس عقیدت (حمد و نعت: ۱۹۸۴ء)
ولادت ۱۸ اگست ۱۹۳۱ء انڈیا
وفات ۲۹ جولائی ۲۰۱۳ء بہاولپور
تدفین بہاولپور
ماخذ وفیات اہل قلم

سیف زلفی (سید ذوالفقار حسین رضوی)
معروف اردو شاعر ادیب۔
سیکرٹری حلقہ ارباب ذوق لاہور و پاکستان
چیمپلز پروگرام سیرائزرز بانی مدیر ادبی مجلہ 'گلفشاں' لاہور۔
نعتیہ مجموعہ روشنی (۱۹۷۸ء)۔

ولدیت سید مقبول حسین رضوی
ولادت ۳۰ مئی ۱۹۳۴ء بریلی روہیل کھنڈ (یوپی)
وفات ۲۱ مئی ۱۹۹۱ء لاہور
تدفین مومن پورہ میکوڈ روڈ لاہور
ماخذ سیف زلفی (مقالہ ایم فل اردو)

ارمغان حرم (۱۹۷۴ء)
مدوح کائنات (۱۹۷۶ء)
سفینہ دل (۱۹۷۹ء) سرانجام سیرا (۱۹۸۰ء)
قاسم خلد (۱۹۸۰ء) امام القلیتین (۱۹۸۱ء)
سید المرسلین (۱۹۸۳ء)
نعت حبیب اکرم ﷺ (۱۹۸۵ء)
گلستانِ ثناء (۱۹۸۶ء) مختار کوئین (۱۹۸۷ء)
ولادت ۱۹۱۸ء لکھنؤ
وفات ۱۹۹۱ء کراچی
تدفین کراچی
ماخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

سلمان رضوی، سید حسن

اسلام آباد کے معروف شاعر و ادیب، کالم نگار، ریٹائرڈ ڈپٹی
اکاؤنٹنٹ جنرل
نعتیہ مجموعہ خیر کیش (۱۹۹۵ء)

ولدیت سید تفضل حسین
ولادت جولائی ۱۹۳۱ء میرٹھ (یوپی)
وفات ۲۱ اگست ۲۰۱۰ء اسلام آباد
تدفین ایچ ایون قبرستان اسلام آباد
ماخذ لوح مزار۔ جنگ راولپنڈی ۲۲ اگست ۲۰۱۰ء

سلیم گیلانی، سید

نامور براڈ کاسٹر، ماہر موسیقی، شاعر و ادیب، مترجم، دانشور۔
سابق ڈائریکٹر جنرل ریڈیو پاکستان۔
نعتیہ مجموعہ سیدنا (۱۹۸۷ء)۔

شاہد الوری (نذیر محمد انصاری)

ممتاز مزاحیہ شاعر۔ تلخیص دارمان اجیری و راغب مراد آبادی
صحافی، مترجم۔ ماہنامہ 'شعلے' کراچی اور دیگر رسائل کے بانی
شعری مجموعہ حمد و ثنا (حمد و نعت: ۱۹۸۴ء)

ولدیت پیرزادہ وزیر محمد انصاری
ولادت ۲۶ دسمبر ۱۹۲۳ء الور (راستھان)
وفات ۱۵ ستمبر ۲۰۰۴ء کراچی
تدفین قبرستان کورنگی نمبر ۱ کراچی
مآخذ معلومات از امیر شاہد انصاری (فرزند)

شبیم رومانی (مرزا عظیم احمد بیگ چغتائی)

اردو کے ممتاز شاعر و ادیب۔ بانی سہ ماہی 'اقدار' کراچی
نعتیہ مجموعہ حرفِ نسبت (نعت و منقبت: ۱۹۸۴ء)

ولدیت مرزا اظہر احمد بیگ چغتائی
ولادت ۳۰ دسمبر ۱۹۲۸ء شاہجہانپور (یوپی)
وفات ۱۷ فروری ۲۰۰۹ء کراچی
تدفین قبرستان یاسین آباد (عزیز آباد) کراچی
مآخذ ایکسپریس اسلام آباد ۱۸ فروری ۲۰۰۹ء

شریف الدین نیر سید محمد

اردو نعت گو، نعت خواں پیر طریقت
نعتیہ مجموعہ مدحت مولاؐ کے کل (۱۹۹۸ء)
برادر سید محمد ریاض الدین سہروردی
ولدیت علامہ مفتی سید جلال الدین سہروردی
وفات ۲ فروری ۲۰۰۰ء لاہور

سیماب اکبر آبادی (عاشق حسین صدیقی)

نامور اردو شاعر، ادیب، مترجم، صحافی، تلخیص داغ دہلوی
درجنوں کتب کے مصنف، مؤلف، مترجم
نعتیہ مجموعے سازِ جاز (۱۹۸۲ء)

نے ستاں (نظم، نعت وغیرہ)
ولادت ۱۸۸۰ء اکبر آباد (آگرہ)
وفات ۳۱ جنوری ۱۹۵۱ء کراچی
تدفین نزدیکیک لائن کوآرٹرز مزار قائد کراچی
مآخذ خاک۔ انوارِ علمائے اہل سنت سندھ

شاعر لکھنوی

اردو کے ممتاز شاعر
مجموعہ کلام روح الہام (غیر منقوط حمد و نعت)

ولدیت منظور احمد صدیقی
ولادت ۱۶ اکتوبر ۱۹۱۷ء لکھنؤ
وفات (حادثہ) ۲۳ ستمبر ۱۹۸۹ء کراچی
تدفین عزیز آباد کراچی
مآخذ خاک۔ داپ۔ تذکرہ ماہ رسال

شاکر چچیانوی

پنجابی شاعر، تلخیص پیر فضل گجراتی و حیات پوری
نعتیہ مجموعہ میلاد النبی ﷺ

ولادت ۲۸ مئی ۱۹۳۸ء چچیاں ٹنڈ ضلع گجرات
وفات ۵ مئی ۲۰۰۹ء گجرات
تدفین گاؤں چچیاں ٹنڈ ضلع گجرات
مآخذ غموش چچیانوی (چچیاں ٹنڈ ضلع گجرات)

تدفین کوٹ رادھا کشن ضلع قصور
ماخذ قومی زبان کراچی اکتوبر ۲۰۰۱ء

شریف امر وہوی (سید شریف حسین رضوی)
نعت گواردو شاعر

نعتیہ مجموعہ قدیل عرش (۱۰۱ نعتیں) ۶۸ دیگر اصناف

ولادت ۱۹۱۲ء امر وہہ ضلع مراد آباد

وفات ۳۱ دسمبر ۲۰۰۱ء کراچی

تدفین کراچی

ماخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

شفیع بلوچ (محمد شفیع خان بلوچ)

جھنگ کے معروف شاعر و ادیب، محقق، مترجم، معلم

نعتیہ مجموعہ حسن کلام محمد (۲۰۰۶ء)

ولدیت علی خان

ولادت ۲۵ ستمبر ۱۹۵۷ء بمبے والا نزد موضع درگاہی

شاہ ضلع جھنگ

وفات ۱۸ جنوری ۲۰۱۰ء درگاہی شاہ

(۱۷ اور ۱۸ کی درمیانی رات ڈیزہ بجے)

تدفین ہستی محمود آباد نزد درگاہی شاہ ضلع جھنگ

ماخذ کیپٹن شاہد کنگڑان (سرگودھا)

شفیق احمد فاروقی المدنی، قاضی

ممتاز نعت گو شاعر و روحانی شخصیت، سجادہ نشین خانقاہ نظامیہ
گلزار سعیدیہ، ناظم آباد کراچی۔ طویل عرصہ سے مدینہ منورہ
میں مقیم تھے۔

نعتیہ مجموعہ بہار عقیدت۔ سلام ربی علی نبی ﷺ (۲۰۰۸)

وفات ۱۲/۱۲/۲۰۱۳ء

تدفین جنت البقیع، مدینہ منورہ

ماخذ صبح الدین صبح رحمانی (کراچی)

شفیق بریلوی (شفیق احمد)

ممتاز نعت گو شاعر، صحافی، تذکرہ نگار کارکن تحریک پاکستان

صدر دہلی مسلم لیگ۔ اولین مدیر ماہنامہ 'الشجاع' کراچی مدیر

اعلیٰ ماہنامہ 'خاتون پاکستان' کراچی

نعتیہ مجموعے مدینے کا صدقہ (۱۹۷۵ء)۔ شان مصطفیٰ

ارمغان نعت (نعتیہ شاعری کا چودہ سو سالہ

انتخاب: ۱۹۷۹ء)

والد عارف شفیق (معروف شاعر)

ولادت ۲۰ اپریل ۱۹۲۲ء بریلی

وفات ۲۲ جولائی ۱۹۸۱ء کراچی

تدفین قبرستان منوگوٹھ، کراچی

ماخذ وفيات اہل قلم

شمس سیالکوٹی، قاضی شمس الدین

اردو فارسی و پنجابی شاعر، مرید پیر جماعت علی شاہ

مجموعہ کلام میخانہ غلہ (حمد نعت، منقبت: ۱۹۲۲ء)

ولدیت قاضی امیر الدین

ولادت ۱۸۹۳ء جموں

وفات ۱۰ مئی ۱۹۶۶ء سیالکوٹ

تدفین سیالکوٹ

ماخذ تذکرہ شعرائے جماعتیہ

شمس نظامی (پروفیسر شمس الحق نظامی)

اردو نعتیہ شاعر، روحانی شخصیت، خلیفہ شاہ انوار الحق قادری

نعتیہ مجموعہ طلوع شمس

ولادت احمد حسن دکیل

ولادت ۲۳ ستمبر ۱۹۰۳ء بمجر اؤں ضلع مراد آباد

وفات ۱۲ مئی ۱۹۷۲ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ بزرگان کراچی۔ پاکستان کے نعت گو شعراء

شمس وارثی (سید شمس الحسن)

معروف اردو شاعر، نعت گو

نعتیہ مجموعے حرف و نوا (۱۹۷۵ء)۔ حرفِ معتبر (۱۹۹۲ء)

طیبہ جانے والے۔ حاصل زندگی (۲۰۰۳ء)

ولادت سید فخر الحسن وارثی

ولادت یکم جولائی ۱۹۳۶ء قصبہ کھیوالی ضلع بارہ بنکی

وفات ۱۹ جنوری ۲۰۰۸ء کراچی

تدفین سخی حسن کراچی

مآخذ عقیل عباس جعفری (کراچی)

شیم بلستانی (فدا حسین)

اردو اور بلتی کے شاعر و ادیب، مورخ، ڈرامہ نگار، براڈ کاسٹر

شاعری اور نثر میں آٹھ کتابوں کے خالق

نعتیہ مجموعہ عقیدت (نعت منقبت: ۱۹۹۱ء)

بریگیڈیئر محمد ذاکر اور جوائنٹ سیکرٹری شاکر شیم کے والد

ولادت ۱۹۱۷ء چلو، بلتستان

وفات ۶ جون ۲۰۱۰ء سکرو

تدفین سکرو

مآخذ جنگ راولپنڈی ۸ جون ۲۰۱۰ء۔

شوکت الہ آبادی (محمد زبیر فاروقی)

معروف اردو شاعر و ادیب، نعت گو، ماہر عروض

نعتیہ مجموعہ چراغِ چرا (۱۹۹۵ء)

ولادت دسمبر ۱۹۱۳ء الہ آباد (یوپی)

وفات ۱۳ جون ۲۰۰۱ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء (جلد دوم)

شوکت راز (شوکت علی راؤ)

ممتاز اردو شاعر و ادیب۔ سربراہ مجلس فکر و شعور، بھلوان

نعتیہ مجموعہ توشہ (۱۹۹۹ء)

ولادت دوست محمد

ولادت یکم اپریل ۱۹۴۱ء روہتک

وفات ۲۵ مئی ۲۰۰۷ء بھلوان

تدفین بھلوان ضلع سرگودھا

مآخذ وفیات اہل قلم

شوکت ہاشمی

اردو اور پنجابی کے ممتاز شاعر۔ ایس ایس پی رحیم یار خان

نعتیہ مجموعے شمع نور (۱۹۹۳ء)۔

سارے حرفِ گلاب (۱۹۹۵ء)

حرفِ معتبر (۱۹۹۶ء)

شیدا جیلپوری (سید احمد علی شاہ)

ممتاز نعت و غزل گو شاعر

نعتیہ مجموعہ زادِ راہ (۱۹۸۵ء)

پلی ٹی وی کے پروڈیوسر و شاعر سید اقبال حیدر کے والدِ گرامی

ولدیت مولوی سید محمد علی شاہ

ولادت ۵ فروری ۱۹۰۱ء جیلپور (سی پی)

وفات ۲۲ نومبر ۱۹۸۸ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء جلد ۲

صابر براری (احمد مرزا قادری)

اردو کے ممتاز شاعر، نعت اور تاریخ گوئی میں شہرت پائی۔ تلمیذ

ضیاء القادری و عارف اکبر آبادی۔ بانی مجلس سخن کراچی

نعتیہ مجموعے فردوسِ عقیدت (۱۹۵۸ء)۔ آمنہ کالال۔

آمنہ کا چاند (۱۹۶۱ء)۔ جام طہور (۱۹۷۸ء)

ولدیت مولوی حمید مرزا

ولادت ۳۰ اکتوبر ۱۹۲۸ء، پنج پور ضلع امراتلی (برار)

وفات ۵ مئی ۲۰۰۶ء کراچی

تدفین قبرستان کورنگی نمبر ۱ کراچی

مآخذ وفیات اہل قلم

صائم چشتی (محمد ابراہیم)

اردو و پنجابی کے ممتاز نعتیہ شاعر، ادیب، عالم دین، مفسر قرآن، محقق

مترجم درجنوں کتب کے مصنف، مؤلف، مترجم

نعتیہ کتب نوائے صائم (۱۹۸۵ء)۔ نور دانش پور۔

فیضانِ رحمت (۱۹۹۸ء)

بہارِ طیب و طاہر (۱۹۹۹ء)

ولادت ۱۸ اگست ۱۹۴۹ء کوٹ سلطان ضلع لیہ

وفات (حادثہ) ۱۸ اگست ۲۰۰۱ء خانپور

تدفین کوٹ سلطان ضلع لیہ

مآخذ سہ ماہی سیارہ سالنامہ ۲۰۰۱ء۔ شاخ نور

شہاب دہلوی (سید مسعود حسن)

بہاولپور کے ممتاز شاعر، ادیب، محقق، مؤرخ، مترجم، صحافی

بانی سیکرٹری جنرل اردو اکادمی بہاولپور (تألیفات)

بانی مدیریت روزہ 'الہام' و سہ ماہی 'الزیر' بہاولپور

صدر پریس کلب بہاولپور

نعتیہ مجموعہ موجِ نور (نعت، منقبت، قصیدہ: ۱۹۷۳ء)

ولدیت سید منظور حسن رضوی (م: ۲۳ اکتوبر ۱۹۶۰ء)

ولادت ۲۲ اکتوبر ۱۹۲۲ء دہلی

وفات ۲۹ اگست ۱۹۹۰ء بہاولپور

تدفین قبرستان پیر حامد عقب شیر باغ، بہاولپور

مآخذ میرے بزرگ میرے معاصر۔ ک م ا

شیخ ننگا نوی احمد علی

اردو کے معروف شاعر، کارکن تحریک پاکستان

نعتیہ مجموعہ برقِ تپاں (۱۹۸۸ء)

ولادت یکم مارچ ۱۹۱۳ء ننگانہ صاحب

وفات ۲۸ فروری ۱۹۸۵ء

تدفین ننگانہ صاحب ضلع شیخوپورہ

مآخذ تاریخ شیخوپورہ

رحمت داخترانہ۔ جلوے۔ نور داچشمہ۔

صائم دے میلے۔ صائم دے دوہڑے۔

بہاراں مسکریاں۔ نظارے۔ طرے۔ یسین

مدینے دیاں کلیاں۔ میلادِ صائم۔

نورای نور۔ فردوسِ نعت (۱۹۸۶ء)۔

آں خنک شہرے (۱۹۷۹ء)۔

جہانناں دی رحمت۔ حسن کائنات (۱۹۸۱ء)

شان کائنات (۱۹۸۲ء)۔ ارمغانِ مدینہ۔

جان کائنات (۱۹۸۵ء)۔ جانِ بہار۔

روح کائنات (۱۹۷۷ء)۔ شاہِ خواں۔

نعتاں صائم دیاں۔ میرے حضور آگئے

ولدیت شیخ محمد اسماعیل

ولادت دسمبر ۱۹۳۲ء گندی وند متصل سرائے امانت

خان ضلع امرتسر

وفات ۲۲ جنوری ۲۰۰۰ء فیصل آباد

تدفین متصل جامع مسجد حیدر کرار غلام محمد آباد

فیصل آباد

مآخذ جنگ راولپنڈی ۲۴ جنوری ۲۰۰۰ء۔

صبا اکبر آبادی (خواجہ محمد امیر)

نامور اردو شاعر و ادیب، مترجم، کارکن تحریک پاکستان

مدیر ماہنامہ آزاد و مشورہ آگرہ (۱۹۲۸ء تا ۱۹۳۷ء)

مدیر ماہنامہ انجمن کراچی۔ عرشِ عالم غالب حافظ اور امیر خسرو

کے منتخب فارسی کلام کا منظوم اردو ترجمہ کیا۔

نعتیہ مجموعے حرزِ جاں۔ دستِ دعا (۲۰۰۳ء)

والد تاجدار عادل و سلطان جمیل نسیم

ولدیت ڈاکٹر خواجہ علی محمد

ولادت ۱۴ اگست ۱۹۰۸ء اکبر آباد (آگرہ)

وفات ۲۹ اکتوبر ۱۹۹۱ء اسلام آباد

تدفین نئی حسن کراچی

مآخذ سہ ماہی سیارہ لاہور شمارہ نمبر ۳۳۔

روزنامہ پاکستان لاہور ۹ دسمبر ۱۹۹۱ء

صبا متھراوی (رفیع احمد)

ممتاز نعت گو و تاریخ گو شاعر، تلمیذ سیب اکبر آبادی

نعتیہ مجموعے دربارِ رسالت میں (۱۹۷۲ء)

مصدر الہام (۱۹۸۱ء)

ولدیت مولوی رضی الدین (خطیب شاہی عید گاہ متھرا)

ولادت ۳۰ نومبر ۱۹۱۶ء متھرا (پوہی)

وفات ۴ اکتوبر ۱۹۸۸ء کراچی

(حاضر ہے وفادار صبا = ۱۴۰۹ھ / ۱۹۸۸ء)

سے اپنی تاریخ وفات خود نکال رکھی تھی)

تدفین نئی حسن کراچی

مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء۔ مصدر الہام

صفیہ شمیم ملیح آبادی

اردو کی بزرگ شاعرہ کارکن تحریک پاکستان۔

بانی رسالہ ”صبح نو“ راولپنڈی (اجراء اپریل ۱۹۵۸ء)

نامور شاعرہ جوش ملیح آبادی کی بھانجی [اُن کی بہن انیس جہان

بیگم کی بیٹی]

صہبا اختر (اختر علی)

اردو کے ممتاز شاعر، فلمی نغمہ نگار، طویل عرصہ روزنامہ 'مشرق' اور
حریت کے قطعہ نگار رہے۔ ملی شاعری میں اہم نام
نعتیہ مجموعہ اقراء (۱۹۸۱ء)

اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۱۹۹۶)

ولدیت منشی رحمت علی رحمت

ولادت ۳۰ ستمبر ۱۹۳۱ء، جھول

وفات ۱۹ فروری ۱۹۹۶ء، کراچی

تدفین گلشن اقبال، کراچی

ماخذ نگار گولڈن جوبلی نمبر۔ تاریخ رفنگاں ۲

ضمیر اظہر (ضمیر الدین)

ممتاز اردو شاعر و ادیب۔ ریٹائرڈ ڈپٹی سیکرٹری خزانہ

نعتیہ مجموعہ فرط عقیدت (حمد نعت وغیرہ: ۱۹۸۳ء)

ولادت ۴ فروری ۱۹۲۱ء، امرتسر

وفات ۷ دسمبر ۱۹۹۵ء، اسلام آباد

تدفین قبرستان متصل گرلز انٹر کالج، خیابان سرسید

راد پلنڈی

ماخذ لوح مرار۔ غزال رعنا

ضمیر جعفری، سید (ضمیر حسین)

نامور اردو شاعر و ادیب، مزاح نگار، خاکہ و سفر نامہ نگار، مترجم، مدیر

کالم نگار۔ سابق ڈپٹی ڈائریکٹر جنرل پاکستان پبلیشنگ سروسز

سابق ڈائریکٹر تعلقات عامہ سی ڈی اے اسلام آباد۔

اولین مدیر سہ ماہی 'ادبیات'، اسلام آباد، مدیر سہ ماہی 'اودھ'

نعتیہ مجموعہ نوائے جاز (۱۹۸۳ء)

ولادت ۲۷ مارچ ۱۹۲۰ء، طبع آباد ضلع لکھنؤ

وفات ۱۹ ستمبر ۲۰۰۸ء، راولپنڈی

تدفین ؟ قبرستان بی بلاک، سیٹلائٹ ٹاؤن

راد پلنڈی

ماخذ جنگ راولپنڈی ۲۰ دسمبر ۲۰۰۸ء

صلاح الدین میر

اردو مصنف، نعت گو شاعر

نعتیہ مجموعہ آواز دل (۱۹۹۷ء)

ولدیت میر حسین بخش

ولادت ۴ ستمبر ۱۹۲۱ء، گوجرانوالہ

وفات ۹ نومبر ۲۰۰۲ء، اسلام آباد

تدفین ایچ ایٹ قبرستان، اسلام آباد

ماخذ تنہائیاں بولتی ہیں

صوفی نقوی (سید اقبال محمد)

اردو، فارسی و پنجابی شاعر و ادیب، تلمیذ غلام قادر گرامی

نعتیہ مجموعے ارادت۔ فرش راہ۔

ولدیت سید شاہ نواز نقوی

ولادت ۱۲ اگست ۱۹۰۵ء، قصبر، بھٹنا، کلاں

ضلع ہوشیارپور

وفات ۲۳ مارچ ۲۰۰۲ء، بھلول

تدفین بھلول ضلع سرگودھا

ماخذ نعت گو بیان، سرگودھا

پنج، راولپنڈی، روزنامہ غالب، لاہور، چیف ایڈیٹر روزنامہ 'باو'

شمال، راولپنڈی۔ پچاس کتب شعر و نثر کے خالق

نعتیہ مجموعے: ارمغانِ ضمیر (حمد، نعت، منقبت: ۱۹۷۳ء)

نعت نذرانے (۱۹۹۳ء)

اعزاز: تمغہ قائد اعظم (۱۹۶۷ء)

صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۸۵ء)

ولایت: سید حیدر شاہ

ولادت: یکم جنوری ۱۹۱۶ء چک عبدالحق ضلع جہلم

وفات: ۱۲ مئی ۱۹۹۹ء نیویارک

تدفین: در پہلو سید محمد شاہ بخاری، کھنڈیہ شریف

بچہ مندرہ، ضلع راولپنڈی

مآخذ: وفیاتِ اہل قلم

ضیاء القادری (محمد یعقوب حسین)

ممتاز نعت گو شاعر، ادیب، تذکرہ نگار، تلمیذ قادر بدایونی

نعتیہ مجموعے: نغمہ ہائے مبارک (۱۹۴۹ء)

دیباچہ: منظوم سفرنامہ حج (۱۹۵۰ء)

نغمہ ربانی (منظوم میلاد: ۱۹۵۷ء)

خزینہ بہشت (۱۹۵۹ء)

تجلیاتِ نعت۔

ولایت: ملایا حسین

ولادت: ۳ جون ۱۸۸۳ء بدایوں

وفات: ۱۳ اگست ۱۹۷۰ء کراچی

تدفین: قبرستان کسری کلب روڈ، کراچی

مآخذ: بزرگانِ کراچی۔ پاکستان کے نعت گو شعراء

ضیاء محمد ضیاء

اردو فارسی کے ممتاز شاعر، ادیب، استاد

نعتیہ مجموعہ: موجِ زمزم (اردو حمد و نعت: ۱۹۹۵ء)

ولایت: حکیم عبدالرسول ہاشمی

ولادت: ۱۲ فروری ۱۹۲۸ء قاسم آباد نزد کجھڑ ضلع

گجرات

وفات: ۱۰ جنوری ۲۰۰۸ء پسرور

تدفین: پسرور تحصیل ڈسکہ ضلع سیالکوٹ

مآخذ: سیارہ لاہور سالنامہ ۲۰۰۸ء۔ ک۔ م۔ ۱

ضیاء محمد قلعداری، پروفیسر مولوی

ماہر تعلیم، پنجابی و فارسی ادیب، محقق، فارسی کے نعتیہ شاعر۔

ریٹائرڈ پروفیسر فارسی و انس پرنسپل

نعتیہ مجموعہ: تحفہ رسولہ (فارسی: ۱۹۹۷ء)

ولادت: ۱۰ جون ۱۸۹۸ء قلعدار نزد کجھڑ ضلع گجرات

وفات: ۷ مارچ ۱۹۸۴ء فیصل آباد

تدفین: نوالا روڈ قبرستان، فیصل آباد

مآخذ: سہ ماہی پیغام آشنا اکتوبر دسمبر ۲۰۰۶ء

طارق سلطانپوری (محمد عبدالقیوم)

معروف شاعر، تاریخ گوئی میں خاص مہارت رکھتے تھے۔

مرید پیر غلام محی الدین گولڑوی المعروف بہ بابو جی

نعتیہ مجموعے: بارانِ رحمت (تضمین سلام رضا: ۲۰۰۵ء)

برہانِ رحمت (تضمین سلام رضا: ۲۰۰۵ء)

بستانِ رحمت (تضمین سلام رضا: ۲۰۰۸ء)

دیکر کتب: تجلیاتِ حرمین (منظوم سفرنامہ حج: ۲۰۰۲ء)

طاہر شاہ بابا (محمد طاہر حسین)

پنجابی زبان کے صوفی شاعر، ممتاز روحانی شخصیت، خلیفہ میاں شیر محمد شریپوری و حضرت عبدالرزاق چشتی قادری نقشبندی بھوپالی۔ بانی دینی مدرسہ اعوان ٹاؤن جوہر آباد

مجموعہ کلام کلام بابا طاہر شاہ (نعت و دیگر: ۱۹۹۹ء)

ولادت ۱۹۰۱ء اگلے نزد قصور بارڈر (بھارت)

وفات ۲۰۰۳ء جوہر آباد

تدفین مزار خاص اعوان ٹاؤن جوہر آباد خوشاب

ماخذ نعت گویان سرگودھا

طفیل دارا پروفیسر محمد

اردو اور پنجابی کے شاعر، نقاد، معلم، مؤلف درسی کتب

سابق صدر شعبہ اردو اسلامیہ کالج سول لائنز لاہور

حمیدہ مجموعہ لاشریک

نعتیہ مجموعے بعد از خدا (۱۹۸۳ء)۔ المریل (۱۹۸۶ء)

ولدیت میاں لہو

ولادت یکم اپریل ۱۹۲۳ء لاہوری گیٹ امرتسر

وفات ۱۶ اگست ۱۹۹۷ء لاہور

تدفین میانی صاحب لاہور

ماخذ جنگ لاہور ۷ اگست ۱۹۹۷ء

ہمارے اہل قلم

طفیل ہوشیار پوری

اردو کے ممتاز شاعر، نغمہ نگار، تلمیذ تاجور نجیب آبادی

کارکن تحریک پاکستان (گولڈ میڈلسٹ)

ولدیت مولانا عبدالعزیز خان

ولادت ۵ جون ۱۹۳۷ء سلطان پور، حسن ابدال

ضلع ایک

وفات ۱۸ اپریل ۲۰۱۵ء واہ کینٹ

تدفین محلہ حطاریاں، حسن ابدال

ماخذ ماہنامہ فیاض، حرم اسلام آباد مئی ۲۰۱۵ء

طارق مسعود سید

اردو پوٹو ہاری کے معروف شاعر، ادیب، مترجم، صحافی

نعتیہ مجموعہ مکان لا مکان (حمد و نعت: ۲۰۰۶ء)

معروف کپیر قرة العین علی اور توثیق حیدر کے والد محترم

ولادت ۱۳ فروری ۱۹۲۸ء راولپنڈی

وفات ۳۱ مئی ۲۰۱۳ء اسلام آباد

تدفین ایچ ایون قبرستان اسلام آباد

ماخذ لوح مزار

طاہر شادانی (محمد صدیق)

ممتاز ماہر تعلیم، ادیب، شاعر، محقق، تلمیذ شاداں بگرا می

سابق مدیر سیارہ لاہور۔ بانی حلقہ احباب ذوق پسرور۔

نعتیہ مجموعے گلدرت، نعت (۱۹۷۸ء)۔

حمد و مناجات (۱۹۸۶ء)

ولدیت مولوی عبدالعزیز

ولادت ۱۳ مارچ ۱۹۱۶ء پسرور ضلع سیالکوٹ

وفات ۲۹ مئی ۲۰۰۰ء لاہور

تدفین میانی صاحب لاہور

ماخذ ماہنامہ سیارہ لاہور شمارہ ۳۶۔ تاریخ پسرور

ظاہر امرتسری (محمد حسین)

پنجابی شاعر، تلمیذ اقبال بالا
نعتیہ مجموعہ رحمت دے چشمے
ولدیت چودھری خدا بخش
ولادت ۵ جنوری ۱۹۱۷ء کوچہ قصاباں امرتسر
وفات ۱۳ مارچ ۱۹۷۸ء لاہور
تدفین قبرستان مغل پیر بکر منڈی لاہور
ماخذ حرف نذرانے

ظفر علی خاں، مولانا

برصغیر کے نامور صحافی اردو کے قادر الکلام شاعر ادیب مترجم
راہنما تحریک خلافت تحریک مسجد شہید گنج۔ مدیر اعلیٰ روزنامہ
’زمیندار‘ لاہور و ہفت روزہ ’ستارہ صبح‘ لاہور
رکن مرکزی اسمبلی (۱۹۳۷ء تا ۱۹۴۶ء)
نعتیہ مجموعہ خمستان جہاز (۱۹۸۷ء)
ولدیت مولوی سراج الدین احمد
ولادت جنوری ۱۸۷۳ء کوٹ مہر تھ ضلع سیالکوٹ
وفات ۲۷ نومبر ۱۹۵۶ء کرم آباد
تدفین کرم آباد تحصیل وزیر آباد ضلع گوجرانوالہ
ماخذ مولانا ظفر علی خاں (کتابیات)

ظفر عمر زبیری

اردو شاعر و ادیب ماہر تعلیم۔ استاد شعبہ اسلامی تاریخ اہلس ایم
آرٹس اینڈ کامرس کالج کراچی۔
نعتیہ مجموعہ محمد رسول اللہ ﷺ (۱۹۹۳ء)
ولدیت محمد عمر

بانی مدیر ماہنامہ ’مختل‘ لاہور۔

نعتیہ مجموعے بعد از خدا (۱۹۸۱ء)۔

رحمت یزدان (۱۹۹۲ء)

ولدیت میاں رحمت علی
ولادت ۷ جولائی ۱۹۱۴ء بینے والی تحصیل شکر گڑھ
ضلع ہوشیار پور
وفات ۲۴ جنوری ۱۹۹۳ء لاہور
تدفین ماڈل ٹاؤن لاہور
ماخذ عجب آزاد مرد۔ ہمارے اہل قلم

طور نورانی (محمد سراج الدین)

معروف اردو شاعر
نعتیہ مجموعے چراغ طور۔ طوریٹنا۔
ولادت ۱۹۳۵ء ناگپور
وفات ۹ جنوری ۲۰۰۶ء میانہ گوندل
تدفین آستانہ عالیہ منگانی شریف ضلع جھنگ
ماخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۳ جولائی ۲۰۱۰ء

طہور جعفری (ریس الدین)

ممتاز شاعر و ادیب افسانہ نگار ریٹائرڈ ڈائریکٹر پاکستان
ایٹاک انرجی کمیشن۔ نعتیہ مجموعہ چھپ چکا ہے۔

ولادت ۲۰ جولائی ۱۹۲۹ء مراد آباد، یوپی (انڈیا)
وفات ۹ جنوری ۲۰۱۰ء اسلام آباد
تدفین قبرستان ایچ ایٹ اسلام آباد
ماخذ تنہا یاں بولتی ہیں۔

ولادت ۲۳ نومبر ۱۹۲۵ء مارہرہ ضلع لیہ (یوپی)

وفات ۲۰۰۷ء

تدفین کراچی

مآخذ ڈاکٹر عارف نوشاہی (اسلام آباد)

ظہور الحق ظہور حافظ قاضی محمد

اردو و فارسی شاعر عالم دین۔

شعری کتب زمزمہ حق (نعتیں: ۱۹۷۷ء)

کلیات ظہور (اردو و فارسی کلیات: ۱۹۹۹ء)

والد محمد ظہور الحق (شاعر و اعلیٰ سرکاری افسر)

ولدیت مولانا غلام محمد

ولادت ۱۲ اپریل ۱۹۲۳ء جھنڈیال تحصیل فتح جھنگ

ضلع انک

وفات ۱۹ اگست ۲۰۰۸ء اسلام آباد

تدفین مرکزی قبرستان انجیلون اسلام آباد

مآخذ تنہائیاں بولتی ہیں

ظہور شاہ قادری جلالپوری پیر

شیخ طریقت اردو پنجابی شاعر

شعری کتب ظہور صدائت - نور ہدایت - ظہور ہدایت -

چرخہ ظہوری - ظہور کرامت

ولدیت پیر غلام محمد قادری

ولادت ۱۸۸۸ء جلالپور جٹاں ضلع سوات

وفات ۸ فروری ۱۹۵۳ء منارہ

تدفین منارہ ضلع جہلم (موجودہ ضلع پکوال)

مآخذ لوح مزار - تذکرہ علمائے پنجاب

ظہور علی شاہ اقدس پیر حافظ

درگاہ چور اشرف کے پیر طریقت عالم دین شاعر

کارکن تحریک پاکستان محترمہ فاطمہ جناح کے حایتی

نعتیہ مجموعہ طلع البدر (پس مرگ طبع ہوا)

ولدیت پیر سید محمد نادر شاہ المعروف بہ بانکے پیر

ولادت ۲۷ مئی ۱۹۲۵ء چورہ شریف ضلع انک

وفات ۲۴ دسمبر ۱۹۸۶ء کاموکی

تدفین چور اشرف ضلع انک

مآخذ صاحبزادہ سید فاروق الاسلام (بیٹا)

ظہیر صدیقی (حامد محمود)

اردو کے ممتاز نعت و غزل گو شاعر براد کاسٹر۔

سابق پروفیسر یونیورسٹی پاکستان۔

نعتیہ مجموعے خیر الوریٰ (۱۹۷۹ء) - محفل نعت (۱۹۸۳ء)

ولدیت حکیم ظہیر الدین ظہیر مہبائی (اردو فارسی شاعر)

ولادت ۴ جون ۱۹۲۳ء چوک فرید امرتسر

وفات ۸ ستمبر ۱۹۹۳ء لاہور

تدفین قبرستان شادمان لاہور

مآخذ جنگ لاہور ۹ ستمبر ۱۹۹۳ء - پنجابی ادب کی کہانی

عارف اکبر آبادی (حافظ محمد یوسف خان)

ممتاز اردو شاعر، تلمیذ سید سخاوت علی جعفری شوخ اکبر آبادی

نعتیہ مجموعے فردوس آرزو (۱۹۹۱ء) - عرفانیت عارف

(حمز نعت، منقبت، مرثیہ، مرتبہ منظر عارفی)

ولدیت محمد اسماعیل خان

عاشق حسین عاشق

- راولپنڈی کے معروف نعت گو شاعر
نعتیہ مجموعہ بستان فیوض (۱۹۸۷ء)
ولدیت وزیر محمد
ولادت ۱۰ مارچ ۱۹۳۵ء موضع ڈھاکہ
(سون یکسر) ضلع خوشاب
وفات ۲۶ ستمبر ۲۰۰۸ء (جمعہ الوداع)
تدفین جدید قبرستان عید گاہ راولپنڈی
ماخذ کیپٹن شاکر کنڈان (سرگودھا)

عاشق علی ذبیحی ڈبائیوی

- اردو نعت و غزل کے ممتاز شاعر
مجموعہ کلام تپش دل (غزلیات - ۱۹۹۶ء)
ولدیت ڈاکٹر ولایت علی
ولادت ۱۸۹۲ء ڈبائی ضلع بلند شہر
وفات ۲۳ جون ۱۹۸۳ء کراچی
تدفین سخی حسن کراچی
ماخذ خک - تپش دل

عاشور کاظمی، سید

- اردو کے ترقی پسند شاعر و ادیب، محقق
نعتیہ مجموعے چراغ منزل (حمد، نعت، سلام: ۱۹۵۳ء)
صراط منزل (نعت، منقبت، سلام: ۱۹۸۷ء)
ولادت ۱۰ فروری ۱۹۳۲ء پانی پت
وفات ۶ جون ۲۰۱۰ء لندن

- ولادت ۲۱ اکتوبر ۱۹۲۹ء تحصیل جلیسر ضلع ایب
وفات ۷ اگست ۱۹۸۷ء حیدر آباد (سندھ)
تدفین قبرستان ٹنڈو یوسف حیدر آباد
ماخذ تاریخ رجسٹر ۲ - عرفانیات عارف

عارف سیما بی سیالکوٹی (فقیر محمد خاں)

- ممتاز اردو شاعر، تلید سیما اکبر آبادی
شعری مجموعہ عرفانیات (حمد و نعت و منقبت: ۱۹۸۵ء)
ولادت ۱۹۲۲ء سیالکوٹ
وفات ۲۲ مئی ۱۹۸۷ء راولپنڈی
تدفین جدید قبرستان ڈھوک الہی بخش راولپنڈی
ماخذ لوح حزار -

تذکرہ نعت گویان راولپنڈی / اسلام آباد

عارف عبد المتین

- اردو اور پنجابی کے ممتاز شاعر ترقی پسند ادیب، نقاد
مدیر ادب لطیف، دُسیور، لاہور - شریک مدیر اوراق لاہور
نعتیہ مجموعے بے مثال (اردو: ۱۹۸۵ء)
امیر تیری تھال (پنجابی: ۱۹۹۰ء)

- اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۹۲ء)
ولدیت خواجہ عبد المجید
ولادت یکم مارچ ۱۹۲۳ء کنوہ جمیل سنگھ امرتسر
وفات ۳۰ جنوری ۲۰۰۱ء امریکہ
تدفین میانی صاحب لاہور
ماخذ جنگ و نوائے وقت یکم فروری ۲۰۰۱ء

عبدالجبار اثر

اردو شاعر
نعتیہ مجموعہ شائے آفتاب (۲۰۰۰ء)
وفات ۱۳ دسمبر ۲۰۱۳ء کراچی
تدفین کراچی
ماخذ عقل عباس جعفری

عبدالحامد بدایونی، مولانا محمد

نامور عالم دین و سیاسی راہنما، شاعر و ادیب، سفرنامہ نگار، سرگرم کارکن تحریک خلافت، تحریک پاکستان و تحریک ختم نبوت رکن مرکزی کونسل آل انڈیا مسلم لیگ۔ تاحیات صدر جمعیت العلماء پاکستان۔ بانی جامعہ تعلیمات اسلامیہ کراچی
نعتیہ مجموعہ جذباتِ حامد (۲۰۰۳ء)
ولدیت مولانا حکیم عبدالقیوم قادری
ولادت ۱۱ نومبر ۱۹۰۱ء دہلی (نصیال میں)
وفات ۲۰ جولائی ۱۹۷۰ء کراچی
تدفین احاطہ عبدالحامد بدایونی (سابقہ جامعہ تعلیمات اسلامیہ) ننھو پیر روڈ، کراچی
ماخذ امر ۲۱ جولائی ۷۰ء۔ اکابر تحریک پاکستان

عبدالحفیظ خان قادری، مولانا قاری

عالم دین، خطیب، اردو نعتیہ شاعر، کارکن تحریک پاکستان
نعتیہ مجموعہ تمنائے مدینہ
ولدیت حافظ عبدالواحد خان یوسف زئی
وفات ۱۵ اپریل ۱۹۹۵ء کراچی

تدفین لندن

ماخذ اخبار اردو اسلام آباد جولائی ۲۰۱۰ء

عاصم گیلانی (سید احمد مسعود)

اردو نعت گو شاعر
نعتیہ مجموعہ وسیلہ (۱۹۸۵ء)
وفات ۴ دسمبر ۲۰۰۵ء لاہور
تدفین لاہور
ماخذ ماہنامہ پرواز لندن اکتوبر ۲۰۰۹ء
پاکستان کے نعت گو شعراء

عاصی کرنالی، پروفیسر ڈاکٹر (شریف احمد)
ممتاز اردو شاعر و ادیب، ریٹائرڈ پرنسپل ملت کالج ممتاز آباد۔
متعدد ادبی انجمنوں کے سرپرست۔ ۱۸ کتابوں کے خالق
نعتیہ مجموعے مدحت (۱۹۷۶ء)۔ چادواں۔
نعتوں کے گلاب (۱۹۸۶ء)
حرفِ شیریں (۱۹۹۳ء)

تمام و ناتمام (۱۹۹۳ء) آوازِ دل (۲۰۰۶ء)
اردو حمد و نعت پر فارسی شعریہ روایات کا اثر
(مقالہ پی ایچ ڈی۔ مطبوعہ ۲۰۰۱ء)

اعزاز نعتوں کے گلاب، پرمصداتی انعام (۱۹۸۶ء)
ولادت ۲ جنوری ۱۹۲۷ء کرنال
وفات ۲۰ جنوری ۲۰۱۱ء ملتان
تدفین قبرستان خانیوال روڈ، ملتان
ماخذ نوائے وقت راولپنڈی ۲۱ جنوری ۲۰۱۱ء۔
پاکستان کے نعت گو شعراء جلد اول

تدفین کالونی گیٹ قبرستان کراچی

مآخذ انوار علمائے اہل سنت سندھ

عبد الحمید ارشد

ممتاز اردو شاعر ادیب کارکن تحریک پاکستان

نعتیہ مجموعہ ارمغان (۱۹۹۶ء)

ولدیت مولوی نذیر احمد گجراتی

ولادت ۲۲ فروری ۱۹۰۶ء خاکسار ضلع گجرات

وفات ۱۶ نومبر ۱۹۸۷ء

تدفین قبرستان بادشاہیہ بغداد روڈ بہاولپور

مآخذ وفیات اہل قلم

عبد الرحمن قاضی

نعتیہ شاعر، تلمیذ مولانا ظفر علی خاں ڈاکٹر تاشیر و فیروز الدین

طغرائی ماہر تعلیم ریٹائرڈ ہیڈ ماسٹر ٹاؤن کمیٹی ہائی سکول عارف

والا۔ اسلام آباد کا نام انہوں نے ہی تجویز کیا تھا۔

نعتیہ مجموعہ ہوائے طیبہ (۱۹۸۱ء)

ولادت ۱۹۰۸ء بھٹے ڈو امرتسر

وفات ۲۵ اپریل ۱۹۹۰ء عارف والا

تدفین عارف والا ضلع پاک پتن

مآخذ اسلام آباد: منزل مراد

عبد الرحمن انجم حافظ

نعت گو شاعر و خطاط تلمیذ اقبال صلاح الدین

نعتیہ مجموعہ شہر شرف (۲۰۰۶ء)

ولدیت صوفی احمد علی

ولادت ۱۹۵۲ء ساہیوال

وفات ۲۷ مئی ۲۰۱۰ء ساہیوال

تدفین ساہیوال

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۴

عبد الرحمن خالد

میلیسی کے معروف اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ خیاباں خیاباں ارم (۲۰۰۰ء)

ولادت ۸ نومبر ۱۹۳۹ء حصار (بھارت)

وفات ۲۳ جولائی ۲۰۰۲ء

تدفین قصبہ جلدیم تحصیل میلی ضلع

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۴

عبد الرحمن شوق امرتسری

معروف اردو شاعر و ادیب عالم درجنوں کتب کے مصنف

ایڈیٹر ماہنامہ عارف لاہور

مصنفہ کتب سرتاج الانبیاء۔

مرتبہ کتب نعت خاتم النبیین۔ نعت سید المرسلین۔

وفات ۱۰ مئی ۱۹۷۱ء

تدفین درگاہ جان محمد حضوری لاہور

مآخذ روزنامہ امر روز لاہور ۱۱ مئی ۱۹۷۱ء

عبد الرحمن عاجز مالیر کوٹلوی

نعت گو اردو شاعر مالک رحمانیہ دارالکتب فیصل آباد

شعری کتب جام طہور (۱۹۷۵ء)۔ شمع فروزاں۔

صبح صادق

وفات ۳ مارچ ۱۹۹۹ء فیصل آباد
تدفین فیصل آباد
ماخذ الاعتصام لاہور ۸ جون ۲۰۰۱ء

عبدالرحمن عبدالپروفیسر

اردو کے معروف شاعر و ادیب، مصنف، محقق، سفرنامہ نگار
پروفیسر علوم اسلامیہ گورنمنٹ کالج لیسٹلائٹ ٹاؤن راولپنڈی
نعتیہ مجموعہ عرفانِ مجید

دیگر کتب آنحضورؐ کے نقش قدم پر (سفرنامہ ۳ جلدیں)

ولادت ۱۵ جنوری ۱۹۳۳ء بارہ منگ ضلع سیالکوٹ

وفات ۱۹ جون ۱۹۹۷ء راولپنڈی

تدفین قبرستان عید گاہ (جدید حصہ) راولپنڈی

ماخذ لوحِ حزارہ۔ وفیاتِ اہل قلم

عبدالرزاق صدف

دوبا (قطر) میں مقیم ممتاز اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ طلوعِ نور

ولدیت محمد بخش

ولادت ۱۴ اگست ۱۹۵۰ء چک نبرائیل ۵۱۱، چیچہ وطنی

وفات ۱۳ جنوری ۲۰۱۴ء دوبا

تدفین دوبا (قطر)

ماخذ ڈاکٹر شارتابی (راولپنڈی)

عبدالرشید راشد مفتی

نامور عالم دین، مؤرخ، مصنف، شاعر

نعتیہ مجموعہ گلستانِ نعت

ولادت ۱۹۰۵ء

وفات ۲۲ مارچ ۲۰۰۰ء پشاور

تدفین آبائی قبرستان پشاور

ماخذ نوائے وقت راولپنڈی ۲۴ مارچ ۲۰۰۰ء

عبدالرشید نقشبندی مجددی، حکیم

ممتاز طبیب، ادیب، مترجم، شاعر، عالم دین

نواب آف بہاولپور کے شاہی طبیب

نعتیہ مجموعے دعائے نیم شبی۔ آہِ بحر گاہی

والد بشری رحمن (معروف ادیبہ و سیاستدان)

ولادت ۸ جون ۱۸۸۴ء

وفات ۱۸ نومبر ۱۹۶۰ء بہاولپور

تدفین ملحقہ جامع مسجد رشیدیہ، ماڈل ٹاؤن بہاولپور

ماخذ صحیفہ تاریخ

عبدالستار نیازی

ممتاز نعت گو شاعر و نعت خواں۔ تلیذ صائم چشتی۔

پنجابی نعتیہ مجموعے: جلوے ای جلوے۔ بابِ کرم۔

شمس الضحیٰ (۱۹۸۸ء)۔ لچال۔ یاحییٰ مرجہا

جس شان توں شانناں سبھ بنیاں (۱۹۹۹ء)

اردو نعتیہ مجموعے: حرفِ حرف خوشبو۔ بدرالدین۔

پردہ پوش۔ نوائے نیازی۔

اور بھی کچھ مانگ (۲۰۰۲ء)

کلیاتِ نیازی (۲۰۰۳ء)

ولدیت بدرالدین

عبدالعزیز خالد علامہ
اردو کے نامور قادر الکلام شاعر و ادیب، عالم، محقق، مترجم، ماہر
لسانیات و لغات، اردو، فارسی اور عربی زبان و ادب پر قدرت و
کاملہ رکھتے تھے۔ ریٹائرڈ کمشنر انکم ٹیکس
نعتیہ مجموعے فارقلید (۱۹۶۳ء)۔ مختار (۱۹۶۶ء)۔
حظایا (۱۹۷۶ء)۔ نازا (۱۹۷۹ء)
طاب طاب (۱۹۸۱ء)۔ عہدہ (۱۹۸۲ء)
ولدیت چودھری شاہ محمد
ولادت ۱۵ جنوری ۱۹۲۷ء برجیاں کلاں تحصیل نکودر
ضلع جالندھر
وفات ۲۸ جنوری ۲۰۱۰ء لاہور
تدفین بارگ رحمت، بیدیاں روڈ لاہور
ماخذ اطلاع ارشد محمود ناشاد، کیپٹن شاکر کندان۔
کتابیات عبدالعزیز خالد

عبدالغفور اسلم جالندھری، مولانا
عالم دین اردو و پنجابی شاعر، مترجم و مفسر قرآن، ماہر تعلیم۔
امام و خطیب سنہری مسجد گجرات شہر۔
نعتیہ مجموعہ عقیدت کے پھول
دیگر کتب تفسیر یسر (۳ جلدوں میں منظوم پنجابی تفسیر)
ولدیت میاں امیر الدین
ولادت ۱۹۰۱ء ماناٹوٹی تحصیل بھوسٹہ (کپورتھلہ)
وفات ۹ جولائی ۱۹۸۱ء گجرات
تدفین قبرستان بھٹیاں، گجرات شہر
ماخذ خفگان خاک، گجرات

ولادت ۱۹۳۸ء کپورتھلہ
وفات ۱۵ جنوری ۲۰۰۲ء فیصل آباد
تدفین فیصل آباد
ماخذ وفیات اہل قلم
عبدالسلام قادری باندوی، مولانا سید
ممتاز عالم دین، روحانی شخصیت، ادیب، نعت گو اردو شاعر۔
سابق نائب ناظم جمعیت العلماء پاکستان
نعتیہ مجموعہ میلاد و سلام
دیگر کتب تذکرہ خیر الانام (سیرت النبی)۔
ولدیت سید امانت علی شاہ
ولادت ۱۹۰۵ء باندہ (یوپی)
وفات ۶ جنوری ۱۹۶۸ء کراچی
تدفین بالقابل خانقاہ رفاعیہ پاپوش نگر کراچی
ماخذ بزرگان کراچی۔ کتابی سلسلہ تذکرہ شمارہ ۲

عبدالشکور کسبل پوش اکبر آبادی، مولانا محمد
صوفی شاعر، عالم، تلمیذ و جانشین مولانا ضیاء القادری بدیوانی
خلیفہ خواجہ سید احمد علی شاہ کسبل پوش۔
نعتیہ مجموعہ دیوان ذاتی تصوف (نعت و منقبت: ۱۹۷۵ء)
ولدیت شیخ عبدالغفور صدیقی
ولادت ۳ فروری ۱۸۹۴ء (۲۷ رجب المرجب
۱۳۱۱ھ) اکبر آباد (آگرہ)
وفات ۲۶ اپریل ۱۹۷۵ء حیدر آباد
تدفین حیدر آباد (سندھ)
ماخذ انوار علمائے اہل سنت سندھ

عبد الغفور عرشی قادری فاضلی، حکیم میاں
پیر طریقت، طبیب، اردو پنجابی و فارسی شاعر، کارکن تحریک
پاکستان۔ سابق نائب صدر طبی کونسل پاکستان۔
مصنف کتب روحانیات۔

کتب انوار معرفت۔ روح تصوف۔ انوار رسول
ولایت میاں اللہ دتہ
ولادت ۲۰ مارچ ۱۹۱۴ء قصبہ ننڈا چور ضلع ہوشیار پور
وفات ۱۴ دسمبر ۲۰۰۱ء فیصل آباد
تدفین مزار افضل قادری بڑا قبرستان، فیصل آباد
مآخذ معلومات از اختر نقوی (راولپنڈی)

عبد الغنی ناز

اردو شاعر و ادیب، سیرت نگار، ماہر تعلیم، ریٹائرڈ ہیڈ ماسٹر
نعتیہ مجموعہ اسوۂ حسنہ
ولایت کالے خاں
ولادت جنوری ۱۹۰۵ء پیل تحصیل خوشاب
ضلع شاہ پور صدر (اُس دور میں)
وفات ۱۹۷۶ء پیل
تدفین موضع پیل (موجودہ) ضلع خوشاب
مآخذ نعت گویان سرگودھا

عبد الکریم شمر، حکیم

اردو اور پنجابی کے ممتاز شاعر، صحافی، ادیب، سیرت نگار
تحریک پاکستان کے قومی شاعر (گولڈ میڈلسٹ ۱۹۸۷ء)
نعتیہ مجموعے شعر و الہام (۱۹۶۲ء)۔ سفر حجاز (۱۹۶۳ء)

شارح سدرہ (۱۹۷۵ء)

احسن التوقیم (۱۹۸۲ء)

نثری تصنیف بچی سرکار (پنجابی زبان میں سیرت: ۱۹۸۱ء)

ولدیت حاجی خیر الدین
ولادت ۱۹۰۶ء اچھرہ لاہور
وفات ۱۸ فروری ۱۹۸۹ء لاہور
تدفین قبرستان اچھرہ لاہور
مآخذ نوائے وقت لاہور ۱۹ فروری ۱۹۸۹ء

عبد الکریم عابد

بزرگ صحافی، شاعر و ادیب۔ نصف صدی صحافت سے وابستہ
رہے۔ اولین مدیر جہاز کراچی۔ ایڈیٹر 'فرانیڈے اسچیش'
لاہور۔ مولانا مودودی کے رفیق۔ متعدد کتب کے مصنف
نعتیہ مجموعہ نور مصطفیٰ ﷺ (۱۹۹۰ء)
ولادت ۱۹۲۷ء
وفات ۲۳ مئی ۲۰۰۵ء لاہور
تدفین ٹاؤن شپ لاہور
مآخذ جنگ راولپنڈی ۲۳ مئی ۲۰۰۵ء

عبد الکریم قلعداری، مولوی محمد

عالم شاعر، مصنف۔ استاد عربی گورنمنٹ ہائی سکول جہلم
مصنف روح العبادنی ذکر السیاد
والد ڈاکٹر احمد حسین قلعداری (محقق و شاعر)
ولدیت مولوی فضل احمد قلعداری
ولادت ۱۸۶۹ء قلعدار نزد کچا ضلع گجرات
وفات ۱۹ ستمبر ۱۹۵۷ء

تدفین قلعہ ارزو کجاہ ضلع گجرات
مآخذ خفقان خاک گجرات

عبد اللطیف افضل، مولوی محمد

گجرات کے معروف اردو و پنجابی شاعر، سید عطاء اللہ شاہ بخاری کے ساتھی، مرزائیت کے خلاف جہاد میں عملی حصہ لیا
نعتیہ مجموعہ رحمتہ للعالمین (پنجابی)
ولادت ۱۹۰۹ء گجرات

وفات ۲ اگست ۱۹۹۰ء گجرات
تدفین محلہ فتو پورہ، گجرات شہر
مآخذ فیض الحسن ناصر (مرحوم کے صاحبزادے)

عبد اللطیف عارف

ممتاز صحافی، پنجابی شاعر، طبیب، مبلغ، مصنف، مترجم، کارکن تحریک آزادی، سید عطاء اللہ شاہ بخاری کے ساتھی
بانی مدیر ہفت روزہ القصاص، دتر جمان، گجرات
بانی مدرسہ البنات، کملی والا، گجرات و دارالبلغین، گجرات
نعتیہ مجموعہ خیر البشر (۱۳۳۳ھ) - دوسرا ایڈیشن، شان حضور [۱۳۶۵ھ] اور بعد ازاں کملی والا کے عنوان سے اشاعت ہوئی رہی۔

ولادت شیر محمد عرف میاں بلے شاہ
ولادت ۱۸۹۶ء محلہ متصل گھڑتل ضلع سیالکوٹ
وفات یکم اکتوبر ۱۹۷۱ء گجرات
تدفین تھکنی قبرستان محلہ قاسم پورہ، گجرات شہر
مآخذ نذرانہ عارف - خفقان خاک، گجرات

عبد اللہ استاد

اردو اور پشتو کے ممتاز شاعر و ادیب، مصنف، عالم دین
نعتیہ مجموعہ ذنعتو نو گلدستہ
ولدیت صبت اللہ خان
ولادت ۱۲ جنوری ۱۹۰۱ء نوشہرہ
وفات ۷ اکتوبر ۱۹۸۱ء
تدفین نوشہرہ کلاں ضلع پشاور (صوبہ سرحد)
مآخذ قلم خاندان

عبد اللہ اثر، مولانا

سندھی شاعر، ادیب و مترجم، استاد ٹیچرز ٹریننگ کالج لاڑکانہ
نعتیہ تراجم منظوم سندھی ترجمہ قصیدہ بردہ شریف
منظوم سندھی ترجمہ قصیدہ بابت سعاد
ولدیت مولوی اللہ دینو چانڈیو
ولادت ۱۴ جولائی ۱۹۲۰ء چانڈیو لاڑکانہ
وفات ۲۶ دسمبر ۱۹۷۶ء لاڑکانہ
تدفین لاڑکانہ
مآخذ لاڑکانو ساہ سببانو

عبد اللہ نیاز، راجہ محمد

لیہ کے معروف اردو شاعر و ادیب، ڈرامہ نگار، ہیڈ ماسٹر ریٹائرڈ
نعتیہ مجموعے یہ ہیں کارنامے رسول خدا کے (۱۹۶۷ء)
صبح سخن (۱۹۹۳ء)
ولدیت فتح محمد
ولادت ۱۸۹۵ء لیہ ضلع مظفر گڑھ
وفات ۱۵ اکتوبر ۱۹۷۱ء

تدفین لہ
مآخذ مجالس اقبال
ولدیت بشیر الرحمن صدیقی
ولادت ۲۱ جنوری ۱۹۲۷ء گورداسپور

وفات ۸ اپریل ۱۹۹۷ء ملتان
تدفین ملتان
مآخذ وفیات اہل قلم

عبرت صدیقی بریلوی (تبارک علی)

غزل اور نعت کے ممتاز اردو شاعر، تمیذ دل شاہجہانپوری
نعتیہ مجموعہ موج کوثر (۱۹۸۲ء)

ولادت ۱۹۰۹ء بدایوں (یوپی)

وفات یکم ستمبر ۱۹۹۰ء کراچی

تدفین نارتھ کراچی

مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء (جلد دوم)

عزیز حاصل پوری (محمد عبدالعزیز)

اردو کے ممتاز نعت گو و غزل گو شاعر

نعتیہ مجموعے جام نور (۱۹۶۱ء)۔ تقصیم بین (۱۹۸۲ء)

جمال نور (۱۹۸۳ء)۔ صحیفہ نور (۱۹۸۳ء)

ولدیت شیخ کریم بخش

ولادت ۳۱ دسمبر ۱۹۱۷ء حاصل پور ضلع بہاولپور

وفات ۱۰ مئی ۱۹۸۵ء ملتان

تدفین ملتان

مآخذ پک کت - تاریخ رنگاں ۲

عہدیم یوسفی کنجاہی (اورنگ زیب)

سجرات کے معروف اردو شاعر و ادیب

نعتیہ مجموعہ مشکبار (۲۰۰۵ء)

ولدیت محمد یوسف

ولادت ۱۴ فروری ۱۹۵۲ء کنجاہ ضلع سجرات

وفات ۱۲ فروری ۲۰۱۰ء کنجاہ

تدفین کنجاہ ضلع سجرات

مآخذ اطلاع رحمت اللہ شہزاد (سجرات)

عطاء اللہ خاں قادری، پروفیسر ڈاکٹر محمد

روحانی شخصیت، صوفیانہ و دینی کتب کے مصنف، محقق، ممتاز

زرعی سائنسدان و ماہر تعلیم۔ سابق چیئرمین و ڈین شعبہ

پلانٹ بریڈنگ اینڈ جنٹیکس زرعی یونیورسٹی پشاور۔

نعتیہ مجموعہ نعت رسول مقبول بزبان خدا۔

ولدیت فیض اللہ خاں

ولادت ۱۹۲۰ء

وفات ۷ نومبر ۲۰۰۲ء

تدفین ایچ اے قبرستان اسلام آباد

مآخذ لوح مزار - تنہائیاں بولتی ہیں

عرش صدیقی (ارشاد الرحمن)

ممتاز شاعر، نقاد، ماہر تعلیم، افسانہ نگار، بانی اردو اکیڈمی ملتان

پرنسپل ملتان پوسٹ گریجویٹ کالج۔ صدر شعبہ انگریزی

بہاء الدین زکریا یونیورسٹی ملتان (۷۸-۱۹۷۵ء)

رجسٹرار بہاء الدین زکریا یونیورسٹی ملتان (۹۰-۱۹۷۸ء)

نعتیہ مجموعہ کملی میں بادلت (عادل فقیر کے قلمی نام سے)

عطاء حسین کلیم سید

ممتاز اردو شاعر، تلمیذ احسان دانش، حفیظ جالندھری
ریٹائرڈ ڈائریکٹر ریڈیو پاکستان، سیکرٹری رائٹرز گلڈ راولپنڈی
ایڈیٹر ماہنامہ ہومیو پیتھی راولپنڈی

شعری مجموعہ: حراپ (حمد و نعت: ۱۹۷۹ء)

ولدیت: سید محمود حسین شاہ

ولادت: ۱۵ فروری ۱۹۱۷ء جالندھر شہر

وفات: ۱۱ جون ۱۹۹۸ء راولپنڈی

تدفین: جدید قبرستان ڈھوک الہی بخش راولپنڈی

مآخذ: لوح مزار۔ سیارہ لاہور شمارہ ۴۵

عظمت اللہ خان، پروفیسر

ممتاز شاعر و ادیب، ماہر تعلیم، دانشور، کالم نگار، ماہر عروض

نعتیہ مجموعہ: گلشن صل علی (۲۰۰۰ء)

ولدیت: شوکت اللہ خان

ولادت: ۲ جنوری ۱۹۳۲ء جالندھر

وفات: ۲۷ دسمبر ۲۰۰۱ء فیصل آباد

تدفین: فیصل آباد

مآخذ: کیپٹن شاکر کندان (سرگودھا)

عظیم قریشی (محمد عظیم)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، مترجم

نعتیہ مجموعہ: سلام بحضور سرور کونین۔

ولدیت: محمد مستقیم قریشی

ولادت: ۲۳ مارچ ۱۹۱۱ء اہست ناگ، اسلام آباد

(مقبوضہ کشمیر)

وفات

۱۷ دسمبر ۱۹۸۰ء لاہور

تدفین

قبرستان شاہ کمال راول، رحمن پورہ لاہور

مآخذ

ماہنامہ شام و سحر: دسمبر ۱۹۸۸ء عظیم قریشی نمبر

علی بخش جمالی

سندھی زبان کے کہنہ مشق شاعر، سرپرست بزم سچل لاڑکانہ

نائب صدر بزم اثر لاڑکانہ

نعتیہ مجموعہ: محسن اعظم ﷺ

اعزاز

صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۱۹۹۶ء)

ولدیت

کریم بخش جمالی

ولادت

۱۲ اپریل ۱۹۱۲ء گوٹھ چل مہیئر ضلع لاڑکانہ

وفات

۱۹۹۷ء

تدفین

لاڑکانہ

مآخذ

م ج م ج

علی حسین شیدانقوی، سید

راولپنڈی کے معروف اردو شاعر

مجموعہ کلام: شعور وفا (نعت، منقبت، سلام وغیرہ۔

مرتبہ کینرز، نائب عابدنگلیں۔ ۲۰۰۳ء)

ولدیت

سید غلام حسین نقوی حضور

ولادت

یکم ستمبر ۱۹۱۳ء قصبہ منڈواسادت تحصیل

کھاگ ضلع فتح پور، مسوہ (یوپی)

وفات

۱۲ جنوری ۱۹۷۶ء راولپنڈی

تدفین

قبرستان ڈھوک حیات نزدای بلاک

سیٹلائٹ ٹاؤن راولپنڈی

مآخذ

سید ولی حسین نقوی (بیٹا)۔ شعور وفا

علیم اللہ عارفی، قاضی

معروف بیوروکریٹ 'نعتیہ شاعر و روحانی شخصیت' خلیفہ شاہ محمد عارف قادری۔ سابق پرنسپل سیکرٹری ٹوپر ائم منسٹر۔ سابق وفاقی سیکرٹری خزانہ و چیئرمین سی بی آر۔ ریٹائرڈ ڈپٹی چیئرمین پلاننگ کمیشن آف پاکستان۔

نعتیہ مجموعہ مجموعہ نعت

ولدیت قاضی کلیم اللہ

ولادت یکم جولائی ۱۹۳۰ء

وفات ۱۷ نومبر ۲۰۰۲ء اسلام آباد

تدفین مرکزی قبرستان اسلام آباد

ماخذ (پلاٹ نمبر ۸/قبر نمبر ۱۱۰/اے)

تہائیاں بولتی ہیں

علیم ناصر (علیم الدین)

ممتاز اردو شاعر و ادیب۔ سابق مدیر ہفت روزہ الاعصام لاہور و ماہنامہ فانوس لاہور۔

نعتیہ مجموعہ طلع البدر علینا (حمد و نعت۔ ۱۹۹۹ء)۔

اعزاز نعت گوئی پر صدیقی تمغہ

ولدیت نبی بخش

ولادت یکم ستمبر ۱۹۱۹ء سکر اوس ضلع امرتسر

وفات ۳۱ دسمبر ۲۰۰۵ء لاہور

تدفین لاہور

ماخذ اورینٹل کالج میگزین جلد ۸۱ شمارہ ۲۹۹-۲۰۰

غافل کرناٹی (محمد یاسین)

لیہ کے معروف نعت و غزل گو شاعر، تلمیذ فرمان پشیلوی

نعتیہ مجموعہ قدیل حرم (۱۹۷۲ء)

ولادت ۱۹۳۲ء کرناٹ

وفات ۱۹۹۸ء لیہ

تدفین لیہ

ماخذ انسائیکلو پیڈیا آف لیہ۔ ہمارے اہل قلم

غفار بابر پروفیسر

ڈیرہ اسماعیل خان کے معروف اردو شاعر، ماہر تعلیم

شعری مجموعہ جادہ نور (حمد و نعت: ۱۹۹۶ء)

ولادت ۲ فروری ۱۹۴۳ء گاؤں کچھ ضلع ڈیرہ

اسماعیل خان

وفات ۱۱ دسمبر ۲۰۰۹ء ڈیرہ اسماعیل خان

تدفین گاؤں کچھ ضلع ڈیرہ اسماعیل خان

ماخذ معلومات از وقار بابر [مرحوم کا بیٹا]

غلام اعظم، مولانا

ممتاز عالم دین، مفسر پنجابی اردو و فارسی شاعر، ادیب، صحافی،

مترجم، مقرر۔ سنسکرت اور ہندی کے عالم۔ اولین ایڈیٹر ہفت

روزہ نئی زندگی۔ راہنما دیہات سدھار تحریک

نعتیہ مجموعہ نوری ڈھلک (پنجابی: ۱۹۷۹ء)

جیون جوت (پنجابی: ۱۹۸۲ء)

ولادت ۱۰ اگست ۱۸۹۶ء سعادت پور

تحصیل کھاریاں ضلع گجرات

وفات ۱۵ اکتوبر ۱۹۸۳ء جہلم

تدفین قبرستان بابا مہدی شاہ، جہلم

ماخذ پاکستان میں فارسی ادب جلد ششم۔

غلام حیدر قریشی مخدومی، پیرزادہ

پنجابی شاعر، صوفی بزرگ

نعتیہ مجموعہ مانی مدینے والا

ولدیت پیر جمال الدین

ولادت بارہ مولا (مقبوضہ کشمیر)

وفات ۱۳ اپریل ۱۹۵۰ء

تدفین سکس تحصیل گوجر خان ضلع راولپنڈی

مآخذ حسن نواز شاہ (گوجر خان)

غلام حیدر کھٹانہ، حاجی

معروف نعت گو و نعت خواں ریڈیو پاکستان پشاور ریڈیو تراڑ

کھل سے نعتیں نشر ہوتی رہیں

مجموعہ کلام کلام حیدر

ولدیت فتح محمد کھٹانہ

ولادت ۲ اگست ۱۹۳۵ء چوٹالہ خورد ضلع جہلم

وفات ۱۰ جنوری ۲۰۰۱ء

تدفین روہتاس ضلع جہلم

مآخذ آئینہ روہتاس

غلام رسول جتوئی، مولانا

ممتاز عالم دین، سندھی کے اسلامی و نعتیہ شاعر، طبیب۔

شعری کتب دیوان جتوئی۔ امام الاشعار۔ اذکار جتوئی۔

ولدیت رئیس بہاول خان جتوئی

ولادت ۱۸۹۷ء محراب پور تحصیل ڈوگری ضلع لاڑکانہ

وفات جنوری ۱۹۵۷ء محراب پور

تدفین محراب پور تحصیل ڈوگری ضلع لاڑکانہ

مآخذ م ج م ج۔ انوار علمائے اہل سنت سندھ

غلام رسول قادری، شاہ

معروف عالم دین، صوفیانہ و نعتیہ شاعر روحانی شخصیت، خلیفہ

سائیں عبدالغنی۔ بانی قادری مسجد سو لجر بازار کراچی، کارکن

تحریک پاکستان۔

بشیر خنی اور شاہ علم الدین قادری کے والد گرامی۔

شعری کتب مثنوی قادری۔ مثنوی فانوس عشق۔

کلیات قادری (نعت، منقبت و دیگر: ۱۹۸۵ء)

ولدیت شاہ علم الدین قادری

ولادت ۸۹-۱۸۸۸ء (۱۳۰۶ھ) کراچی صدر

وفات ۱۳ جولائی ۱۹۷۱ء کراچی

تدفین قادری مسجد سو لجر بازار کراچی

مآخذ انوار علمائے اہل سنت سندھ۔

غلام رسول گوہر قصوری

نعت گو شاعر، ادیب، مترجم، صحافی، خطیب، کارکن تحریک

پاکستان۔ مرید پیر جماعت علی شاہ۔ مدیر انوار الصوفیہ، قصور

نعتیہ مجموعے انوار مصطفیٰ۔ معراج مصطفیٰ

ولدیت مولانا فضل کریم

ولادت ۱۹۱۰ء موضع آدان ضلع امرتسر

وفات ۲۷ مارچ ۱۹۸۵ء

تدفین بڑا قبرستان کوٹ غلام محمد، قصور

مآخذ شیدایان امیر ملت

غلام فرید جعفری، سید

سجرات کے معروف پنجابی شاعر، تلمیذ پیر فضل گجراتی
سیکرٹری بزم مہدی گجرات
شعری کتب صدائے جعفری عرف مہلاں دے ہار۔
کملی والا ماہی۔

ولدیت سید غلام رسول شاہ
ولادت ۱۹۲۳ء عادیوال ضلع سجرات
وفات ۱۹۸۹ء گجرات
تدفین سجرات
مآخذ گجرات کا علمی سرمایہ

غلام محمد جلو آ نوی، مولانا

سلسلہ قطبیہ قادریہ کے معروف بزرگ، نعتیہ و صوفی شاعر
وادیب۔ خلیفہ سید شیر محمد گیلانی فتح پور شریف، گوگیرہ
نعتیہ مجموعے پیام جلوی۔ مدنیہ النبی (فاری)
ولدیت میاں محمد فاضل

ولادت ۱۸۹۳ء چک نورنگ شاہ خنداں
تحصیل کمالیہ ضلع فیصل آباد

وفات ۱۵ مئی ۱۹۵۶ء (۳۷ شوال ۱۳۷۵ء)
تدفین اولہ جلو آ نہ ضلع فیصل آباد میں تدفین کی گئی۔

۱۳ برس بعد (۱۰ جولائی ۱۹۷۰ء کو)

ڈھڈیوالہ شریف ضلع لائل پور (فیصل آباد)

میں تدفین ہوئی)

مآخذ وفیات اہل قلم

غلام محمد محمودی، تونسوی، مولانا

معروف شیعہ عالم دین، اردو فارسی و سرائیکی شاعر، ڈاکٹر
نعتیہ مجموعہ معراج مومن (۱۹۹۶ء)

ولدیت غلام حسین خاں
ولادت ۱۹۱۶ء تونسہ ضلع ڈیرہ غازی خاں
وفات ۲ جنوری ۱۹۷۹ء
تدفین تونسہ ضلع ڈیرہ غازی خاں
مآخذ نقیبان کر بلا

غلام نبی مہیسر، حاجی

سندھ کے ممتاز نعت گو شاعر، مرید جن سائیں الہ آبادی
نعتیہ مجموعے ثناء سرور کائنات (۱۹۶۵ء)۔ محفل میلاد

ولدیت حاجی عبدالخالق مہیسر
ولادت ۱۹۳۸ء گوٹھ باکو تپو تحصیل میہر ضلع دادو
وفات ۲۶ نومبر ۲۰۰۰ء
تدفین گاہی مہیسر نزد میہر ضلع دادو (سندھ)
مآخذ وفیات اہل قلم

غلام یار، مولوی (غلام محمد)

پنجابی کے دینی و صوفی شاعر۔ مرید میاں شیر محمد شرقپوری
نعتیہ مجموعہ معجزات رسول ﷺ۔

ولدیت مہر دین
ولادت ۲۰ جولائی ۱۸۵۵ء چک غازی ضلع سجرات

وفات ۳۰ ستمبر ۱۹۶۹ء چک مولوی والا
تدفین چک مولوی والا تحصیل چشتیاں ضلع بہاولنگر
مآخذ ششماہی، کھوج لاہور شمارہ ۳۶

فخر الدین فخر سیالوی، خواجہ غلام

معروف پیر طریقت اردو فارسی و پنجابی شاعر

نعتیہ مجموعہ باب جبریل

برادر خورد خواجہ فخر الدین سیالوی

ولدیت خواجہ فیاض الدین سیالوی

ولادت ۱۹۱۱ء سیال شریف ضلع سرگودھا

وفات ۱۹ جولائی ۱۹۹۸ء

تدفین سیال شریف ضلع سرگودھا

مآخذ نعت گویان سرگودھا

فدا حسین فدا ابوطاہر

اردو و پنجابی کے ممتاز شاعر و ادیب نقاد صحافی۔

تلمیذ علامہ تاج الدین احمد تاج عرفانی۔ سابق مدیر ہفت

روزہ 'چوچ' و 'عبرت' ملک تہ ماہنامہ رنگ و بو ماہنامہ غزنہ

حکمت تجارت 'مومن' آئینہ قسمت رنگ و بو نقاش لاہور

بانی مدیر ماہنامہ مہر و ماہ لاہور (۱۹۵۶ء تا وفات)

نعتیہ مجموعہ خشتانِ سرمدی (۲۰۰۲ء)۔

ولدیت میاں بدر الدین احمد

ولادت ۲۱ جون ۱۹۱۹ء لاہور

وفات ۸ فروری ۲۰۰۶ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۷ مارچ ۲۰۰۶ء

فدا خالدی (عبد الحمید)

اردو کے بزرگ رباعی گو شاعر تلمیذ بخود دہلوی

سابق استاد کراچی یونیورسٹی۔

نعتیہ مجموعہ م ص (۱۹۸۳ء)

ولدیت امداد علی خالدی

ولادت ۱۰ اپریل ۱۹۲۰ء دہلی

وفات ۲ مارچ ۲۰۰۱ء کراچی

تدفین قبرستان پاک کالونی، کراچی

مآخذ دبستانوں کا دبستان جلد ۲

فدا کھیم کرنی (صوفی محمد فضل الدین)

معروف اردو نعت گو شاعر

شعری مجموعہ حدیث ایمان (حمد و نعت: ۱۹۸۹ء)

ولادت کھیم کرن

وفات ۹ فروری ۱۹۸۲ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ دمپ۔ جہانِ دگر

فروغ احمد پروفسر محمد

ممتاز شاعر و ادیب، معلم اقبال شناس کارکن جماعت اسلامی

مدیر ہفت روزہ دی مسلم ڈھا کہ ہفت روزہ انصاف

ڈھا کہ ماہنامہ سیارہ لاہور و بوتل لاہور۔

منظوم اردو ترجمہ: نوائے پردہ (تصیدہ پردہ: ۱۹۷۵ء)

ولادت ۱۵ دسمبر ۱۹۲۶ء شیخ پورہ ضلع موگیہ (بہار)

وفات ۲ نومبر ۱۹۹۳ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ ماہنامہ سیارہ شمارہ ۳۸ پیادہ پروفسر فروغ احمد

فضل حسین شاہ بخاری قادری، پیر سید
پنجابی صوفی و نعتیہ شاعر۔ سجادہ نشین کھنڈ انوالہ ضلع گجرات
نعتیہ مجموعے محبوب خد ﷺ، محبوب نبی ﷺ۔

ولدیت

سید احمد شاہ

ولادت

۱۹۰۲ء کھنڈ انوالہ، گجرات

وفات

۲۱ ستمبر ۱۹۸۳ء گجرات

مدفن

کھنڈ انوالہ نزد دروس موڑ، گجرات شہر

ماخذ

ماہنامہ 'نعت' لاہور ستمبر ۱۹۹۷ء

فضل حسین فضل گجراتی، پیر

پنجابی زبان کے نامور شاعر، جدید پنجابی غزل کے بانی
سجادہ نشین دربار حضرت شاہد ولد دریائی گجراتی

نعتیہ مجموعہ قطبی تارا (نعت، منقبت، مدح، مرتبہ پروفیسر

حفیظ تائب: ۱۹۸۱ء)

ولدیت

پیر مقبول حسین شاہ

ولادت

یکم جنوری ۱۸۹۶ء گجرات

وفات

۲۲ اگست ۱۹۷۲ء گجرات

مدفن

قبرستان آل شاہد، شاہد ولد روڈ، گجرات

ماخذ

خفگان خاک گجرات

فضل حق چودھری

ممتاز اردو شاعر، کالم نگار، سابق آئی جی پولیس و سیکرٹری داخلہ
آئی جی پولیس بلوچستان (جولائی ۱۹۷۰ء تا جنوری ۱۹۷۲ء)

نعتیہ مجموعے نسیم حجاز (مثنوی)۔ آجنگ حجاز (۱۹۷۰ء)

مہر عرب (۱۹۷۵ء)۔ سوئے حرم

سورج (۱۹۹۰ء، نعت، منقبت، غزل)

ولادت

۱۹۲۳ء مرالہ تحصیل کھاریاں ضلع گجرات

وفات

۶ فروری ۲۰۱۳ء اسلام آباد

مدفن

قبرستان ایچ ایون اسلام آباد

ماخذ

لوچ مزار۔ پاکستان آبز روڈ ۸ فروری ۲۰۱۳

فضل حق فضل ٹھمکوی، مولوی

گجرات کے معروف پنجابی شاعر، عالم خوشنویس، خطیب
پنجابی زبان میں متعدد مختصر نعتیہ مجموعے شائع کئے۔

ولدیت

مولوی عبدالمحید

ولادت

۲ اپریل ۱۹۰۹ء ٹھمکہ ضلع گجرات

وفات

۱۶ جنوری ۱۹۹۲ء

مدفن

ٹھمکہ نزد جلالپور جٹاں ضلع گجرات

ماخذ

مرحوم کے بیٹے کی فراہم کردہ معلومات

فضل حق نصیر چودھری

اردو و پنجابی شاعر، ماہر قانون، ریٹائرڈ جج۔

بانی بزم ادب چکوال (تاسیس ۱۹۳۲ء)

دہلی میں فوج میں اسٹنٹ ایڈجمنٹ جنرل بھی رہے۔

کتب

سیرت الحبيب (منظوم پنجابی سیرت النبیؐ)

کملی والا۔

ولدیت

چودھری بہادر علی خاں

(اکاؤنٹ جنرل ریاست بہاولپور)

ولادت

۱۹۰۲ء موہڑہ ہیراں تحصیل گوجر خاں

وفات

۱۳ اگست ۱۹۷۸ء راولپنڈی

مدفن

قبرستان گلستان کالونی لین ۳، راولپنڈی

ماخذ

حسن نواز شاہ (گوجرخان)

فضل محمد فضل جالندھری، چودھری

اردو شاعر و ادیب، عالم، کارکن تحریک پاکستان

نعتیہ کتب گنجینہ انوار، معجزات رسول۔

ولدیت چودھری نواز بخش

ولادت ۱۲ جون ۱۹۰۵ء جالندھر

وفات ۱۰ افروری ۲۰۰۱ء لاہور

تدفین مکیہ معصوم شاہ، سمن آباد موڑ لاہور

ماخذ لاہور میں مشاہیر کے مدفون

فقیر محمد صوفی

اردو کے نعتیہ شاعر، ادیب، محقق، عالم، ماہر عروض۔ سنسکرت

ہندی، اردو فارسی پر عبور حاصل تھا۔

مجموعہ نعت آداب نعت

ولدیت حکیم صوفی نبی بخش

ولادت ۴ اکتوبر ۱۹۱۸ء لدھیانہ

وفات ۳ نومبر ۲۰۰۷ء سرگودھا

تدفین سرگودھا

ماخذ یکپن شاہر کنڈان۔ نعت گویان سرگودھا

فہیم ردولی

کراچی کے بزرگ اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ آہنگ ازاں (۱۹۹۹ء)

وفات ۱۳ مئی ۲۰۱۰ء کراچی

تدفین کراچی

ماخذ عقیل عباس جعفری

فیاض کاوش، پروفیسر (فیاض احمد خاں)

صدارتی ایوارڈ یافتہ نعت گو ادیب، مصنف، ماہر تعلیم۔ صدر

شعبہ اردو شاہ عبداللطیف بھٹائی کالج میرپور خاص

نعتیہ مجموعہ نور و نکہت (۱۹۷۹ء)

ولدیت فیض محمد خان پٹھان

ولادت ۱۵ جنوری ۱۹۳۷ء اٹا دہ (یوپی)

وفات ۱۲ اکتوبر ۱۹۹۹ء میرپور خاص

تدفین احاطہ مزار پیر بابا نئی، میرپور خاص (سندھ)

ماخذ مکتوب کرن سنگھ از میرپور خاص بنام راقم

فیروز شاہ، سید محمد

اردو اور پنجابی کے معروف شاعر و ادیب

نعتیہ مجموعہ با وضو آرزو (۲۰۰۳ء)

ولادت ۱۵ دسمبر ۱۹۵۲ء میانوالی

وفات ۲ دسمبر ۲۰۰۷ء اسلام آباد

تدفین میانوالی

ماخذ روزنامہ اذکار اسلام آباد ۷ دسمبر ۲۰۰۷ء

فیضان، فضل الرحمن

فارسی اور پشتو کے ممتاز ادیب، شاعر

نعتیہ مجموعے گلہ سہ حجاز (پشتو)۔ دُرِ یتیم

ولدیت عبدالرحمان خاں

ولادت ۱۹۲۶ء سیدو شریف سوات

وفات ۲۷ اگست ۱۹۸۷ء

تدفین سیدو شریف سوات (صوبہ سرحد)

ماخذ دقلم خاوندان

قاتل شاہ اجیری (سید میر محمد احمد صدیق)

معروف روحانی شخصیت و صوفی شاعر، تلمیذ سیاب اکبر آبادی۔ خلیفہ جناب عبدالشکور قادری سہروردی اجیری نعتیہ مجموعہ گلہائے عقیدت۔

ولدیت میر یعقوب علی شاہ

ولادت ۱۳ جنوری ۱۸۸۵ء کھنؤ (وطن ثانی اجیر)

وفات ۹ دسمبر ۱۹۵۰ء کراچی

مدفن متصل مزار عالم شاہ بخاری، عید گاہ میدان

مدفن بندر روڈ کراچی

مآخذ انوارِ علمائے اہل سنت سندھ

قتیل شفا فی (اورنگ زیب خاں)

نامور اردو شاعر، فلمی نغمہ نگار، سیکڑوں فلموں کے نغمات لکھے

سابق مدیر ماہنامہ ادب لطیف لاہور، ماہنامہ سنگ میل پشاور

سابق سیکرٹری رائٹرز گلڈ مغربی پاکستان

نعتیہ مجموعہ نذرانہ (۲۰۰۰ء: مرتب: شمیمہ خورشید)

اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۱۹۸۳ء)

ولادت ۲۳ دسمبر ۱۹۱۹ء ہری پور، ہزارہ

وفات ۱۱ جولائی ۲۰۰۱ء لاہور

مدفن قبرستان کریم بلاک، علامہ اقبال ٹاؤن لاہور

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۱۲ جولائی ۲۰۰۱ء

قصری کانپوری (مطلوب حسین)

اردو کے ممتاز شاعر، تلمیذ ابوالعلا ناطق کھنؤی

نعتیہ مجموعہ نورِ ازل (۱۹۸۰ء)

ولادت ۱۹۱۳ء کانپور

فیض الحسن شاہ، صاحبزادہ سید

معروف عالم دین، شیخ طریقت، سیاستدان۔ مجاہدہ نشین آلو

مہار شریف۔ مجلس احرار کے شاعر و خطیب، کارکن تحریک ختم

نبوت۔ سابق صدر جمعیت العلمائے پاکستان

نعتیہ مجموعہ ارمغانِ فیض (۱۹۹۱ء)

ولدیت سید محمد حسین

ولادت ۱۹۱۱ء آلو، مہار ضلع سیالکوٹ

وفات ۲۳ فروری ۱۹۸۴ء گوجرانوالہ

مدفن آلو، مہار ضلع سیالکوٹ

مآخذ مہک، گوجرانوالہ نمبر

فیضی سید (فیض الحسن)

ممتاز شاعر و ادیب، اردو و انگریزی مصنف، مترجم۔

ریٹائرڈ ڈپٹی ڈائریکٹر بیورو آف نیشنل ریسرچ اینڈ ریفرنس۔

سابق چیف رائٹرز یوٹھیا عظیم پاکستان۔

وائس پرنسپل اسلامیہ کالج جالندھر (۳۷-۱۹۴۳ء)

نعتیہ مجموعے نور و ظہور (نعت، منقبت: ۱۹۷۴ء)

نعت خیر البشر (۱۹۷۷ء)۔

ولدیت سید عبدالرزاق جالندھری

آبائی وطن جالندھر

ولادت ۵ جنوری ۱۹۱۵ء کوٹلی لوہاراں سیالکوٹ

وفات ۲۵ نومبر ۲۰۰۰ء اسلام آباد

مدفن مرکزی قبرستان اسلام آباد

(پلاٹ نمبر ۹۵ قبر نمبر ۱۳۹)

مآخذ تنہائیاں بولتی ہیں

وفات ۱۹ جنوری ۱۹۹۶ء کراچی
تدفین لیاقت آباد کراچی
مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء (جلد دوم)

قلندر علی سہروردی، ابوالفیض

پیر طریقت عالم دین، خطیب، مصنف، شاعر
خلیفہ میاں غلام محمد سہروردی حیات گڑھ ضلع گجرات
مصنف جمال الہی - سیاح لا مکان - خلیفۃ النبیؑ -
جمال رسول صلی اللہ علیہ وسلم (۱۹۵۳ء) -
باعث کون و مکان کا علم غیب (۱۹۹۵ء)
ولدیت مولانا حافظ رسول بخش

ولادت ۱۸ جنوری ۱۸۹۵ء کوٹلی لوہاراں ضلع سیالکوٹ
وفات ۹ ستمبر ۱۹۵۸ء قلعہ گجر سنگھ لاہور
تدفین ہجر وال ملتان روڈ لاہور
مآخذ وفیات اہل قلم

قمر اجنا لوی (عبدالستار)

ممتاز صحافی، ناول نگار، افسانہ نگار، شاعر، مصنف کتب کثیرہ
مدیر روزنامہ 'مغربی پاکستان' لاہور (۱۹۰۳-۱۹۷۳ء)
بانی ماہنامہ 'شاعر' و پندرہ روزہ 'آواز لاہور' -
مدیر ہفت روزہ 'اداکار' و قلم لائٹ لاہور -

نعتیہ مجموعہ قصیدہ بنام خیر الاماں علیہ السلام (۱۹۹۰ء)
ولدیت دین محمد
ولادت یکم مارچ ۱۹۲۱ء بھلر وال تحصیل اجٹالہ
ضلع امرتسر
وفات ۲۹ مئی ۱۹۹۳ء فریٹکرفٹ (مغربی جرمنی)

تدفین احمدی قبرستان ربوہ ضلع جھنگ
مآخذ وفیات اہل قلم

قمر الدین سیالوی، خواجہ محمد

معروف پیر طریقت عالم دین، مصنف اردو فارسی عربی شاعر
(سجادہ نشین درگاہ سیال شریف ۱۹۲۹ء تا وفات)
تحریک پاکستان کے سرگرم کارکن (گولڈ میڈلسٹ ۸۷ء)
صدر مسلم لیگ ضلع سرگودھا (۱۹۳۵ء)
سابق مرکزی صدر جمعیت العلماء پاکستان
سابق رکن اسلامی نظریاتی کونسل (ضیادور)
نعتیہ مجموعہ ورفنا لک ذکرک

ولدیت خواجہ محمد ضیاء الدین
ولادت ۷ جولائی ۱۹۰۶ء سیال شریف سرگودھا
وفات ۲۰ جولائی ۱۹۸۱ء لاہور
تدفین درگاہ سیال شریف ضلع سرگودھا
مآخذ تحریک پاکستان اور مشائخ عظام

قمر انجم (قمر الدین احمد)

ممتاز اردو نعت گو
نعتیہ مجموعے حسنت جمیع خصالہ (۱۹۷۹ء)
بلغ العلوی بکالہ - ستون نعت (۱۹۹۳ء) -
ولدیت صوفی محمد بخش قادری
ولادت ۱۹۲۶ء اودے پور (بھارت)
وفات ۱۸ مارچ ۱۹۹۹ء کراچی
تدفین کراچی
مآخذ تاریخ رفنگاں ۳

قمر بیلی (محمد آفاق حسین صدیقی)

نعت گوار و شاعر

نعتیہ مجموعہ: دنور شوق (۲۰۰۰ء)

ولدیت: محمد فیاض حسین صدیقی

ولادت: ۱۹۳۲ء بانس بریلی (یوپی)

وفات: ۱۸ فروری ۲۰۰۰ء کراچی

تدفین: کراچی

ماخذ: دو جہر توں کے اہل قلم

قمر جلالوی، استاد (سید محمد حسین عابدی)

اردو کے معروف غزل گو شاعر

شعری مجموعہ: عقیدت جاوداں (نعت منقبت اسلام)

مرتبہ مجاہد لکھنوی

ولدیت: سید غلام سجاد حسین

ولادت: ۱۸۸۷ء قصبہ جلالی ضلع علی گڑھ

وفات: ۲۴ اکتوبر ۱۹۶۸ء کراچی

تدفین: علی باغ، میوہ شاہ، کراچی

ماخذ: خاک - ہمارے اہل قلم

قمر عینی (عبدالحمید)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، محقق، برادکاسٹر، صحافی۔

مدیر ماہنامہ "فیض الاسلام" راولپنڈی۔

نعتیہ مجموعے: ولایت رسول (۲۰۰۲ء)۔

آب زمزم (جماعت منقبت: ۲۰۰۷ء)

تذکرہ: تذکرہ نعت گویان راولپنڈی اسلام آباد

اعزاز: نعت گوئی پر دوسرا صدارتی ایوارڈ

ولادت: ۴ فروری ۱۹۲۵ء الہ آباد (یوپی)

وفات: ۲۷ مارچ ۲۰۰۸ء اسلام آباد

تدفین: ایچ ایون اسلام آباد

ماخذ: نوائے وقت راولپنڈی ۲۸ مارچ ۲۰۰۸ء

قمر صدیقی (عبدالناظر صدیقی)

اردو شاعر و ادیب، ڈرامہ نگار، ریڈیو صدا کار

سکرپٹ پر ڈیو سہری ٹی وی اسلام آباد۔

نعتیہ مجموعہ: حرف حرف روشنی (۱۹۸۲ء)

ولدیت: شیخ عبدالقادر

ولادت: ۳۰ ستمبر ۱۹۲۹ء مراد آباد (بھارت)

وفات: ۲۵ جون ۱۹۹۰ء راولپنڈی

تدفین: مسلم ناؤن راولپنڈی

ماخذ: معلومات از جہار مرزا (اسلام آباد)

قمر لاکھو (مولانا رحیم بخش)

سندھی کے ممتاز شاعر و ادیب، سیرت نگار، خطیب، صحافی

شعری کتب: روضہ پاک رسول جی۔

ولدیت: محمد علی لاکھو

ولادت: ۲۲ نومبر ۱۹۳۳ء گوٹھ عمر رام تحصیل مورو

ضلع نواب شاہ

وفات: ۲۶ نومبر ۱۹۹۳ء نواب شاہ

تدفین: قبرستان نزد حبیب شوگر ملز، نواب شاہ

ماخذ: انوار علمائے اہل سنت سندھ - منہج مہج

قمر میرٹھی (ڈاکٹر قمر الدین احمد)

ممتاز اردو شاعر و نڈان ساز تحریک پاکستان کے شاعر
پروپیگنڈہ میگزین آف انڈیا مسلم لیگ میرٹھ (۱۹۳۹ء)
نعتیہ مجموعہ شمس و قمر (۱۹۷۶ء)

ولدیت شمس الدین احمد شمس واریٹی میرٹھی

ولادت اکتوبر ۱۹۱۴ء میرٹھ (یوپی)

وفات ۳۱ دسمبر ۱۹۷۷ء لاہور

تدفین میانی صاحب لاہور

مآخذ رخِ نخل - تذکرہ شعرائے میرٹھ - کم م

قمر ہاشمی (سید اسماعیل شہید)

ممتاز اردو شاعر نقاد ادیب صحافی - تلمیذ اختر شیرانی
نعتیہ مجموعہ مرسل آفر (نعتیہ نظم: ۱۹۸۵ء)

اعزاز لینن ایوارڈ

ولدیت سید احمد ہاشمی

ولادت ۲ فروری ۱۹۲۲ء ریاست ٹونک

وفات ۱۶ جون ۱۹۹۳ء کراچی

تدفین محمد شاہ قبرستان ۷- ڈی ناتھ کراچی

مآخذ معلومات از انور جاوید ہاشمی (کراچی)

قیوم نظر (عبدالقیوم)

اردو اور پنجابی کے ممتاز شاعر نقاد مترجم ڈرامہ نگار استاد
اذلین جنرل سیکرٹری حلقہ کارباب ذوق لاہور۔
پروفیسر شعبہ اردو گورنمنٹ کالج لاہور۔

اذلین صدر شعبہ پنجابی جامعہ پنجاب (۷۳-۱۹۷۱ء)

ڈائریکٹر پاکستان آرٹس کونسل نیشنل سنٹر لاہور۔

نعتیہ کتب نعت مصطفیٰ (۱۹۷۸ء) - نعتیں (۱۹۸۵ء)

ولدیت خواجہ رحیم بخش

ولادت ۷ مارچ ۱۹۱۴ء لاہور

وفات ۲۳ جون ۱۹۸۹ء کراچی

تدفین میانی صاحب لاہور

مآخذ قیوم نظر: احوال و آثار (مقالہ ایم فل اردو)

کامل جونا گڑھی (غلام علی خان)

اردو نعت مرثیہ اور غزل کے ممتاز شاعر

نعتیہ مجموعے مسدس کامل (غیر منقوہ دیوان: ۱۹۵۴ء)

مطلع الانوار (انتخاب کامل: ۱۹۶۳ء)

ولادت ۳ ستمبر ۱۸۸۹ء جونا گڑھ

وفات ۷ ستمبر ۱۹۷۷ء کراچی

تدفین میوہ شاہ کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

کرار نوری (سید کرار میرزا)

معروف اردو شاعر و ادیب مترجم صحافی

سابق مدیر اعلیٰ روزنامہ جدید پرواز راولپنڈی

نعتیہ مجموعہ میزان حق (۱۹۹۳ء)

پوتا آگاہ دہلوی (تلمیذ غالب)

ولدیت سید علی میرزا

ولادت ۳۰ جون ۱۹۱۶ء جے پور دہلی

وفات ۸ اگست ۱۹۹۰ء کراچی

تدفین عزیز آباد کراچی

مآخذ پاکستان کے پچاس سال

کرم حیدری، پروفیسر (ملک کرم داد)

معروف شاعر، ادیب، نقاد، محقق، ماہر تعلیم، مترجم، افسانہ نگار، نعتیہ مجموعے 'نعم'، 'حمد'، 'نعت و منقبت' (۱۹۸۰ء)

یاںبھا الرسول (۱۹۸۸ء)۔ انوار (۱۹۹۳ء)

اعزاز: صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی

ولادت: ۱۲ اگست ۱۹۱۵ء موضع تریٹ تحصیل مری

ضلع راولپنڈی

وفات: ۳۱ جنوری ۱۹۹۴ء اسلام آباد

تدفین: مرکزی قبرستان اسلام آباد (۱۰۰/۴۴)

مآخذ: لوح مزار۔ تنہائیاں بولتی ہیں

کرم دین نقیعی، صوفی

اردو شاعر، مرید خواجہ محمد نقیب اللہ شاہ قادری

شعری مجموعہ: باب کرم (حمد، نعت، منقبت: ۱۹۹۵ء)

ولادت: یکم جون ۱۹۴۰ء لنگاہ ضلع چکوال

وفات: ۹ ستمبر ۲۰۰۰ء

تدفین: لنگاہ ضلع چکوال

مآخذ: چکوال میں نعت گوئی

کشفی، پروفیسر ڈاکٹر ابوالخیر

نامور اردو ادیب، نقاد، شاعر، ماہر لسانیات، مترجم، محقق، صحافی، ماہر تعلیم، دانشور۔ سابق صدر شعبہ اردو جامعہ کراچی۔

۱۹۵۹ء تا ۱۹۹۴ء جامعہ کراچی سے وابستہ رہے۔ اردو میں پی

ایچ ڈی اور ڈی لٹ۔ تین شعری مجموعوں اور بیس نثری کتب

نعتیہ مجموعہ: نسبت (مرتبہ: عاطف معین کاظمی)

نثری کتب: حیات محمدی، قرآن مجید کے آئینے میں۔

نعت اور تنقید نعت۔

ولدیت: سید ابو محمد ثاقب خاطر کانپوری

ولادت: ۱۲ مارچ ۱۹۳۲ء کانپور

وفات: ۱۵ مئی ۲۰۰۸ء کراچی

تدفین: قبرستان جامعہ کراچی

مآخذ: جنگ کراچی ۱۶ مئی ۲۰۰۸ء

کلیم عثمانی (احتشام الہی)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، ملی و فلمی نغمہ نگار، صحافی

بانی مدیر ادبی رسالہ 'لالہ رخ' لاہور۔

نعتیہ مجموعہ: ماہِ چرا (۲۰۰۱ء)

ولدیت: فضل الہی بیکل

ولادت: ۲۸ فروری ۱۹۲۸ء دیوبند ضلع سہارنپور

وفات: ۲۸ اگست ۲۰۰۰ء لاہور

تدفین: قبرستان کریم بلاک علامہ اقبال ٹاؤن لاہور

مآخذ: جنگ راولپنڈی ۲۹ اگست ۲۰۰۰ء

کوثر جعفری (حکیم، ق محمد صابری)

انک کے معروف شاعر و ادیب، طبیب۔ تلیذ صابر مٹھیا لوی

نعتیہ کتب: چادرِ رحمت۔ گہائے عقیدت

گلدستہ عقیدت۔

ولادت: ۱۹۲۵ء کھوڑ ضلع انک

وفات: ۶ اکتوبر ۱۹۷۸ء کھوڑ

تدفین: کھوڑ ضلع انک

مآخذ: پک ت۔ فہرست کتب نعت لاہوریری

شاہدرہ۔ ڈاکٹر غلام جیلانی برق کے خطوط

کینفی سرحدی (عبدالسلام)

اردو شاعر و ادیب، مصنف، دانشور، صحافی

بانی مدیر ماہنامہ 'سفرِ سخن' پشاور (۱۹۳۳-۳۷ء)

بانی مدیر ماہنامہ 'عمل' پشاور۔

نعتیہ مجموعہ صلی اللہ علیہ وسلم۔

ولادت ۱۲ فروری ۱۹۱۰ء پشاور

وفات ۲۶ اکتوبر ۱۹۸۳ء پشاور

تدفین پشاور

مآخذ اردو کی ترویج و ترقی میں بزمِ سخن (پشاور) کا

کردار (مقالہ ایم فل اردو)

گل حسن گوپا نگ شاد

سندھ کے عوامی شاعر۔ ان کا کلام کئی فنکاروں نے گایا ہے

نعتیہ مجموعے شانِ بختین (نعت و منقبت: ۱۹۵۵ء)

کوثر جاؤک (۱۹۶۰ء)

شانِ رسول صلی اللہ علیہ وسلم (۱۹۹۳ء)

ولدیت جمعہ خان گوپا نگ

ولادت یکم جنوری ۱۹۳۳ء گوٹھ کرم خاں گوپا نگ

تعلقہ میر و خان ضلع لاڑکانہ

وفات ۵ جون ۱۹۹۷ء قمر

تدفین شہدادکوٹ ضلع لاڑکانہ

مآخذ مہراں (سوانح نمبر)۔ قمر: حک اپنیاس

گلزار حسین شاہ صابری، سید

پیر طریقت، اردو و فارسی و پنجابی کے صوفی شاعر

نعتیہ مجموعہ گلزارِ طیبہ۔

ولدیت پیر سیدن شاہ چشتی صابری

ولادت ۱۹۳۳ء کلس شریف

وفات ۲۸ نومبر ۱۹۹۱ء

تدفین کلس شریف نزد ملکوال تحصیل بھلوال

ضلع سرگودھا

مآخذ نعت گوین سرگودھا

گوہر دین، حافظ

اردو و پنجابی شاعر و ادیب، عالم دین

نعتیہ کتب زیارتِ مدینہ۔ ذکرِ جیل۔ محبت رسول ﷺ

ولدیت نظام دین

ولادت ۱۹۰۰ء پنڈورک تحصیل کلانور ضلع گورداسپور

وفات ۳ نومبر ۱۹۸۵ء ٹوبہ ٹیک سنگھ

تدفین مانا پے چک نمبر ۶۳۲ گ ب تحصیل جڑانوالہ

ضلع فیصل آباد

مآخذ سہ ماہی پنجابی ادب لاہور اکتوبر دسمبر ۲۰۰۶

گوہر ہوشیار پوری (محمد اشرف خان)

غزل اور نعت کے ممتاز اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ آرزو حضور ﷺ کی (۱۹۹۶ء)

ولدیت حاجی نعمت اللہ خان

ولادت ۱۵ اپریل ۱۹۳۰ء ہوشیار پور (انڈیا)

وفات ۱۰ دسمبر ۲۰۰۰ء ساہیوال

تدفین فرید ٹاؤن ساہیوال

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۱۳ دسمبر ۲۰۰۰ء

لالہ صحرائی (محمد صادق)

اردو کے ممتاز نعت گو شاعر و ادیب، خاکہ و ڈرامہ نگار۔ مولانا مودودی کے بہت قریب رہے۔

نعتیہ مجموعے لالہ زار نعت (۱۹۹۱ء)۔ بارانِ نعت (۱۹۹۲ء)

غزواتِ رحمتہ للعالمین (منظوم: ۱۹۹۷ء)

گلہائے حدیث (۱۰۰ احادیث، منظوم)

نعت سویرا۔ نعت صدف۔

نعت دھنک (۲۰۰۰ء)۔

پھول کے لیے پھول۔ نعت چراغاں (۲۰۰۱ء)

قصیدہ نعت (۲۰۰۱ء) کہکشاں (۲۰۰۵ء)

نعت چمن (۲۰۰۹ء) نعت ہمارے۔

نعت شفق (۲۰۱۰ء)

نعت ستارے (۱۹۹۹ء)

ولادت ۱۳ فروری ۱۹۲۰ء مہیہ ضلع امرتسر

وفات ۷ جولائی ۲۰۰۰ء ملتان

تدفین جہانیاں ضلع خانیوال

مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۸ و ۲ جولائی ۲۰۰۰ء

ششماہی ادبیات اسلام آباد (نعت نمبر)

لطیف اثر

نعت و حمد کے معروف اردو شاعر

حمد یہ مجموعے صحیفہ محمد (۱۹۸۸ء)

صحیفہ ذات (منظوم اساتے حسنہ: ۱۹۹۲ء)

اللہم (غیر منقوط: ۱۹۹۶ء)

طلوعِ حمد (۲۰۰۰ء)

نعتیہ مجموعے صحیفہ نعت (اساتے نبی پر مشتمل نعتیں: ۱۹۸۹ء)

صحیفہ نور (۱۹۹۲ء)۔ چراغِ راہِ حرم (۱۹۹۳ء)

سرکارِ دو عالم ﷺ (غیر منقوط: ۱۹۹۵ء)

شائع محشر (۱۹۹۵ء)

ولدیت حاجی عیوض علی

ولادت ۱۰ ستمبر ۱۹۲۲ء سندیلہ ضلع ہردوئی

وفات ۸ جون ۲۰۰۰ء کراچی

تدفین سخی حسن، کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

فہرست کتب خانہ نعت ریسرچ سینٹر

ماجد صدیقی (عاشق حسین)

اردو اور پنجابی کے معروف شاعر و ادیب متعدد کتب

نعتیہ مجموعہ سرو نور (۱۹۷۶ء)

ولادت یکم جون ۱۹۳۸ء

وفات ۱۹ مارچ ۲۰۱۵ء راولپنڈی

تدفین پشاور روڈ راولپنڈی

مآخذ اطلاع ڈاکٹر ارشد محمود تاشاد

مانی فاروقی (غلام حسنین فاروقی)

ممتاز اردو شاعر مترجم خطاط

شعری کتب اشکوں کے پھول (نعت و دیگر: ۱۹۹۳ء)

سرِ کنِ فکاں (قرآن میں آید رسول سے

متعلقہ آیات کا منظوم اردو ترجمہ: ۱۹۹۷ء)

بے کنارہ کوثر (نعت: ۱۹۹۸ء)

مبارک مونگیری (مبارک احمد)

ممتاز اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ ذکرِ ارفع (۱۹۹۳ء)

والد اقبال مجیدی

ولدیت مولوی عبدالمجید

ولادت ۱۰ مارچ ۱۹۱۳ء حسینا ضلع مونگیر (بہار)

وفات ۶ اکتوبر ۱۹۸۸ء کراچی

مدفن کراچی

مآخذ ماہنامہ تجدد نیولہ ہور مارچ ۱۹۹۵ء۔ سیل خوں

محبوب چشتی (محمد نواز اختر)

اردو کے معروف مزاحیہ و سنجیدہ شاعر

نعتیہ مجموعہ ذکرِ نبی ﷺ (۲۰۰۹ء)

ولادت ۱۹۳۸ء

وفات ۱۲ جولائی ۲۰۰۸ء لاہور

مدفن لاہور

مآخذ پرواز لندن اکتوبر ۲۰۰۹ء

مجید کھام گاؤنوی (عبدالمجید)

معروف اردو شاعر، تحریک پاکستان کے سرگرم کارکن

سابق چیف آرگنائزری پی صوبائی مسلم لیگ

سابق جوائنٹ سیکرٹری مغربی پاکستان مسلم لیگ

سابق سیکرٹری جنرل کراچی ذوقِ مسلم لیگ

نعتیہ مجموعہ حرفِ گہی (۱۹۸۳ء)

ولادت یکم جنوری ۱۹۱۲ء کھام گاؤں (اٹلیا)

ولدیت شاہ غلام شہیر فاروقی

ولادت یکم دسمبر ۱۹۱۹ء علی نگڑ در بھنگا (بہار)

وفات ۱۰ جولائی ۲۰۰۱ء کراچی

مدفن کراچی

مآخذ اردو بک ریویو مارچ اپریل ۲۰۰۲ء

اشکوں کے پھول۔ سرکن فکال

ماہر القادری (منظور حسین)

نامور صحافی، اردو شاعر و ادیب، نقاد، سیرت نگار۔ بانی مدیر

ماہنامہ 'فاران' کراچی۔ غنچہ مدینہ، بجنور کے بھی مدیر ہے۔

نعتیہ مجموعے ذکرِ جیل (۱۹۳۳ء)۔ فردوس (۱۹۵۵ء)

سفرنامہ کاروانِ حجاز (سفرنامہ حج: ۱۹۶۵ء)

ولدیت محمد معشوق علی خاں

ولادت ۳۰ جولائی ۱۹۰۷ء کیسرکلاں ضلع بلندشہر

وفات ۱۲ مئی ۱۹۷۸ء جدہ (سعودی عرب)

مدفن جنت المصلیٰ، مکہ مکرمہ (سعودی عرب)

مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء۔ پاکستانیکا

ماہر شکوہ آبادی (ظہور الحسن خان)

اردو شاعر، تلمیذ ظاہر بھوپالی و ضیاء القادری بدایونی

شعری مجموعہ دیوانِ حمد و نعت (۱۹۸۰ء)

ولادت ۱۹۱۰ء (کے قریب) شکوہ آباد

وفات ۲۹ رمضان المبارک ۱۴۰۰ھ

مدفن کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۲

محشر رسول نگر (میاں نثار احمد)

اردو کے ممتاز شاعر و ادیب، دانشور، ریڈیو مقرر
کتاب: فخر کوئین (منظوم سیرت النبیؐ - مسدس کی
صنف میں - ۳ جلدوں میں)

ولادت: میاں الہی بخش
ولادت: ۲۹ مارچ ۱۹۱۶ء کوئٹہ
وفات: ۵ دسمبر ۱۹۸۳ء کوئٹہ
تدفین: کانسٹی قبرستان، کوئٹہ
مآخذ: پاکستان کے لغت گو شعراء جلد اول -
تاریخِ رفنگاں ۲

محمد احسن چنے حافظ

ممتاز سندھی ادیب، شاعر، سوانح نگار، بانی مدیر آواز سندھ
کتاب: سراپائے رسول ﷺ
ولادت: جمعد خان چنے
ولادت: ۱۲ اپریل ۱۹۰۰ء گوٹھ ملکائی شریف
وفات: ۱۸ جون ۱۹۸۶ء
تدفین: گوٹھ ملکائی شریف ضلع دادو (سندھ)
مآخذ: عظیم سندھی انسان

محمد اختر، مولانا حکیم شاہ

معروف طبیب، نامور عالم دین و روحانی شخصیت، مصنف
دینی و روحانی کتب - بانی اشرف المدارس، پہلوان گوٹھ
کراچی - خلیفہ شاہ ابراہیم الحق ۱۲۸۸ھ - ۱۰ اگست ۱۹۷۰ء
اور ۳ فرانسیسی کتب کے مصنف و مؤلف

وفات: ۱۳ مئی ۱۹۹۳ء کراچی

تدفین: کراچی

مآخذ: تاریخِ رفنگاں جلد ۲ - مسلم انڈیا

محسن احسان (احسان الہی)

اردو کے ممتاز شاعر و ادیب، دانشور، ماہر تعلیم، ریٹائرڈ پروفیسر و
صدر شعبہ انگریزی اسلامیہ کالج پشاور -
نعتیہ مجموعہ: اجمل و اکمل ﷺ (۱۹۹۷ء)
اعزاز: صدارتی اعزاز برائے حسن کارکردگی
ولادت: ۱۵ اکتوبر ۱۹۳۲ء، دھکی نعل بندئی پشاور
وفات: ۲۳ ستمبر ۲۰۱۰ء برمنگھم (برطانیہ)
تدفین: قبرستان المتحفہ اسلامیہ کالج پشاور
مآخذ: جنگ راولپنڈی ۲۳ ستمبر ۲۰۱۰ء -

محشر بدایونی (فاروق احمد)

نامور اردو شاعر، مدیر پندرہ روزہ آہنگ (ریڈیو پاکستان)
قیام پاکستان سے پہلے اور بعد میں کوئٹہ میں ادبی سرگرمیوں
کے روح رواں - بانی انجمن اصلاح ادب کوئٹہ (۱۹۵۳ء)
نعتیہ مجموعہ: حرفِ ثنا (۱۹۸۶ء)
برادرِ خورد: ثقلین احمد منور بدایونی

ولادت: حکیم حسین احمد

ولادت: ۴ مئی ۱۹۲۶ء بدایوں (پوٹی)

وفات: ۹ نومبر ۱۹۹۳ء کراچی

تدفین: نئی حسن کراچی

مآخذ: وفیات مشاہیر اردو - جنگ کراچی ۱۱ نومبر ۱۹۹۳ء

نعتیہ مجموعے نذرانہ عقیدت (۱۹۶۴ء)

فیضانِ محبت (نعت، منقبت، تصوف)

وفات ۲ جون ۲۰۱۳ء کراچی

مدفن کراچی

ماخذ سماء نیوز ۲ جون ۲۰۱۳ء

محمد اسماعیل ذبیح، مولانا

سندھی اور فارسی زبانوں کے معروف شاعر و ادیب، مدرس

کارکن تحریک پاکستان

نعتیہ مجموعہ نالہ ذبیح (۱۹۶۵ء)

ولدیت حاجی خان لغاری

ولادت ۱۹۰۸ء تعلقہ ٹنڈوالہ یار

وفات ۲۸ جون ۱۹۸۹ء

مدفن ٹنڈوالہ یار (سندھ)

ماخذ ڈی ٹی وی عرف یادِ رنگاں

محمد اسماعیل ذبیح، مولانا

ممتاز عالم دین، اردو شاعر و ادیب، سیاسی و مذہبی راہنما۔

کارکن تحریک کشمیر۔ کنوینٹر کشمیر لبریشن موومنٹ ضلع ہزارہ

صدر ادارہ ادبیات ہزارہ۔ صدر کسان عوامی محاذ ہزارہ۔

نعتیہ مجموعہ شرابِ طہور (۱۹۸۴ء)

ولادت ۸ اگست ۱۹۱۴ء راجوری (کشمیر)

وفات ۱۰ فروری ۱۹۹۶ء نوال شہر ایبٹ آباد

مدفن نوال شہر ایبٹ آباد

ماخذ وفیات اہل قلم

محمد اعظم قادری نوشاہی، بابا

عالم دین، شیخ طریقت، صوفی شاعر (تخلص اعظمی)

خلیفہ سید فقیر اللہ شاہ نوشاہی پجاری

نعتیہ مجموعہ بے مثل بشری

ولدیت مولوی محمد یار

ولادت ۲۷ نومبر ۱۸۶۱ء میر وصال ضلع شیخوپورہ

وفات ۲ جون ۱۹۵۵ء

مدفن میر وصال ضلع شیخوپورہ

ماخذ تذکرہ مشائخ قادریہ۔ نوشاہی شعراء

محمد افضل فقیر، صوفی

ممتاز دینی، علمی، ادبی و روحانی شخصیت، نعت گو شاعر، مترجم

خلیفہ علامہ احمد سعید کاظمی، بانی مرکز تعلیم و تربیت کوٹ عبداللہ

نعتیہ مجموعے جانِ جہاں (۱۹۸۳ء)۔ عطائے محمد (۱۹۹۱ء)

شایب الرحمة (عربی حمد و نعت: ۱۹۹۲ء)

ولدیت محمد شریف

ولادت ۱۰ جون ۱۹۳۶ء چک دھیدو

وفات ۸ جنوری ۱۹۹۴ء

مدفن خانقاہ کالا خطائی (کوٹ عبداللہ) نارنگ

رود بخسار نارنگ منڈی ضلع شیخوپورہ

ماخذ پاکستان میں فارسی ادب جلد ۶

نوائے وقت میگزین ۱۳ مئی ۲۰۰۷ء

محمد اکرم رضا، پروفیسر

ممتاز شاعر و ادیب، ماہر تعلیم

نعتیہ مجموعے توفیق ثناء (۲۰۱۲ء)۔

پھر سوئے حرم لے چل

سلام بخسور سید الانام اللہ

نعت پر تحقیقی کتب: کاروانِ نعت کے حدی خواں۔

قافلہ شوق کے مسافر۔ تاجدارِ ملکِ سخن۔

نعت کے تنقیدی زاویے

ولدیت محمد علی

ولادت ۱۵/ جنوری ۱۹۳۶ء

وفات ۲۵/ جون ۲۰۱۲ء گوجرانوالہ

مدفن گوجرانوالہ

ماخذ سید صبیح الدین صبیح رحمانی (کراچی)

محمد امین مجاہد حاجی

ممتاز عالم دین، مجاہدِ تحریکِ کشمیر، مصنف، حمد و نعت کے شاعر

حاجی صاحب ترنگ زنی کے ساتھی و غلیف۔

طویل عرصہ انگریزوں کے خلاف برسرِ پیکار رہے

پشتوں میں نعتیہ مجموعوں اور دیگر کتب کے خالق

کتب گلزارِ مدینہ۔ اسرارِ مدینہ۔ بہارِ مدینہ

انوارِ مدینہ۔ الحمد للہ۔

خطاب فخرِ کشمیر

ولدیت محمد اسعد خاں

ولادت ۱۸۹۵ء شیخ محمدی ضلع پشاور

وفات ۳۱/ مئی ۱۹۵۸ء

مدفن بڑی مسجد مجاہد آباد، عمر زنی چار سہ

ماخذ مشاہیر علماء حصہ دوم

محمد انور قادری، صوفی

پنجابی وارو کے صوفی شاعر، روحانی بزرگ

نعتیہ کتب مقامِ مصطفیٰ (اردو)۔ علومِ مصطفیٰ (اردو)

ولدیت سائیں فرزند علی پہلوان

ولادت ۱۹۳۵ء سینئر تحصیل اجٹالہ ضلع امرتسر

وفات ۲/ فروری ۱۹۹۵ء

مدفن گوجرہ ضلع جھنگ

ماخذ کھون شماره ۲۳

محمد بشیر احمد بٹ

اردو اور پنجابی کے شاعر، مصنف، شارح غالب

نعتیہ کتب معراجِ دی رات۔ کملی والا۔

ولادت ۱۹۲۱ء

وفات ۱۹/ دسمبر ۱۹۵۸ء

مدفن پنجابی قبرستان، کراچی

ماخذ وم پ

محمد حسین، مولوی

پنجابی کے ممتاز شاعر

نعتیہ مجموعہ بہارِ فردوس

ولدیت علم دین

ولادت ۱۹۰۰ء کوٹ امیر حسین ضلع سگھرات

وفات تخمیناً ۱۹۷۵ء

مدفن سگھرات

ماخذ سگھرات کا علمی سرمایہ

محمد حسین آسی، پروفیسر

شاعر و ادیب، مصنف، ماہر تعلیم، پیر طریقت
نعتیہ مجموعے، نغماتِ میلاد، تبرکاتِ حرمین (۲۰۰۰ء)
وفات ۸ اگست ۲۰۰۶ء، شکر گڑھ ضلع، نارووال
تدفین لاہانی مگر تحصیل شکر گڑھ ضلع، نارووال
مآخذ جنگ لاہور ۹ اگست ۲۰۰۶ء

محمد حسین قیس چشتی، صوفی

معروف روحانی شخصیت، صوفی و نعتیہ شاعر، ادیب، مصنف،
بانی ماہنامہ روحانی پیغام، دورِ جن کتب (بشمول مجموعہ نعت)
والد پروفیسر افتخار احمد چشتی
ولدیت مولوی دین محمد

ولادت ۱۳ اپریل ۱۸۷۶ء دنیا نگر، گورداسپور
وفات ۱۰ نومبر ۱۹۵۱ء
تدفین ۷ فروری ۱۹۵۲ء تک، ایٹاراولپنڈی میں
پھر جامعہ چشتیہ سرگودھا روڈ، فیصل آباد
مآخذ دم پ - خزینہ کرم (جلد ثانی)

محمد شریف راجہ

اردو ادیب، مؤرخ، سیرت نگار، نعتیہ شاعر
کتب آئینہ حجاز - حیات رسالت مآب -
ولادت ۳۰ مارچ ۱۹۲۳ء موہڑہ برجن ضلع، راولپنڈی
وفات ۲۹ دسمبر ۱۹۹۷ء
تدفین موہڑہ برجن ضلع، راولپنڈی
مآخذ میرے عہد کے عہد ساز

محمد شفیع اذکار وی، مولانا حافظ

ممتاز عالم دین، شاعر و ادیب، خطیب اعظم پاکستان،
رکن قومی اسمبلی (۱۹۷۰ء)
خطیب مرکزی - من مسجد کراچی (۷۲-۱۹۵۲ء)
خطیب جامع مسجد گلزار حبیب کراچی -
کتب الذکر الحسین فی سیرت النبی الامین -
انوار رسالت -

ولادت ۱۹۳۹ء کھیم کرن
وفات ۲۳ اپریل ۱۹۸۴ء
تدفین جامع مسجد گلزار حبیب، سولہ بازار، کراچی
مآخذ پک ت - پاکستانیکا

محمد شفیع شوق

اردو شاعر
نعتیہ مجموعہ نبی پاک دی اڈیک
ولادت ۲۱ جنوری ۱۹۲۵ء سری نگر، کشمیر
وفات ۲۹ جولائی ۱۹۸۱ء راولپنڈی
تدفین قبرستان عید گاہ، راولپنڈی
مآخذ لوحِ مزار - فہرست ذخیرہ کتب حکیم محمد موسیٰ
امر تری جلد سوم

محمد صدیق صبر قادری

پنجابی زبان کے معروف نعت گو شاعر، تلمیذ محمد دین میر
شعری کتب صبر دیاں نعتاں - انوار دے جلوے -
انوارِ قادری -

ولایت	میاں احمد دین	نعتیہ کتب	مجموعہ نعت۔ سی حرفی در عشق نبی کریم
ولادت	۱۹۳۴ء باغبانپورہ لاہور	ولایت	چراغ دین
وفات	۵ دسمبر ۲۰۰۱ء لاہور	ولادت	۱۸۷۷ء دلمایاں والی ضلع سیالکوٹ
تدفین	قبرستان شیخاں باغبان پورہ لاہور	وفات	یکم دسمبر ۱۹۵۰ء
مآخذ	نوائے وقت لاہور ۷ دسمبر ۲۰۰۱ء	تدفین	چک ۲۲۶ رب ملکھانوالہ فیصل آباد
		مآخذ	ششماہی کھوج لاہور شمارہ ۳۸

محمد علی ظہوری

اردو اور پنجابی کے معروف نعت گو شاعر و نعت خواں۔
بانی مجلس حسان پاکستان (تاسیس ۱۹۶۶ء)
نعتیہ کتب شائے حبیب ﷺ۔ مدح رسول ﷺ۔

نوائے ظہوری (۱۹۸۰ء)۔ توصیف

کشتے تیری ثنا (پنجابی)۔

صفتاں سوہنے رسول ﷺ دیاں (پنجابی)

خطاب حسان پاکستان

اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۱۹۹۹ء)

ولادت ۱۲ اگست ۱۹۳۲ء آرائیاں رائے ونڈ لاہور

وفات ۱۱ اگست ۱۹۹۹ء لاہور

تدفین مرکز توصیف گاؤں آرائیاں رائے ونڈ

روڈ لاہور

مآخذ ماہنامہ منہاج القرآن لاہور ستمبر ۱۹۹۹ء

ششماہی ادبیات اسلام آباد (نعت نمبر)

محمد عمر رضا روجی قادری، پیر شاہ

سندھ کے بزرگ روحانی پیشوا عالم دین نعت گو شاعر

خلیفہ حضرت ابوالقاسم محمد احمد صدیق قاتل اجیری

محمد عارف چشتی، مولانا الحاج عبدالرسول

عالم مصنف و شاعر۔ خطیب جامع مسجد ڈھکی دروازہ گجرات
شعری کتب بے مثل صانع کی بے مثل صنعت (نعت)
کرمیں ایک ہی مشعل کی (حمد نعت)

ولایت مولوی نور حسین

ولادت ۳ جون ۱۹۱۵ء کنگ سہالی ضلع گجرات

وفات ۲۶ ستمبر ۲۰۰۳ء گجرات

تدفین کنگ سہالی ضلع گجرات

مآخذ سرگزشت رنگاں۔

محمد عالم نظامی، حکیم قاضی

عالم دین پنجابی کے صوفی شاعر

شعری کتب اسوہ خنہ۔

ولادت مارچ ۱۸۸۷ء جلاپور بھٹیاں حافظ آباد

وفات اکتوبر ۱۹۸۰ء

تدفین جلاپور بھٹیاں (موجودہ) ضلع حافظ آباد

مآخذ مہک گوجرانوالہ نمبر۔ پنجابی ادب دی کہانی

محمد عبداللہ ملکھانوالہ، مولوی

پنجابی زبان کے دینی و صوفی شاعر، مبلغ و روحانی شخصیت

کتب فیضانِ روحی۔ رہبر دنیاویں

ولدیت خان محمد وزیر خان

ولادت ۱۶ مئی ۱۹۰۰ء ناوہ کچان (راجستھان)

وفات ۱۲ دسمبر ۱۹۷۷ء

مدفن حیدرآباد (سندھ)

مآخذ انوارِ علمائے اہل سنت سندھ۔

محمد یار فریدی، خواجہ

اردو، فارسی و سرائیکی زبانوں کے صوفی شاعر (تخلص بلبل)

پیر طریقت، خلیفہ حضرت خواجہ غلام فرید چشتی

مجموعہ کلام دیوان محمدی الموسم بہ انوارِ فریدی (۱۹۳۸ء)

ولدیت مولانا عبدالکریم

ولادت ۱۸۸۱ء گڑھی اختیار خان تحصیل خانپور ضلع

رحیم یار خان

وفات ۲۳ مئی ۱۹۳۸ء لاہور

مدفن گڑھی اختیار خان ضلع رحیم یار خان

مآخذ صحیفہ تاریخ پاکستان میں فارسی ادب ۶

محمد یعقوب نقشبندی

شخطریقت عالم دین، نعت گو شاعر، مصنف

نعتیہ کتب سید المرسلین۔ نصرت العاشقین

ولادت ۲۰ ستمبر ۱۸۹۳ء موسیٰ پور پسرور سیالکوٹ

وفات ۳۰ اکتوبر ۱۹۸۱ء

مدفن ہیبت پور تحصیل پسرور ضلع سیالکوٹ

مآخذ تاریخ و فن کاں ۳

محمود اختر کیانی

اردو شاعر و ادیب۔ حدیقہ کیانی (معروف پاپ نگر) کے والد

نعتیہ مجموعہ عقیدت (۱۹۷۱ء)

ولدیت رابع حسن اختر (صدر مسلم لیگ)

ولادت ۱۵ مئی ۱۹۳۰ء کھوٹہ ضلع راولپنڈی

وفات ۲۸ جولائی ۱۹۷۵ء

مدفن دربار مرزا جی سائیں سبز واری، کھوٹہ

ضلع راولپنڈی

مآخذ نظر غبارے از سید ضمیر جعفری

محمود شاہ ہزاروی، سید

ممتاز عالم دین و طبیب، نعت گو شاعر

نعتیہ مجموعہ قصیدہ باغ و بہار (۱۹۸۰ء)

ولدیت سید عثمان شاہ

ولادت ۱۸۹۶ء بٹہ ضلع مانسہرہ

وفات ۲۶ مئی ۱۹۸۶ء

مدفن بٹہ ضلع مانسہرہ

مآخذ شخصیات سرحد

محمودہ خاتون

نعت گو شاعرہ، مجموعہ نعت بھی چھپ چکا ہے۔

ثانی فرید الحق ایڈوکیٹ

وفات ۱۲ جنوری ۱۹۵۹ء

مدفن قبرستان سوسائٹی کراچی

مآخذ خاک

مختار احمد کاشف

اردو شاعر و ادیب، محقق، مترجم۔

نعتیہ مجموعہ وہی یسین وہی طے ﷺ

ولدیت حکیم پیر محمد کاوش

ولادت ۱۱ ستمبر ۱۹۵۰ء محلہ چاہ پیری والا، گجرات

وفات ۱۱ ستمبر ۲۰۱۰ء گجرات

تدفین کراچی

مآخذ معلومات از رحمت اللہ شہزاد (گجرات)

مخلص صدیقی (امام الدین)

اردو و پنجابی شاعر

نعتیہ کتب عطائے رسول ﷺ - متحدہ معراج۔

نعت روح کو نین۔

ولدیت فہیم الدین

ولادت ۱۹۳۸ء کچھ پورہ (کرناٹک)

وفات ۸ مارچ ۱۹۹۶ء وزیر آباد

تدفین قبرستان عید گاہ وزیر آباد ضلع گوجرانوالہ

مآخذ تاریخ وزیر آباد

مسرور جالندھری (سلطان محمود رضوانی)

اسلام آباد کے ممتاز اردو شاعر، تلیذ ادیب نوگاہی۔

معتد علی بزم شعر و ادب اسلام آباد

نعتیہ مجموعہ مدینے کے قرین (۲۰۰۳ء)

ولادت ۷ جنوری ۱۹۲۹ء جالندھر

وفات ۱۰ دسمبر ۲۰۰۸ء اسلام آباد

تدفین قبرستان انجیلیون اسلام آباد

مآخذ تنہائیاں بولتی ہیں

مسرور کیفی (صالح محمد)

اردو کے نامور نعت گو شاعر، تذکرہ نگار۔ دور جن نعتیہ

مجموعے یادگار چھوڑے ہیں۔

نعتیہ کتب چراغِ حرا (۱۹۷۸ء)۔ جلاواوا (۱۹۸۰ء)

جمالِ حرم (۱۹۸۱ء)۔ مولائے کل (۱۹۸۲ء)

نورِ یزدان (۸۳ء)۔ میزابِ رحمت (۸۴ء)

ہالِ کور (۱۹۸۵ء)۔ سید الکونین (۱۹۸۶ء)

مرحبا (۱۹۸۷ء)۔ سجدہٴ حرف (۱۹۸۸ء)

سفینہٴ نعت (انتخابِ ڈاکٹر ابوالخیر کشفی: ۱۹۹۰ء)

حرفِ عطا (۱۹۹۲ء)۔ نورِ یزدان (۱۹۹۳ء)

آئینہٴ انوار (۱۹۹۳ء)۔

نقشِ جمال (۱۹۹۶ء)۔ عکسِ تمنا (۱۹۹۷ء)

کرم در کرم (۲۰۰۰ء)

محمد عربی ﷺ (۲۰۰۰ء)۔ دیارِ نور (۲۰۰۲ء)

شافعِ محشر (۲۰۰۳ء)۔ رنگِ شا (۲۰۰۳ء)

سلام اُن پر (۲۰۰۶ء)۔ آبشارِ نور (۲۰۰۹ء)

ولدیت حاجی عبدالرحمن

ولادت ۲۸ فروری ۱۹۲۸ء

وفات ۳۰ جنوری ۲۰۰۳ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ ماہنامہ آہنگ، مئی ۲۰۰۵ء۔

فہرست کتب خانہ نعت رائیج سینٹر

مشاق علوی

اردو شاعر و ادیب، صحافی، محقق، ناشر
روزنامہ جنگ، راولپنڈی کا فلمی صفحہ ایڈٹ کرتے رہے۔
نعتیہ مجموعہ نعت و سلام۔

ولدیت الطاف پرواز (ممتاز شاعر و ادیب)
ولادت یکم فروری ۱۹۳۱ء درویش ہری پور
وفات ۱۷ جون ۲۰۰۲ء اسلام آباد
تدفین ہمک (ماڈل ٹاؤن) اسلام آباد
مآخذ معلومات از جبار مرزا (اسلام آباد)

مظفر دھرمیوی (کریم بخش)

سرگودھا کے معروف اردو پنجابی شاعر
نعتیہ مجموعہ سبیل
ولادت ۸ جون ۱۹۱۶ء دھرمیہ ضلع سرگودھا
وفات ۳۱ جنوری ۱۹۹۳ء
تدفین دھرمیہ ضلع سرگودھا
مآخذ اب انہیں ڈھونڈ چرائی گزریا لے کر

مظفر وارثی (محمد مظفر الدین احمد صدیقی)

نامور اردو شاعر و ادیب، نعت گوئی میں خصوصی مقام رکھتے
تھے۔ نوائے وقت لاہور کے قطعہ نگار۔

اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۱۹۸۸)
حمدیہ مجموعے الحمد (۱۹۹۲ء)۔ لاشریک (۲۰۰۱ء)
نعتیہ مجموعے بابِ حرم (۱۹۷۶ء)۔ نورالزل (۱۹۸۳ء)
کعبہ عشق (۱۹۸۹ء) میرے اچھے رسول ﷺ

مسعود رضا خاکی ڈاکٹر آغا

سلام و مرثیہ کے ممتاز شاعر، محقق، ادیب، عالم، ماہر تعلیم
سابق صدر شعبہ اردو و گورنمنٹ کالج شیخوپورہ
نعتیہ مجموعہ معراجِ سخن (۱۹۹۰ء)

ولدیت آغا محمود رضا
ولادت ۵ جنوری ۱۹۲۶ء میرٹھ
وفات ۷ اگست ۱۹۸۸ء لاہور
تدفین قبرستان مومن پورہ لاہور
مآخذ واپ۔ برصغیر کے امامیہ مصنفین کی مطبوعہ
تصانیف و تراجم۔ تذکرہ شعرائے میرٹھ

مسلم ادیبی امرتسری محمد

پنجابی کے معروف نعت گو شاعر، فلمی گیت نگار ڈرامہ نگار۔
پنجابی نعتوں پر مبنی درجنوں مختصر کتابچے چھپ چکے ہیں
کتب سرکارِ یثرب۔ اک میم محمد چکے
تیری خیر ہووے پہریدارا۔
اساں یا محمد کہناے۔

اس رات دے تارے دسدے نیں۔
رحمت دے بھل۔ اج عرش سجایا جاناے

ولادت ۱۹۱۵ء امرتسر
وفات ۱۳ جنوری ۱۹۶۷ء
تدفین لاہور
مآخذ ہمارے اہل قلم۔ کیپٹن شا کرکڈان
پنجابی کتابیات

مقبول احمد قادری

معروف اردو نعت گو شاعر
مجموعہ نعت کیف دسور (۱۹۹۱ء)
وفات آخری ہفتہ اپریل ۲۰۰۱ء لاہور
تدفین وزیر آباد ضلع گوجرانوالہ
مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۳۰ مئی ۲۰۰۱ء
(چہلم کی خبر)

مقبول نقش (عبد السبحان)

معروف اردو شاعر، تلمیذ کمالی مینائی
نعتیہ مجموعہ حرفِ ثبات (۲۰۰۴ء)
ولدیت عبد الجبار
ولادت ۱۹۱۹ء جشد پور (ٹانگانگر بہار)
وفات ۳۱ جنوری ۲۰۰۵ء کراچی
تدفین قبرستان پہلوان گوشہ کراچی
مآخذ دبستانوں کا دبستان کراچی جلد ۲۔ ک م ۱

ممتاز احمد ممتاز حاجی

بورے والہ کے معروف پنجابی شاعر
نعتیہ مجموعہ صفائے پاک رسول دیاں
ولدیت سلطان احمد
ولادت ۱۹۳۹ء ملوٹ (بھارت)
وفات ۱۰ اگست ۱۹۹۲ء
تدفین بورے والہ
مآخذ حرف نذرانے

دل سے درنی تک (۱۹۹۲ء)۔ اُنکی لقب

صاحب التاج (حمد نعت منقبت: ۲۰۰۰ء)
ولدیت شرف الدین احمد المعروف بہ صوفی دارٹی
ولادت ۲۰ دسمبر ۱۹۳۳ء میرٹھ
وفات ۲۸ جنوری ۲۰۱۱ء لاہور
تدفین جوہر ٹاؤن لاہور
مآخذ نوائے وقت ۲۹ جنوری ۲۰۱۱ء۔ وکی پیڈیا
فہرست کتب خانہ نعت ریسرچ سینٹر

مظہر الدین مظہر، مولانا حافظ

نامور اردو نعت گو شاعر، صحافی، مترجم، روحانی شخصیت
کارکن تحریک پاکستان۔ روزنامہ 'شہاب' اور 'احسان' لاہور
سے وابستہ رہے۔ کشمیر کے حوالے سے معروف ترانہ
'میرے وطن تیری جنت میں آئیں گے اک دن' کے خالق
نعتیہ کتب شمشیر و سناں۔ حرب و ضرب۔

جلوہ گاہ (۱۹۷۵ء)۔ تجلیات (۱۹۸۳ء)۔

باب جبریل (۱۹۷۸ء)۔ میزاب (۱۹۸۲ء)

خاتم المرسلین ﷺ (مرتبہ نذر صابری)

ولدیت مولانا نواب الدین ستکوہی
ولادت ۱۹۱۳ء مدراس ضلع امرتسر
وفات ۲۲ مئی ۱۹۸۱ء
تدفین پہلے ایک برس عید گاہ راولپنڈی میں امانتاً
پھر چھتر 'مری روڈ' ضلع راولپنڈی میں مزار بنا
مآخذ لوح مزار۔ امرتسر کے نعت گو شعراء
ادبیات اسلام آباد (نعت نمبر)

ممتاز بجنوری

ممتاز شاعر و ادیب دبستان ممتاز کے بانی سرپرست

مجموعہ کلام نگار حرم (حمد و نعت: ۱۹۸۹ء)

ولادت بجنور

وفات ۵ جنوری ۱۹۹۱ء کراچی

مدفن کراچی

ماخذ پاکستان بک ۱۹۹۱ء۔

منصور احمد خالد

اردو و پنجابی شاعر و ادیب مترجم صوفی

شعری کتب طبع البدیع علیہا (نعتیہ مجموعہ: ۲۰۰۵ء)

ولادت یکم جولائی ۱۹۴۳ء گجرات

وفات ۲۰ مارچ ۲۰۰۷ء لاہور

مدفن لاہور

ماخذ نوائے وقت راولپنڈی ۲۳ مارچ ۲۰۰۷ء

منظور احمد مجبور مکان شریفی سید

فارسی و اردو کے نعت گو شاعر، کارکن تحریک پاکستان معروف

روحانی شخصیت عالم دین و مفتی

نعتیہ مجموعہ بام عرش (اردو و فارسی: ۱۹۹۲ء)

ولادت سید غلام رسول

ولادت ۱۹۰۵ء مکان شریف (رتھتھڑ) گورداسپور

وفات ۲۷ مارچ ۱۹۶۹ء لاہور

مدفن رہائش گاہ مرحوم مکان شریف ۱۲۰

سول لائن سہاویال

ماخذ اکابر تحریک پاکستان جلد دوم ۲۔

منظور الحق مخدوم ڈاکٹر محمد

حافظ آباد کے ممتاز نعت گو شاعر ادیب۔

صدر بزم نعت حافظ آباد۔ سرپرست اعلیٰ اہل قلم حافظ آباد

نعتیہ مجموعہ تاجدار حرم (۱۹۹۶ء)

ولادت میاں غلام محمد

ولادت ۱۶ جون ۱۹۳۰ء

وفات ۲۲ ستمبر ۲۰۰۶ء حافظ آباد

مدفن شریف پورہ حافظ آباد

ماخذ سید صبح الدین صبح رحمانی (کراچی)

منظور حسین منظور ملک

ممتاز اردو شاعر، ممتاز صحافی، کالم نگار، استاذ ماہر تعلیم

نعتیہ مجموعہ ارمغان عقیدت (۱۹۷۰ء)۔

برگسٹون (۱۹۷۲ء)۔ کیف دوام۔

ولادت قادر بخش

ولادت ۹ مئی ۱۸۹۹ء ڈھیر امید علی شاہ زرداو ڈیہیل

ضلع میانوالی

وفات ۳۱ مارچ ۱۹۷۴ء

مدفن داؤد خیل ضلع میانوالی

ماخذ میانوالی میں اردو شاعری کا ارتقاء

(مقالہ ایم فل اردو)۔ بازگشت

منور بدایونی (ثقلین احمد)

اردو کے ممتاز شاعر۔ تمیذ عیش بدایونی

شعری کتب منور نعتیں (۱۹۶۳ء)

کلیات منور (۲۰۰۸ء)

اعزاز دو بار صدارتی انعام ۵۰۰ روپیہ

(۱۹۶۳ء اور ۱۹۶۷ء میں) حاصل کیا

برادر بزرگ محشر بدایونی (ممتاز شاعر)

ولدیت حسنین احمد معراج بدایونی

ولادت ۲ دسمبر ۱۹۰۸ء بدایوں (پوپی)

وفات ۶ اپریل ۱۹۸۴ء کراچی

تدفین عزیز آباد کراچی

ماخذ ڈاکٹر سلطان (مرحوم کے صاحبزادے)

مولس انصاری (پیر بخش)

اردو کے بزرگ شاعر

نعتیہ مجموعہ فخر بشارت (۱۹۹۹ء)

ولدیت مسند علی انصاری

ولادت ۱۹۱۵ء ضلع اتارو

وفات ۱۸ اکتوبر ۲۰۰۸ء کراچی

تدفین کراچی

ماخذ خبر نامہ اکادمی اسلام آباد اکتوبر ۲۰۰۸ء

مہر پبلی بھیتی (عتیق احمد)

اردو شاعر و ادیب، تلیڈ فٹش عبدالحجید مجید پبلی بھیتی

نعتیہ مجموعہ رحمت کل (۱۹۸۳ء)

برادر خلیق احمد خلیق (اردو شاعر و ادیب)

ولادت ۱۸۹۶ء پبلی بھیتی

وفات ۱۹۸۵ء کراچی

تدفین کراچی

ماخذ محراب معانی (تذکرہ شعرائے پبلی بھیتی)

میناز میری (انیس مجتبیٰ)

معروف اردو شاعر، ماہر تاریخ، تلیڈ حسن مارہروی

نعتیہ مجموعے خم خانہ زمزم (۱۹۷۰ء)۔

گہائے عقیدت (۱۹۷۱ء)

خمسائے حجاز (۱۹۷۱ء)

مینائے عقیدت (۱۹۷۵ء)

نخائے حجاز (۱۹۷۷ء)

ولادت ۱۹۰۲ء مارہرہ

وفات ۱۸ فروری ۱۹۸۶ء کراچی

تدفین پاپوش نگر کراچی

ماخذ قومی زبان کراچی مارچ ۱۹۸۷ء

پاکستان کے نعت گو شعراء

نادر جاجوی (امانت علی نادر)

اردو اور پنجابی کے ممتاز شاعر، جانشین ج نادر

نعتیہ مجموعے نذرانے (اردو: ۱۹۸۸ء)

ہدیے (پنجابی: ۱۹۸۹ء)

اعزاز مسعود کھدر پوش ایوارڈ (۲۰۰۴ء)

ولادت ۸ ستمبر ۱۹۳۴ء ٹوبہ ٹیک سنگھ

وفات ۱۵ مارچ ۲۰۱۳ء فیصل آباد

تدفین قبرستان نور پور، فیصل آباد

ماخذ اطلاع ڈاکٹر ارشد محمود ناشاد

نادر خاں زار قادری قلندری مقیم شاہی

پنجابی شاعر

نعتیہ سی حرفی سی حرفی شان محمدی۔

ولادت کوری دوالال نزد مندرہ

وفات ۱۶ دسمبر ۱۹۷۱ء

تدفین کوری دوالال نزد مندرہ ضلع راولپنڈی

مآخذ حسن نواز شاہ (گوجران)

نادم صابری (گلزار احمد)

اردو و پنجابی شاعر، واقعہ کر بلا پر ساڑھے تین ہزار سے زائد

قطعات لکھ کر شہرت پائی، تحریک پاکستان کے شاعر

نعتیہ مجموعہ نخلستان نعت

ولادت ۱۹۱۸ء کپورتھلہ

وفات ۶ مارچ ۲۰۰۲ء خان پور ضلع رحیم یار خان

تدفین خان پور ضلع رحیم یار خان

مآخذ روزنامہ دن لاہور ۷ مارچ ۲۰۰۲ء

نازش رضوی (ابوظفر سید علی امام)

اردو شاعر و ادیب، تاریخ گو، ممتاز صحافی، تلخیص اختر شیرانی۔

سابق مدیر روزنامہ زمیندار و ماہنامہ ادبی دنیا لاہور

نعتیہ مجموعہ روح المعانی

ولادت سید امیر علی

ولادت یکم جنوری ۱۹۰۱ء لاہور

وفات ۲۵ اپریل ۱۹۷۳ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ قومی زبان کراچی جون ۱۹۷۳ء

ناصر جلالی دہلوی، مولانا سید محمد

ممتاز عالم دین، تلخیص مولانا رشید احمد گنگوہی روحانی شخصیت

خلیفہ والدین و مولانا علی حسین اشرفی کچھوچھو۔

اردو شاعر و ادیب، صحافی، خطیب، کارکن تحریک خلافت و

تحریک پاکستان۔ بانی مدیر ماہنامہ اذان، کراچی۔

کئی دیگر رسائل کے مدیر رہے۔

شعری مجموعہ تبرکات ناصر (حمد نعت و دیگر کلام: مرتبہ محمد کمال

ظہر: ۱۹۹۹ء)

ولدیت مولانا سید امیر حمزہ نقوی

ولادت ۱۸۸۷ء دہلی

وفات ۳۱ دسمبر ۱۹۶۵ء کراچی

تدفین خاموش کالونی قبرستان لیاقت آباد کراچی

مآخذ انوار علمائے اہل سنت سندھ

ناصر کاس گنجوی (ناصر محمود خاں)

غزل گو اردو شاعر، فلمی نغمہ نگار۔ پاکستان کی اولین سینما

اسکوپ فلم جان پہچان کے گانوں کے خالق۔

نعتیہ مجموعہ دیارِ گل

ولدیت علامہ احمد خاں کیفی کاس گنجوی

ولادت ۱۰ اکتوبر ۱۹۲۸ء کاس گنج ضلع ایبٹ (بھارت)

وفات ۲۲ جون ۲۰۰۲ء کراچی

تدفین قبرستان گلشن اقبال، کراچی

مآخذ جنگ کراچی ۲۳ جون ۲۰۰۲ء، فوناب

نخن (کاس گنج کے ۱۰ شعراء کا تعارف و کلام)

ناظم بزنی (محمد ایوب)

اردو شاعر، نعت گو۔ آٹھ بزنی کے بھائی

نعتیہ مجموعہ کاروان شوق (۱۹۸۳ء)

ولدیت حبیب اللہ خان حبیب

وفات ۱۹۸۷ء

مدفنیں گوجرانوالہ

مآخذ معلومات از ڈاکٹر عبدالعزیز ساحر

نثار بزنی (قلندر بخش جونجو)

سندھی کے ممتاز شاعر و ادیب، فلمی گیت، افسانہ و ڈرامہ نگار

نعتیہ مجموعہ تاجدارِ حرم۔

ولدیت محمد حسن خان جونجو

ولادت ۱۳ جون ۱۹۲۲ء مرزا پور ضلع شکار پور

وفات ۷ جولائی ۲۰۰۰ء

مدفنیں درگاہ پیر سلیم شاہ، گوٹھ مرزا پور تعلقہ گڑھی

یاسین ضلع شکار پور

مآخذ م ج م ج۔ پاکستانی اہل قلم کی ڈائریکٹری ۱۹۷۹ء

نثار بیانوی (سید نثار احمد جعفری)

اردو کے کہنہ مشق شاعر، تلمیذ انیس لکھنوی

شعری مجموعہ حمد و ثناء (حمد و نعت: ۲۰۰۳ء، مرتبہ سید قمر حیدر قمر)

ولدیت علامہ حکیم سید محمد

ولادت ۵ مئی ۱۹۰۵ء بیانہ

وفات ۱۶ فروری ۱۹۷۱ء کراچی

مدفنیں کراچی

مآخذ پاکستان کے تیس سال۔

تذکرہ شعرائے اردو حیدر آباد

نجم آفندی (میرزا تجل حسین)

نعت، نوحہ و مرثیہ کے معروف شاعر، ادیب

نعتیہ مجموعہ دربار رسالت (۲۰۰۶ء، مرتبہ ڈاکٹر سید

تقی عابدی)

ولدیت میرزا عاشق حسین بزم آفندی

ولادت مارچ اپریل ۱۸۹۳ء اکبر آباد (آگرہ)

وفات ۲۱ دسمبر ۱۹۷۵ء کراچی

مدفنیں سخی حسن، کراچی

مآخذ نجم آفندی: فکر و فن

نجم نعمانی سبزواری (سید محمد یاسین)

پنجابی وارو کے نعت گو شاعر، تلمیذ ٹیٹس مینائی امرتسری

شیخوپورہ کے معروف ماہر تعلیم۔ گورنمنٹ ہائی سکول اور جامعہ

ہائی سکول شیخوپورہ کے ہیڈ ماسٹر رہے۔

نعتیہ کتب نعت رسول (۹۸۳)

موج نور (۱۹۸۳ء)

قدیل حرم (۱۹۹۱ء)

ولدیت سید محمد تقی شاہ

ولادت ۱۹۳۳ء مالیر کوٹلہ (بھارت)

وفات ۲۶ مئی ۱۹۹۹ء

مدفنیں شیخوپورہ

مآخذ تاریخ شیخوپورہ۔ پنجابی ادب دی کہانی

نذر صابری (غلام محمد)

ممتاز شاعر و ادیب، کتاب دوست و کتاب شناس۔

لاہور میں گورنمنٹ کالج انٹک (۱۹۳۸ء تا ۱۹۸۳ء)

بانی محفل شعر و ادب (تاسیس: ۱۹۵۷ء)

بانی مجلس نوا درات علیہ انک (تاسیس: ۱۹۶۳ء)۔

مرید مولانا نواب الدین صابری رحمداسی

نعتیہ مجموعہ: واماندگی شوق (اردو)

ولدیت: مولوی علی بخش

ولادت: یکم نومبر ۱۹۲۳ء ملتان (آبائی وطن جالندھر)

وفات: ۱۱ دسمبر ۲۰۱۳ء انک

تدفین: نیامرکزی قبرستان انک

ماخذ: معلومات از ڈاکٹر ارشد محمود ناشاد

نذیر اختر محمد

معروف پنجابی شاعر۔ تحریک پاکستان کے شاعر و کارکن

نعتیہ حریفی: گلزار عاشقان المعصوم بی حریفی شان

سرکارِ دو عالم محمد مصطفیٰ

ولدیت: خدا بخش

ولادت: ۲۹ اکتوبر ۱۹۳۱ء ساہن پال

ضلع منڈی بہاء الدین

وفات: ۲۸ مارچ ۱۹۹۴ء

تدفین: مانوچک ضلع منڈی بہاء الدین

ماخذ: تذکرہ شعرائے نوشاہیہ

نذیر آفر

میلہ کے معروف اردو پنجابی شاعر

نعتیہ مجموعہ: کملی والے پیا (۲۰۰۳ء)

ولادت: ۱۹۳۷ء سیالکوٹ

وفات: ستمبر ۲۰۰۸ء میلہ

تدفین: میلہ

ماخذ: کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شمارہ ۴

نذیر قیصر

ممتاز ماہر تعلیم، محقق، مصنف ماہر اقبالیات و انشور۔

بانی پرنسپل سر سید کیمبرج سکول لاہور

نعتیہ مجموعہ: آئے ہو اموزن ہو (۱۹۹۲ء)

والد: شہزاد قیصر (ادیب محقق)

ولادت: ۵ جنوری ۱۹۳۵ء تحصیل گڑھ شکر، ہوشیار پور

وفات: ۲۴ فروری ۲۰۱۳ء

تدفین: مرید کے

ماخذ: جنگ لاہور ۲۵ فروری ۲۰۱۳ء

نسیم امر و ہوی (سید قائم رضا)

ممتاز ماہر لسانیات اردو، نعت و مرثیہ گو شاعر، معلم لغت نویس

بانی سہ روزہ اخبار سرائے خیر پور سندھ (۱۹۵۱ء تا ۱۹۷۱ء)

مدیر اردو لغت اردو بورڈ کراچی (۱۹۷۱ء تا ۱۹۷۷ء)

نعتیہ مجموعہ: صبح ازل (۱۹۸۱ء)

ولدیت: سید برجیس حسن برجیس

ولادت: ۲۴ اگست ۱۹۰۸ء امر وہہ ضلع مراد آباد

وفات: ۲۸ فروری ۱۹۸۷ء کراچی

تدفین: احاطہ مسجد آل عبا فیڈرل بی ایریا کراچی

ماخذ: تذکرہ شعرائے میرٹھ

نشر اکبر آبادی (اعجاز محمد خان)

کراچی کے معروف اردو شاعر، تلمیذ صبا اکبر آبادی

نعتیہ مجموعے دل کی باتیں (۱۹۳۷ء)

رسالت مآب (۱۹۹۴ء)

ولادت ۱۹۱۲ء اکبر آباد (آگرہ)

وفات ۱۹۹۵ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء (جلد دوم)

نصر کریمی (نصر اللہ نصر)

اردو، فارسی و پنجابی شاعر، تلمیذ چودھری بدر الدین قیصری

تحریک پاکستان کے مجاہد۔ ساجی کارکن بانی بزم اصلاح

نعتیہ مجموعہ حسن محمد ﷺ

ولدیت مولانا عبد الکریم

ولادت ۱۲ جولائی ۱۹۱۷ء فیروز پور

وفات ۲۹ جولائی ۱۹۹۹ء

تدفین کھڑیاں ضلع قصور

مآخذ ادبی تاریخ ضلع قصور

نصرت نعیمی (مولانا رجب علی خاں)

ممتاز عالم دین، خطیب، نعتیہ شاعر، تلمیذ افرصاری

نعتیہ مجموعہ سعادت کے نمونی (۱۹۹۳ء)

ولادت ۱۵ مئی ۱۹۳۶ء کراچی

وفات ۲۲ فروری ۲۰۱۵ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ صبح الدین صبح رحمانی (کراچی)

نصیر آرزو (نصیر الدین خان)

معروف اردو شاعر، صحافی، کالم نگار۔ مدیر ہفت روزہ 'مرکز'

کراچی۔ بانی مدیر خاتون شرق و آفتاب، کراچی

نعتیہ مجموعہ نور چرا (۱۹۸۳ء)

ولدیت احمد الدین خان نذیر

ولادت ۳ اگست ۱۹۲۳ء بے پور

وفات ۳ فروری ۲۰۰۹ء کراچی

تدفین یاسین آباد کراچی

مآخذ سید محمد قاسم (کراچی)

نصیر الدین نصیر گلوڑوی، پیر سید

اردو، فارسی، عربی، پشتو، ہندی اور سری لنکی کے نامور شاعر، عالم

دین، مصنف، روحانی پیشوا، سجادہ نشین دربار گولڑہ شریف۔

نعتیہ مجموعے دیں ہمہ اوست (عربی، فارسی، اردو و پنجابی

نعتیں: ۱۹۸۳ء)

تقسیمات برکلام احمد رضا خان (۲۰۰۵ء)

ولدیت پیر سید غلام معین الدین گیلانی بڑے لالہ جی

ولادت ۱۱ نومبر ۱۹۳۹ء گولڑہ شریف، اسلام آباد

وفات ۱۳ فروری ۲۰۰۹ء گولڑہ شریف، اسلام آباد

تدفین دربار گولڑہ شریف، اسلام آباد

مآخذ تنہائیاں بولتی ہیں

نظر زیدی (سید نظر حسین)

ممتاز اسلامی اسکالر، اردو شاعر و ادیب، صحافی

تلمیذ تاجور نجیب آبادی۔ مدیر پندرہ روزہ ہدایت لاہور

شعری کتب نور علی نور (نعتیہ مجموعہ: ۱۹۹۶ء)

اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی

ولدیت سید شمشیر علی

ولادت اپریل ۱۹۱۷ء موضع کلہوڑی ضلع بجنور

وفات ۲۱ جون ۲۰۰۲ء لاہور

مدفن قبرستان وحدت کالونی لاہور

ماخذ نوائے وقت لاہور ۲۲ جون ۲۰۰۲ء

نظر لکھنوی (محمد عبدالحمید صدیقی)

نعت گو شاعر

نعتیہ مجموعہ لمعات نظر

ولادت ۳ جولائی ۱۹۲۷ء موضع چنٹ ضلع لکھنؤ

وفات ۳ جنوری ۱۹۹۳ء اسلام آباد

مدفن قبرستان انج ایٹ اسلام آباد

ماخذ سید صبیح الدین صبیح رحمانی (کراچی)

نظیر شاہ جہانپوری (نظیر احمد خاں)

ممتاز اردو شاعر، تلمیذ دل شاہ جہانپوری

نعتیہ مجموعہ ارم در ارم (۱۹۹۲ء)

ولدیت بشیر احمد خاں

ولادت ۱۹۰۶ء شاہ جہانپور

وفات جون ۱۹۹۸ء کراچی

مدفن لاٹھی کراچی

ماخذ تاریخ رفنگاں جلد ۳۔

کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شاہدہ

نظیر لدھیانوی (اصغر حسین خان)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، نقاد، محقق، تذکرہ نگار، صحافی، ادب

میں علامہ تاجور و صحافت میں مولانا ظفر علی خان کے شاگرد

اور اُن کی تمام شعری کتب کی دوسری اشاعت کے مرتب۔

۱۹۵۱ء تا ۱۹۷۳ء روزنامہ امروز لاہور سے وابستہ رہے۔

شارح غالب و مترجم اقبال۔ متعدد شعراء کا کلام ترتیب دیا

نعتیہ مجموعہ آفتاب چرا (۱۹۸۷ء)

ولدیت محمد نجیب اللہ خان نشاط لدھیانوی

ولادت ۹ فروری ۱۹۰۲ء لدھیانہ

وفات ۲۷ جنوری ۱۹۸۹ء لاہور

مدفن میانی صاحب لاہور

ماخذ نوائے وقت لاہور ۲۸ جنوری ۱۹۸۹ء۔

خفنگان خاک لاہور

نعیم حیدر تقویٰ، پروفیسر ڈاکٹر

اردو اور سندھی کے ممتاز ادیب، شاعر، محقق، نقاد، مترجم

صدر شعبہ اردو و فانی گورنمنٹ اردو کالج کراچی

نعتیہ مجموعے بصیرت (۱۹۷۸ء)۔

شبتانی عقیدت (حمد، نعت، منقبت، سلام)

بادۂ عرفان (حمد، نعت، منقبت، سلام)

ولدیت ضیاء تقویٰ مرحوم

ولادت یکم اکتوبر ۱۹۳۸ء حیدر آباد

وفات ۳ مارچ ۱۹۹۲ء کراچی

مدفن کراچی

ماخذ پاکستان کے نعت گو شعراء

نعیم صدیقی، مولانا (فضل الرحمن)

ممتاز عالم دین دانشور شاعر و ادیب، مصنف، صحافی، بانی رکن جماعت اسلامی و مولانا مودودی کے قریبی ساتھی، بانی تحریک اسلامی مدیر اعلیٰ و نگران ماہنامہ 'سیارہ' لاہور مدیر ماہنامہ ترجمان القرآن لاہور۔

نعتیہ مجموعہ نور کی ندیاں رواں (۱۹۸۷ء)

دیگر کتب رسول اور سنت رسول (۱۹۶۰ء)

محسن انسانیت (سیرت النبی ﷺ: ۱۹۶۰ء)

ولادت قاضی سراج الدین

ولادت ۲۷ جون ۱۹۱۶ء چکوال

وفات ۲۵ ستمبر ۲۰۰۲ء لاہور

تدفین کریم بلاک علامہ اقبال ٹاؤن لاہور

ماخذ نوائے وقت راولپنڈی ۲۶ ستمبر ۲۰۰۲ء۔

جنگ راولپنڈی ۲۶ ستمبر ۲۰۰۲ء

نعیم میرٹھی (نعیم الرحمن)

اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ حرف تابندہ (نعت و سلام: ۱۹۹۳ء)

وفات ۱۵ اکتوبر ۲۰۱۳ء کراچی

تدفین کراچی

ماخذ عقیل عباس جعفری

نفیس الحسنی شاہ، سید انور حسین نفیس رقم

اسلامی طرز خطاطی کے عالمی شہرت یافتہ خطاط اردو و فارسی

شاعر و ادیب، مترجم عالم دین و معروف روحانی شخصیت خلیفہ مولانا شاہ عبدالقادر رائے پوری۔ ۱۹۷۱ء میں پاکستان خوش نویس یونین کے متفقہ صدر منتخب ہوئے۔ خط نستعلیق میں خط نفیسی کے موجد۔ مرکزی نائب امیر عالمی مجلس تحفظ ختم نبوت۔ خانہ کعبہ، مینار پاکستان، سمنٹ مینار لاہور، عجائب گھر لاہور پر ان کی خطاطی کے لازوال نمونے موجود ہیں۔

نعتیہ مجموعہ نفیس النبی ﷺ (۲۰۰۳ء)

اعزاز صدارتی تمغہ برائے حسن کارکردگی (۸۶ء)

ولدیت سید محمد اشرف علی زیدی

ولادت ۱۱ مارچ ۱۹۳۳ء گھوڑا پالہ تحصیل ڈسکہ

ضلع سیالکوٹ

وفات ۵ فروری ۲۰۰۸ء لاہور

تدفین (اپنی بنا کردہ) خانقاہ حضرت سید احمد شہید

نزد سکیاں پل لاہور

ماخذ روزنامہ جناح ۲۸ فروری ۲۰۰۸ء۔

نفیس فریدی (نفیس الدین فریدی)

ممتاز اردو شاعر، نغمہ نگار، ڈاکٹر۔ ریڈیو پاکستان کراچی سے وابستہ رہے۔ ۱۹۶۵ء کی جنگ کے دوران نغمے لکھنے پر صدارتی ایوارڈ حاصل کیا۔

نعتیہ مجموعہ نفیس نعتیں (۲۰۰۲ء)

ولادت ۲ جولائی ۱۹۳۵ء بدایوں (یوپی)

وفات ۳۰ نومبر ۲۰۱۱ء کراچی

تدفین ماڈل کالونی، ملیر کراچی

ماخذ سید محمد قاسم (کراچی)

نگار فاروقی (ضامن حسین)

ممتاز اردو شاعر

نعتیہ مجموعہ ازل تا ابد (۱۹۹۹ء)

حمدیہ مجموعہ چراغ العالمین

ولدیت حکیم محبوب حسین

ولادت اکتوبر ۱۹۲۳ء آگرہ

وفات ۲۰۰۳ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ کتابی سلسلہ تذکرہ کراچی شماره ۲

نور الحسن چشتی حاجی

نعت گو شاعر۔ مالک مراد پٹری گجرات

نعتیہ مجموعے ارمغان نور (اردو: ۱۹۸۰ء)

عرفان نور (اردو و پنجابی: ۱۹۹۶ء)

ولدیت محمد عبداللہ

وفات ۲۰ فروری ۲۰۰۳ء گجرات

تدفین قبرستان بھٹیاں، مسلم آباد گجرات

مآخذ لوح مزار

نور حسین گر جاکھی، مولانا

ابجدیث عالم دین، مبلغ، خطیب پنجابی شاعر

نعتیہ مجموعے شان مصطفیٰ مع خصائص مصطفیٰ ﷺ

فضائل مصطفیٰ ﷺ

والد راج عرفانی (معروف شاعر)

ولدیت میاں کرم الہی

ولادت ۱۸۹۲ء گر جاکھی، گوجرانوالہ

وفات دسمبر ۱۹۵۱ء گوجرانوالہ

تدفین گر جاکھی ضلع گوجرانوالہ

مآخذ 'مہک' گوجرانوالہ نمبر۔ کھوج شماره ۲۳

نیر مدنی (سید محمد مدنی)

ممتاز شاعر، تلمیذ اصغر گوٹہ وی عالم دین، فارغ دیوبند

تلمیذ مولانا اشرف علی تھانوی

نعتیہ کتب گلبارنگ اسرافیل۔ بعد از خدا

ولادت ۱۹۱۳ء الہ آباد

وفات ۱۲ اگست ۱۹۸۳ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ ماہنامہ نعت لاہور دسمبر ۲۰۰۰ء

واصف بدایونی

معروف پنجابی شاعر، صحافی۔ نوائے وقت سے وابستہ رہے

سوسے زائد چھوٹی بڑی شعری کتب تخلیق کیں۔

نعتیہ کتب تاجدارِ مدینہ۔ دربارِ مدینہ۔ نغمہ حبیب۔

مقبول نعتاں۔ مشہور نعتاں۔ نوردی بارش۔

واصف دیاں نعتاں۔ مدینے دے محل۔

مدینے واسفر۔

ولادت ۱۹۳۹ء بدایانہ ضلع سیالکوٹ

وفات ۷ جولائی ۲۰۰۳ء

تدفین بدایانہ تحصیل پسرور ضلع سیالکوٹ

مآخذ نوائے وقت لاہور ۸ جولائی ۲۰۰۳ء

پنجابی کتابیات

واصف علی واصف

نامور صوفی دانشور اردو پنجابی شاعر ادیب مصنف کالم نگار
تین درجن دیگر کتب (بشمول ”گفتگو“ ۲۹ جلدیں) کے خالق
نعتیہ مجموعہ ذکر حبیب (اردو پنجابی: ۲۰۰۳ء)

ولدیت ملک محمد عارف
ولادت ۱۵ جنوری ۱۹۲۹ء محلہ کنڈان والا خوشاب
وفات ۱۸ جنوری ۱۹۹۳ء لاہور

مدفن میانی صاحب لاہور
ماخذ وکی پیڈیا

وجیہ السیماء عرفانی، سید محمد

عالم دین شاعر و ادیب صحافی محقق براد کاسٹرز سلسلہ چشتیہ
کے شیخ طریقت خلیفہ سید محمد تقی شاہ المعروف بہ سید عزیز میاں
سجادہ نشین اجیر شریف۔ کارکن تحریک پاکستان۔ ریڈیو اور ٹی
وی سے دینی پروگرام پیش کرتے رہے۔

نعتیہ کتب میرے حضور (۱۹۸۵ء)۔

ولدیت سید محمد ہادی عرفان
ولادت ۳ اکتوبر ۱۹۲۰ء گاؤں لودے تحصیل گوجران
ضلع راولپنڈی

وفات ۲۲ فروری ۱۹۹۱ء لاہور
مدفن سند شریف ملتان روڈ لاہور
ماخذ روزنامہ جناح اسلام آباد ۹ ستمبر ۲۰۰۵ء

وحید الحسن ہاشمی، سید

اردو کے ممتاز مرثیہ و نعت گو شاعر ادیب ماہر عروض ماہر تعلیم
سید شبیر الحسن ہاشمی کے والد محترم

نعتیہ مجموعہ یاسین علیہ السلام (۱۹۹۷ء)

ولدیت مولوی سید شبیر حسن صفالہ آبادی
ولادت ۱۹۳۰ء جوپور
وفات ۲۰ نومبر ۲۰۱۰ء لاہور
مدفن لاہور
ماخذ اطلاع ڈاکٹر ارشد محمود ناشاد۔

وحیدہ روشن پروین جالندھری

ماہرہ تعلیم اردو اور فارسی کی ممتاز شاعرہ ادیبہ سماجی شخصیت
بانی دارالقرآن (فی سبیل اللہ) لاہور

نعتیہ مجموعہ لمعات (۱۹۷۸ء)

خواہر نسبی آفتاب اقبال (فرزند علامہ اقبال)
ولادت ۱۰ اپریل ۱۹۲۰ء جالندھر
وفات ۱۴ جولائی ۱۹۸۹ء
مدفن نخی حسن کراچی

ماخذ علامہ اقبال اور ان کے فرزند اکبر آفتاب اقبال

وحیدہ نسیم، پروفیسر

ممتاز اردو شاعرہ و ادیبہ ناول و افسانہ نگار ماہر تعلیم۔
پروفیسر ہاشمی و پرچل کالج برائے خواتین ناظم آباد کراچی
نعتیہ مجموعے نعت رسول۔ نعت و سلام (۱۹۷۹ء)
دیگر کتب حدیث دل (سفر نامہ حج)۔

دختر فصیح الدین
ولادت ۹ ستمبر ۱۹۲۷ء اورنگ آباد حیدر آباد دکن
وفات ۲۷ اکتوبر ۱۹۹۶ء کراچی

مدفن کراچی
ماخذ پاکستانیکا۔ دبستانوں کا دبستان کراچی

وزیر حسین شیرازی، سید

اردو شاعر، خوش نویس۔ صدر خوش نویس یونین سرگودھا

نعتیہ مجموعہ خیابان نجات

ولدیت سید سردار علی شیرازی

ولادت ۱۹۰۶ء شہد رۂ لاہور

وفات ۲۷ دسمبر ۱۹۷۹ء سرگودھا

تدفین بڑا قبرستان سرگودھا

مآخذ چھ ماہی لکھ لاہور جنوری تا جون ۲۰۱۰ء

وفا ڈبائیوی (محمد حفظ الرحمن)

متناز اردو شاعر و ادیب، تلمیذ احسن مارہروی

سابق خازن مسلم یونیورسٹی علی گڑھ۔

جنرل یکٹر ٹی علی گڑھ مسلم لیگ (۱۹۴۶ء تا ۱۹۴۷ء)

نعتیہ مجموعہ نقش وفا (۱۹۵۸ء)

ولدیت مظہر الحق

ولادت ۱۸۹۹ء ڈبائی ضلع بلندشہر (انڈیا)

وفات ۱۲ جون ۱۹۹۱ء کراچی

تدفین کراچی

مآخذ تاریخ رفنگاں جلد ۳۔

گہائے رنگ رنگ

وفا صدیقی (وصی احمد)

اردو شاعر و ادیب، محقق، ماہر تعلیم۔ ریٹائرڈ صدر شعبہ اردو

گورنمنٹ کالج برائے طلباء، نارتھ کراچی

مجموعہ کلام نقوش وفا (حمد و نعت و غزلیات ۲۰۰۳ء)

ولدیت بشیر احمد صدیقی

ولادت ۲ جنوری ۱۹۳۴ء کاکوری ضلع لکھنؤ

وفات ۲۰۰۷ء کراچی

تدفین محمد شاہ قبرستان نارتھ کراچی

مآخذ معلومات از سید محمد قاسم (کراچی)۔

ہمارے اہل قلم

ولی محمد واجد

اردو و پنجابی کے ممتاز نعت گو شاعر، صحافی، ٹریڈ یونین راہنما

بانی پنجابی اکادمی ملتان۔ سابق چیف رپورٹر روزنامہ

'امروز ملتان'۔ مدیر ماہنامہ 'السعد' ملتان۔

نعتیہ مجموعے والضحیٰ (۱۹۹۸ء)۔ نذرانیہ شا

ولادت ۱۹۳۳ء جالندھر

وفات ۳۰ اپریل ۲۰۰۳ء ملتان

تدفین قبرستان شاہ رکن عالم کالونی ملتان

مآخذ رفنگاں ملتان۔

ولی وارثی امرتسری (سید میر منظور محمود)

اردو کے معروف شاعر و ادیب، ناول نگار، عالم دانشور۔

تلمیذ مولانا محمد عالم آسی، حکیم فیروز الدین فیروز ظفرانی

کتب نور خدا۔ سیرت سید الانبیاء۔

ولادت ۲۳ جنوری ۱۹۰۸ء امرتسر

وفات ۱۹۹۰ء ممبئی روڈ لاہور

تدفین لاہور

مآخذ تذکرہ شعرائے وارثیہ۔ ک م

ہارون رشید ارشد

معروف اردو شاعر و ادیب، مترجم عالم دین۔

مختلف موضوعات پر ۲۳ کتب کے مصنف و مؤلف

نعتیہ مجموعہ آبشارِ کرم

ولدیت حاجی محمد شفیع

ولادت ۱۸ جنوری ۱۹۱۷ء لاہور

وفات ۱۹۹۷ء لاہور

تدفین لاہور

مآخذ پاکستان کے نعت گو شعراء (جلد دوم)

ہلال جعفری (سید اشرف علی)

اردو کے ممتاز نعت گو شاعر۔ بانی 'بزمِ حسان' پاکستان

نعتیہ کتب جانِ رحمت (تضمین سلام رضا۔ ۱۹۶۶ء)

معراجِ مصطفیٰ (تضمین قصیدہ رضا: ۱۹۶۶ء)

طلوعِ سحر (نعتیہ سمس۔ ۱۹۷۱ء)

ہلالِ حرم (۱۹۸۳ء)

کاسۂ ہلال (نعتیہ قطعات: ۱۹۹۸ء)

کشکولِ ہلال (مرتبہ نعتیہ تضامین: ۲۰۰۰ء)

توشہ ہلال (بعد از مرگ طباعت: ۲۰۰۶ء)

اعزاز سیرت الیوارڈ

ولدیت سید اوصاف علی جعفری

ولادت ۱۹۱۶ء ریواڑی ضلع گورکھاوال

وفات ۱۵ اکتوبر ۲۰۰۱ء اسلام آباد

تدفین قبرستان چک شہزاد اسلام آباد

مآخذ لوحِ مزار۔ تنہائیاں بولتی ہیں

ہدم مہر محمد خان

معروف عالم دین، مفسر، محدث، واعظ، شیخ طریقت

اردو پنجابی شاعر و ادیب، کارکن تحریک پاکستان

چھانگا مانگا لاہور سیالکوٹ میں متعدد مدرسے قائم کئے۔

اردو شعری کتب: شاہنامہ اسلام ہدم (۴ جلدیں)

نعتیہ مجموعے تصویرِ حرم (۱۹۳۵ء)۔

گلابائے حسن عقیدت (۱۹۶۵ء)

ولدیت بابا الہی بخش (درویش مست)

ولادت ۱۹۱۶ء محلہ افغاناں، سنور، ریاست پٹیالہ

وفات ۲۸ اپریل ۱۹۸۳ء چھانگا مانگا

تدفین جامعہ خیرِ رضویہ، چھانگا مانگا ضلع قصور

مآخذ ادبی تاریخ ضلع قصور۔ کھوج شماره ۴۴

یزدانی جالندھری (سید عبدالرشید)

ممتاز اردو شاعر و ادیب، صحافی، بنگالی، ہندی و انگریزی سے

اردو مترجم ناول نویس۔ متعدد رسائل سے وابستہ رہے

سابق نائب مدیر روزنامہ 'سیاست' ہفت روزہ چٹان لاہور

ایڈیٹر ماہنامہ افکار، کراچی، اعزازی مدیر ماہنامہ محفل لاہور

نعتیہ کتب صبحِ سعادت (نعتیہ مثنوی: ۱۹۸۲ء)

توصیفِ خیر البشر (۱۹۹۲ء)

ولدیت سید بہاول شاہ

ولادت ۱۶ جولائی ۱۹۱۵ء کھرلاکنگودہ جالندھر

وفات ۲۳ مارچ ۱۹۹۰ء لاہور

تدفین میانی صاحب لاہور

مآخذ توراتِ دل۔ جنگ لاہور ۲۴ مارچ ۱۹۹۰ء

تدفین ریاضی قبرستان لائڈھی کراچی
 مآخذ انوارِ علمائے اہل سنت سندھ۔
 یوسف نگینہ حاجی محمد
 پیر طریقت نعت گو شاعر عالم دین مفسر
 نعتیہ مجموعے ضیائے نگینہ (۱۹۸۸ء)
 کشمولی یوسفی۔ نگینے دے نگینے (پنجابی)
 وفات ۲۶ دسمبر ۱۹۸۹ء لاہور
 تدفین پیلے گوجراں نزد مسندری ضلع فیصل آباد
 مآخذ وفیات اہل قلم

یعقوب سفری محمد
 ضلع جہلم کے ممتاز پنجابی صوفی شاعر پانچ شعری کتب
 شعری کتب فخر دو جہاں (منظوم سیرت النبی: ۱۹۷۷ء)
 کمال محمد۔ جمال محمد
 ولادت ۱۹۲۸ء پٹی پور تحصیل پنڈ دادن خاں
 وفات ۲۳ جولائی ۲۰۰۸ء
 تدفین پٹی پور تحصیل پنڈ دادن خاں ضلع جہلم
 مآخذ نوائے وقت راولپنڈی ۲۵ جولائی ۲۰۰۸ء

یکتا امر وہوی (سید واحد علی)

ممتاز شاعر و ادیب۔ سابق اتالیق والی خیر پور میرس میر علی تالپور
 نعتیہ مجموعے دُرودان پُر (۱۹۷۵ء)
 ولادت ۱۹۱۱ء امر وہہ ضلع مراد آباد
 وفات ۱۳ جولائی ۲۰۰۳ء کراچی
 تدفین قبرستان بہشتِ زہرا نارتھ کراچی
 مآخذ دیستانوں کا دیستان کراچی جلد ۲۔

یوسف علی عزیز جے پوری حافظ سید محمد
 ممتاز روحانی و علمی شخصیت علم فقہ کے بلند پایہ عالم مصنف
 مؤرخ شاعر و ادیب۔ تلمیذ آگاہ دہلوی خلیفہ خواجہ اللہ بخش
 تونسوی۔ خطیب گلزار مسجد سندھ سیکرٹریٹ کراچی۔
 نعتیہ مجموعہ نغمہ عندلیب (۱۹۹۹ء)
 ولدیت سید افضل علی جعفری
 ولادت ۱۳ مارچ ۱۸۸۹ء محمد آباد ٹونک (راجستھان)
 وفات ۱۲ نومبر ۱۹۷۵ء کراچی

صفحہ نمبر	مجموعہ
۳۶	نعتیہ مجموعوں کے ناموں کا اشاریہ
۲۴	ایر انوار
۷۴	ایر باران
۲۴	ایر بہار
۴۱	ایر جمال
۵۳	ایر جنت
۶۱	ایر حجاز
۶۸	ایر دیوانِ نعتاں
۱۰۴	ایر رحمت
۸۷	ایر فردوس
۶۶	ایر کرم
۶۳	ایر کمال
۱۱۲	ایر محبت
۱۱۲	ایر مدینہ
۱۰۲	ایر نور
۲۳	ایر نیساں
۶۰	انج عرش سجایا جانا اے
۱۰۲	اجمل واکمل
۹۷	احسن التقویم
۷۷	احوالِ محمدی انجمن مولود النبیؐ
۳۹	اذان
۵۴	ارادت
۶۷	ارض و سما
۲۱	ایرم در ارم
۱۱۰	
۳۶	ارمانِ حرم
۲۴	ارمانِ نبی
۷۴	ارمغان
۲۴	ارمغانِ ادیب
۴۱	ارمغانِ جمیل
۵۳	ارمغانِ حرم
۶۱	ارمغانِ حرم
۶۸	ارمغانِ ضمیر (حمد، نعت، منقبت)
۱۰۴	ارمغانِ عقیدت
۸۷	ارمغانِ فیض
۶۶	ارمغانِ مدینہ
۶۳	ارمغانِ نعت
۱۱۲	ارمغانِ نور
۱۱۲	ازل تا ابد
۱۰۲	اس رات دے تارے دسدے نہیں
۲۳	اس قدم کے نشاں
۶۰	اساس
۱۰۲	اساں یا محمد کہنا اے
۹۷	اسرا مدینہ
۷۷	اُسوۂ حسنہ
۴۵	اُسوۂ حسنہ (نعت و قصائد)
۹۹	اُسوۂ حسنہ
۹۳	اشکوں کے پھول (نعت و دیگر)
۲۶	اظہارِ عقیدت
۴۳	اعتزافِ عجز
۲۵	اعجازِ بیان

۸۲	انوارِ مصطفیٰ	۳۵	انفکارِ برق
۷۷	انوارِ معرفت	۶۷	اقراء
۲۷	انیدرے	۱۰۲	اک مہم محمد چمکے
۷۵	اور بھی کچھ مانگ	۲۵	اکرام محمدی
۴۰	اوصافِ ختم المرسلین ﷺ	۳۲	الحمد للہ الذی (نعت، منقبت)
۴۱	اوصاف (حمد و نعت)	۹۸	الذکر الحسین فی سیرت النبی الامینؐ
۴۱	ایقان (نعت، منقبت)	۹۳	اللہم (غیر منقوط)
۳۹	اے خاصہ خاصانِ رسل	۴۱	المدثر
۸۹	آب زمزم (حمد، نعت، منقبت)	۶۹	المرسل
۱۱۵	آبشارِ کرم	۴۴	النبی ﷺ
۱۱۱	آبشارِ نور	۸۲	امام الاشعار
۴۷	آپ ﷺ	۵۴	امام العالمین ﷺ
۵۰	آخری کرنیں	۴۳	امام القلبتین
۸۶	آدابِ نعت	۶۱	امام القلبتین
۹۲	آرزو و حضور کی	۷۲	امیر تیری تھاں
۲۶	آغوشِ محمد	۹۱	انوار
۱۱۰	آفتابِ حرا	۹۸	انوار دے جلوے
۶۵	آمنہ کا چاند	۲۱	انوارِ جمال
۶۵	آمنہ کالال	۹۸	انوارِ رسالت
۳۴	آنکھ بنی کسکول	۷۷	انوارِ رسولؐ
۴۸	آنکھ میں گنبدِ خضریٰ	۵۸	انوارِ سخن
۶۶	آں خٹک شہرے	۳۴	انوارِ شہ لولاک
۶۷	آوازِ دل	۳۷	انوارِ طیبہ
۷۳	آوازِ دل	۲۱	انوارِ عقیدت (تضمین قصیدہ نور)
۷۵	آہِ سحر گاہی	۹۸	انوارِ قادری
۳۶	آہِ ناتمام	۹۷	انوارِ مدینہ

۷۵	بدرالدینی	۸۶	آہنگ اذال
۴۱	برج نور (نعت، منقبت، سلام)	۴۳	آہنگ ثناء
۶۵	برق تپاں	۸۵	آہنگ حجاز
۴۴	برق نور	۱۰۱	آئینہ انوار
۳۸	برگ شا	۹۸	آئینہ حجاز
۲۲	برگ سبز	۵۹	آئینہ رحمت
۵۰	برگ سدرہ	۴۳	آئینہ کرم
۱۰۴	برگ طوبی	۱۰۸	آئے ہوا موزن ہو
۶۸	برہان رحمت (تضمین سلام رضا)	۸۴	باب جبریل
۳۶	بستان بہراد	۱۰۳	باب جبریل
۶۸	بستان رحمت (تضمین سلام رضا)	۱۰۲	باب حرم
۷۲	بستان فیوض	۳۳	باب حرم (نعت و منقبت)
۱۱۰	بصیرت	۷۵	باب کرم (حمد، نعت، منقبت)
۶۹	بعد از خدا	۹۱	باب کرم
۷۰	بعد از خدا	۱۱۰	بادۂ عرفان (حمد، نعت، منقبت، سلام)
۱۱۲	بعد از خدا	۶۸	باران رحمت (تضمین سلام رضا)
۸۸	بلغ العلیٰ بکمالہ	۹۳	باران نعت
۳۸	بن جائے سنسار مدینہ	۸۸	باعث کون و مکان کا علم غیب
۶۵	بہار طیب و طاهر	۳۰	بارغ کلام اکبر
۶۳	بہار عقیدت	۱۰۴	بام عرش (اردو و فارسی)
۲۱	بہار عقیدت	۵۱	بانگ بلال
۹۷	بہار فردوس	۸۶	با وضو آرزو
۹۷	بہار مدینہ	۳۶	بت کدہ
۶۶	بہاراں مسکرا بیاں	۵۴	بغضور خاتم الانبیاء علیہ السلام
۴۳	بیاض نقیہ	۱۹	بغضور سرور کائنات ﷺ
۴۰	بیعت	۵۴	بدرالدینی

۶۸	تحفہ رسولیہ (فارسی)	۹۳	بے کنارہ کوثر
۱۰۱	تحفہ معراج	۷۲	بے مثال
۳۲	تحفہ نظامی	۱۰۶	بے مثل بشر
۵۵	تسبیح رعنا (نعت و منقبت)	۹۹	بے مثل صانع کی بے مثل صنعت
۶۰	تسکین روح	۸۵	پردہ پوش
۴۹	تشیب	۲۷	پناہ یکساں
۱۱۵	تصویر حرم	۹۷	پھر سونے حرم لے چل
۲۳	تصویر کمال محبت (نعت و منقبت)	۳۷	پھول دیکھ نہ گئے
۷۹	تضمین مبین	۹۳	پھول کے لیے پھول
۱۰۹	تضمینات برکلام احمد رضا خان	۸۳	پیام جلوئی
۳۸	تقدیس (نعت و منقبت)	۵۸	پیام مغفرت
۷۳	تمام و ناتمام	۲۹	پیکر نور
۷۳	تمنائے مدینہ	۵۰	تابندگی (نعت و منقبت)
۲۵	تنویر	۱۹	تاجدارِ حرم
۴۷	توحید و رسالت	۱۰۷	تاجدارِ حرم
۴۵	توشہ	۱۱۲	تاجدارِ مدینہ
۶۴	توشہ (اردو حمد و نعت)	۴۳	تائید جبریل
۱۱۵	توشہ ہلال	۳۰	تب و تاب جاوداں
۹۹	توصیف	۹۸	تبرکاتِ حرمین
۱۱۵	توصیف خیر البشر	۱۰۶	تبرکاتِ ناصر (حمد و نعت و دیگر)
۹۷	توفیق ثناء	۷۲	تپش دل
۱۰۲	تیری خیر ہووے پہرے دارا	۳۷	تجلی (حمد و نعت)
۳۰	ثنا	۲۰	تجلی فاراں
۳۱	ثنا اور طرح کی	۱۰۳	تجلیات
۸۳	ثناء سرورِ کائنات ﷺ	۱۹	تجلیاتِ حرم
۷۳	ثناء آقا ﷺ	۲۴	تحفہ حرم (نعت و سفرنامہ حج)

۷۵	جلوے ای جلوے	۳۵	ثنائے حبیب ﷺ
۲۱	جمال	۳۶	ثنائے حبیب ﷺ
۴۵	جمال احمد مرسل	۴۴	ثنائے حبیب ﷺ
۴۵	جمال الہام (حمد و نعت)	۹۹	ثنائے حبیب ﷺ
۸۸	جمال الہی	۴۳	ثنائے خواجہ ﷺ
۵۲	جمال آیات (فارسی)	۶۰	ثنائے خواجہ ﷺ
۳۶	جمال جہاں فروز	۵۱	ثنائے خواجہ کوئیں ﷺ
۱۰۱	جمال حرم	۴۲	ثنائے رسول
۵۰	جمال خلیل	۸۱	جادہ نور (حمد و نعت)
۸۸	جمال رسول صلی اللہ علیہ وسلم	۵۱	جام کوثر
۲۱	جمال رسول	۵۸	جام حیات
۱۱۶	جمال محمد	۷۴	جام طہور
۴۴	جمال مدینہ	۳۲	جام کوثر
۴۳	جمال مصطفیٰ	۷۹	جام نور
۷۹	جمال نور	۶۶	جان کائنات
۴۴	جمالستانِ حرم	۶۶	جان بہار
۴۴	جمالستانِ رحمت	۹۶	جانِ جہاں
۶۶	جہانناں دی رحمت	۱۱۵	جانِ رحمت (تضمین سلام رضا)
۸۱	جیون جوت	۷۳	جذباتِ حامد
۹۱	چادرِ رحمت	۲۵	جذبِ دل
۴۲	چراغِ محمدی	۴۳	جذبِ حستان
۴۲	چراغِ مدینہ	۲۹	جریدہ
۵۹	چراغِ آرزو	۴۸	جزائے نعت
۶۴	چراغِ حرا	۷۵	جس شان توں شانناں سبھ بنیاں
۱۰۱	چراغِ حرا	۱۰۳	جلوہ گاہ
۶۶	چراغِ صبحِ جمال	۶۶	جلوے

۳۲	حرفِ منزہ (حمد و نعت)	۳۲	چراغِ طور
۶۲	حرفِ نسبت (نعت و منقبت)	۳۶	چراغِ طور
۶۴	حرفِ ذوق	۷۰	چراغِ طور
۲۳	حریمِ اسرئی	۷۲	چراغِ منزل (حمد، نعت، سلام)
۲۹	حریمِ نعت	۷۱	چہرہِ ظہوری
۳۳	حسرتِ نعت	۳۴	چشمہ کوثر (نعت منقبت)
۶۶	حسنِ کائنات	۶۴	حاصلِ زندگی
۵۳	حسنِ کلام	۵۹	حاضری و حضوری
۶۳	حسنِ کلامِ محمد	۸۴	حدیثِ ایمان (حمد و نعت)
۱۰۹	حسنِ محمد	۲۹	حدیثِ آشنا
۸۸	حسنتِ جمیعِ خصالہ	۵۳	حدیثِ جاں
۲۲	حضور	۴۳	حدیثِ عشق
۳۷	حضورِ جاہلی ہوں	۱۰۳	حرب و ضرب
۵۳	حمدِ ربِ العلیٰ نعتِ غیرِ الوریٰ	۶۶	حزبِ جاں
۳۹	حمد و ثناء	۹۴	حرفِ آگہی
۶۲	حمد و ثنا	۷۵	حرفِ خوشبو
۱۰۷	حمد و ثناء	۸۹	حرفِ حرفِ روشنی
۴۷	حمد و سلام (حمد و نعت)	۱۱۱	حرفِ تابندہ (نعت و سلام)
۵۲	حمد و محمدیت	۳۳	حرفِ ثبات
۶۹	حمد و مناجات	۱۰۳	حرفِ ثبات
۷۶	حفظاً یا	۹۵	حرفِ ثنا
۸۸	خلیۃ النبی	۵۴	حرفِ سپاس
۲۳	خاتم المرسلین	۷۳	حرفِ شیریں
۱۰۳	خاتم المرسلین	۱۰۱	حرفِ عطا
۴۳	خاتم النبیین کے حضور ہدیہ اشعار	۵۹	حرفِ معتبر
۳۴	ختمِ الرسل و دی شان	۶۴	حرفِ معتبر

۸۶	در یتیم	۶۸	خزینہ بہشت
۶۶	دستِ دعا	۵۹	خزینہ رحمت
۷۵	دعائے نیم شبی	۱۰۵	خم خانہ حجاز
۱۰۳	دل سے ذریعہ تک	۱۰۵	خم خانہ زمزم
۱۰۹	دل کی باتیں	۷۰	خمتان حجاز
۲۹	دم دم پڑھاں سلام مدینے	۱۰۵	خمتان حجاز
۷۸	ذہن تو نگلدستہ	۸۴	خمتانِ سرمدی
۱۰۶	دیارِ گل	۳۶	خوانِ رحمت (سلامِ رضا پر تضمین)
۶۸	دیارِ نبی (منظوم سفرنامہ حج)	۴۷	خورشیدِ بطحا
۱۰۱	دیارِ نور	۵۰	خورشیدِ رسالت
۱۰۹	دیں ہمہ اوست (عربی فارسی اردو پنجابی)	۵۰	خورشیدِ نبوت
۴۹	دیوانِ اظہر	۵۴	خوشبوئے التفات (حمد نعت منقبت)
۹۴	دیوانِ حمد و نعت	۵۹	خوشبوئے دوست
۷۶	دیوانِ ذوقِ تصوف (نعت و منقبت)	۷۴	خیاباں خیاباں ارم
۵۶	دیوانِ ریاض	۱۱۴	خیابانِ نجات
۱۰۰	دیوانِ محمدی الموسم بہ انوارِ فریدی	۱۹	خیر البشر
۹۴	ذکرِ ارفع	۷۸	خیر البشر
۹۲	ذکرِ جمیل	۷۱	خیر الورئی
۹۴	ذکرِ جمیل	۶۱	خیر کثیر
۱۱۳	ذکرِ حبیب	۲۰	دارین
۴۲	ذکرِ حبیب کم نہیں وصلِ حبیب سے	۱۰۷	در بارِ رسالت
۳۶	ذکرِ حضور	۱۱۲	در بارِ مدینہ
۵۳	ذکرِ خیر علیہ السلام	۵۱	در دکا در ماں
۴۷	ذکرِ خیر الانام علیہ السلام	۳۶	در نانِ غم
۳۲	ذکرِ رسولِ انام	۱۱۶	دردِ دانِ پر
۹۴	ذکرِ نبی	۳۸	دردِ و کاوش (منظوم درد)

۳۰	ریاض اکبر	۲۵	ذوق عرفان
۵۶	ریاض رسول	۴۲	رب داحیب
۳۹	زادِ آخرت (نعت و دیگر کلام)	۶۶	رحمت داخرانہ
۳۴	زادِ راہ	۱۰۲	رحمت دے مکھل
۶۵	زادِ راہ	۷۰	رحمت دے چٹھے
۵۲	زادِ راہ (حمد، نعت، سلام، مرثیہ، مناقب)	۱۰۵	رحمت کل
۵۳	زادِ سفر	۲۹	رحمت لقب
۵۸	زادِ عقبی	۷۰	رحمت یزداں
۲۹	زبورِ حرم	۷۸	رحمۃ للعالمین (پنجابی)
۶۰	زخمہ دل	۵۲	رختِ سفر
۷۱	زمرہ مدق	۳۱	ردا اللورہ علی قصیدہ البردہ
۵۸	زیارتِ رسول	۲۲	رسالت مآب
۵۸	زیارتِ مدینہ	۱۰۹	رسالت مآب
۹۲	زیارتِ مدینہ	۵۱	رفا
۶۴	سارے حرفِ گلاب	۱۰۱	رنگِ ثنا
۶۲	سازِ حجاز	۵۹	رنگِ روشنی خوشبو
۱۰۲	سبدِ گل	۲۷	رنگِ دیو
۵۸	سبز گنبد	۷۷	روح العباد فی ذکر المیلاد
۲۰	سبز گنبد نیلا آسمان (نعت، منقبت)	۱۰۶	روح المعانی
۸۸	ستونِ نعت	۶۲	روح الہام
۱۰۱	سجدہٴ حرف	۷۷	روحِ تصوف
۴۷	گچی سرکار	۶۶	روحِ کائنات
۶۰	سحابِ رحمت	۶۱	روشنی
۵۵	سدرۃ المنتہی	۸۹	روضہ پاک رسول جی
۵۹	سرِ پانوز ہے وہ ذاتِ اقدس	۳۸	روۃ التاج
۹۵	سرِ پائے رسول	۱۰۰	رہبر دنیا و دیں

۳۹	سلسلہ انوار کا	۳۲	سراج السالکین
۳۵	سلسلہ خواب (حمد نعت و دیگر کلام)	۶۱	سراجا منیرا
۴۴	سموات	۷۴	سرتاج الانبیاء
۴۹	سنہری جالیوں کے سامنے	۳۷	سر طیبہ
۵۴	سونعتیہ اشعار	۲۲	سرکار
۸۵	سورج (نعت، منقبت، غزل)	۹۳	سرکارِ دو عالم ﷺ (غیر منقوط)
۳۴	سوڑ جہاں تاب	۱۰۲	سرکارِ یثرب
۸۵	سوئے حرم	۲۳	سر مایہ حیات
۹۹	سی حرنی در عشق نبی کریم	۳۱	سر مایہ درویش
۱۰۶	سی حرنی شانِ محمدی	۵۵	سرورِ روح
۸۸	سیاح لامکان	۹۳	سرفروز
۸۵	سیرت الحبیب (منظوم پنجابی سیرت)	۱۹	سرورِ کونین
۲۵	سیرتِ محمدی	۲۴	سرورِ سدرہ
۱۰۱	سید الکونین	۹۳	سرکن فکاں
۶۱	سید المرسلین	۱۰۹	سعادت کے موتی
۱۰۰	سید المرسلین	۷۷	سفرِ حجاز
۴۹	سید سادات	۳۳	سفیرِ کائنات
۶۱	سیدنا	۶۱	سفینہ دل
۵۴	سیدنا کریم (قصیدہ)	۱۰۱	سفینہ نعت
۹۶	شبابیب الرحمة (عربی حمد و نعت)	۴۶	سک متراں دی
۷۷	شاخِ سدرہ	۱۰۱	سلام اُن پر
۳۴	شاخِ طوبی (فارسی نعت)	۴۳	سلام بحضور خیر الانام ﷺ
۵۵	شاخِ طوبی (نعت و منقبت)	۹۰	سلام بحضور سرورِ کونین
۹۳	شافعِ محشر	۹۷	سلام بحضور سید الانام ﷺ
۱۰۱	شافعِ محشر	۶۳	سلام ربی علی نبی ﷺ
۹۲	شانِ پنجتن	۱۹	سلیمیل

۱۰۸	صبح ازل	۹۲	شان رسول صلی اللہ علیہ وسلم
۵۳	صبح تجلی	۶۶	شان کائنات
۷۸	صبح سخن	۵۲	شان مصطفیٰ ﷺ
۱۱۵	صبح سعادت (نعتیہ مثنوی)	۶۳	شان مصطفیٰ ﷺ
۷۴	صبح صادق	۴۶	شاہنامہ اسلام
۲۲	صبح مدینہ	۶۶	شاہِ خوباں
۹۸	صبر دیاں نعتاں	۱۱۰	شہستان عقیدت (حمد، نعت، منقبت، سلام)
۹۳	صحیفہ محمد	۹۶	شرابِ طہور
۹۳	صحیفہ کلمات (منظوم اسمائے حسنہ)	۵۴	شرح اسماء النبی ﷺ
۹۳	صحیفہ نعت (اسمائے نبیؐ پر مشتمل نعتیں)	۷۷	شعر و الہام
۷۹	صحیفہ نور	۴۷	شعلہ فکر
۹۳	صحیفہ نور	۸۰	شعور و وفا (نعت، منقبت، سلام وغیرہ)
۸۳	صدائے جعفری عرف محلاں دے ہار	۷۵	شمس الضحیٰ
۳۱	صدائے دل	۹۰	شمس و قمر
۴۲	صدقے جاواں محمدی شان اتوں	۵۴	شمسیر ضیاء بار
۷۲	صراط منزل (نعت، منقبت، سلام)	۱۰۳	شمسیر و سناں
۳۰	صفات (حمد و نعت)	۷۴	شمع فروزاں
۱۰۳	صفقاں پاک رسول دیاں	۶۴	شمع نور
۳۱	صفقاں رب رسول دیاں (حمد و نعت)	۵۹	شوق نیاز (حمد و نعت)
۹۹	صفقاں سوہنے رسول دیاں	۲۶	شہد و سہرا
۴۳	صلیٰ علیٰ النبی صلی اللہ علیہ وسلم	۳۹	شہابِ ثاقب
۲۴	صلیٰ وسلم دا دعا	۷۴	شہر شرف
۴۶	صلو علیہ وآلہ	۵۳	شہنشاہِ کونین
۳۲	صلوۃ و سلام	۱۰۳	صاحب التاج (حمد، نعت، منقبت)
۹۲	صلی اللہ علیہ وسلم	۶۶	صائم دے دوہڑے
۵۷	ضیائے حرم	۶۶	صائم دے میلے

۱۱۲	عرفان نور	۱۱۶	ضیائے نگینہ
۵۹	عرفان وارث	۷۶	طاب طاب
۳۱	عشق محمدؐ	۴۶	طاق حرم
۱۰۱	عطائے رسول	۷۱	طلع البدر
۹۶	عطائے محمدؐ	۸۱	طلع البدر علینا
۱۹	عطر جذبات	۱۰۴	طلع البدر علینا
۵۴	عقیدت	۹۳	طلوع حمد
۶۴	عقیدت	۱۱۵	طلوع سحر (نعتیہ مسدس)
۱۰۰	عقیدت (نعت منقبت)	۶۴	طلوع شمس
۸۹	عقیدت جاوداں	۷۵	طلوع نور
۲۷	عقیدت کاسفر (حمد، نعت، منقبت)	۲۷	طور سے چراغ
۱۰۱	عکس تمنا	۷۰	طوریہ سنا
۹۷	علوم مصطفیٰؐ	۶۶	طراتے یلین
۵۱	عود سخن	۶۴	طیبہ جانے والے
۵۳	غبارِ حجاز	۷۱	ظہور صداقت
۲۷	غذائے روح	۷۱	ظہور ہدایت
۹۳	غزواتِ رحمتہ للعالمینؐ (منظوم)	۷۱	ظہور کرامت
۷۶	فارقلیط	۴۹	عالم افروز
۱۰۵	فخر بشرؐ	۳۳	عالم داسر کردہ (پنجابی منظوم سیرت)
۲۶	فخر دیستان	۷۶	عبدہ
۱۱۶	فخر دو جہاں (منظوم سیرت النبیؐ)	۲۷	عبدہ و رسولہ
۹۵	فخر کونینؐ (مسدس سیرت النبیؐ)	۳۳	عرش رسا
۹۴	فردوس	۷۲	عرفانیات (حمد و نعت و منقبت)
۷۱	فردوس آرزو	۷۱	عرفانیات عارف
۴۳	فردوس خیال	۴۵	عرفانِ حشمت
۶۵	فردوسِ عقیدت	۷۵	عرفانِ عبد

۳۷	قوسین نشین	۶۶	فردوسِ نعت
۱۰۷	کاروانِ شوق	۶۷	فرشِ راہ
۱۱۵	کاسۂ ہلال (نعتیہ قطعات)	۶۷	فرطِ عقیدت (حمد نعت وغیرہ)
۹۹	کتھے تیری ثنا	۲۸	فروغِ محمد
۳۶	کرم بالائے کرم	۱۱۲	فضائل مصطفیٰ ﷺ
۱۰۱	کرم در کرم	۶۵	فیضانِ رحمت
۹۹	کرنیں ایک ہی مشعل کی (حمد نعت)	۱۰۰	فیضانِ روحی
۲۴	کشکول (حمد نعت)	۹۶	فیضانِ محبت (نعت، منقبت، تصوف)
۲۰	کشکولِ ادراک	۳۰	قائبِ قوسین
۱۱۵	کشکولِ ہلال	۶۱	قاسمِ خلد
۱۱۶	کشکولِ یوسفی	۴۳	قرآنِ ناطق
۱۰۲	کعبہ عشق	۳۱	قصیدہ امینیہ (عربی نعت)
۳۶	کفر و ایمان	۱۰۰	قصیدہ باغِ دبہار
۶۹	کلام بابا طاہر شاہ	۲۵	قصیدہ بردہ شریف (پنجابی ترجمہ)
۸۲	کلامِ حیدر	۵۱	قصیدہ بردہ شریف (اردو ترجمہ)
۲۷	کلیاتِ اعظم	۸۸	قصیدہ بنام خیرالانام
۴۶	کلیاتِ حفظِ ثواب	۳۶	قصیدہ حبِ الحبیب
۸۲	کلیاتِ قادری (نعت، منقبت و دیگر)	۹۳	قصیدہ نعت
۷۵	کلیاتِ نیازی	۸۵	قطبی تارا (نعت، منقبت)
۲۱	کمالِ رسول	۵۸	قد مکرر
۱۱۶	کمالِ محمد	۸۱	قدیلِ حرم
۵۱	کمبل پوش	۱۰۷	قدیلِ حرم
۷۹	کملی میں بارات	۶۳	قدیلِ عرش
۷۸	کملی والا	۶۱	قوسِ عقیدت (حمد نعت)
۸۵	کملی والا	۳۴	قوسین (حمد نعت)

۵۶	گلدستہٴ نعت	۸۳	کملی والا مہی
۵۹	گلدستہٴ نعت	۹۷	کملی والا
۶۹	گلدستہٴ نعت	۱۰۸	کملی والے پیا
۷۵	گلدستہٴ نعت	۹۲	کوثر جاؤک
۴۲	گلدستہٴ تورانی	۴۶	کوثریہ
۴۵	گلزارِ حشمت	۹۳	کہکشاں
۱۰۸	گلزارِ عاشقان	۳۳	کیف بہاراں
۳۰	گلزارِ اکبر	۵۹	کیفِ دوام
۹۲	گلزارِ طیبہ	۱۰۴	کیفِ دوام
۴۲	گلزارِ محمدی	۴۳	کیفِ مسلسل
۴۴	گلزارِ محمدی	۲۲	کیفِ منظوم
۴۵	گلزارِ مدینہ	۳۶	کیفِ وسرور
۹۷	گلزارِ مدینہ	۱۰۳	کیفِ وسرور
۳۰	گلستانِ اکبر	۵۷	کیفیات
۶۱	گلستانِ ثناء	۲۳	کیفیات (نعت، منقبت و دیگر)
۸۰	گلشنِ صلی علی	۴۳	کیفیاتِ دوام
۹۳	گلہائے حدیث (۱۰۰ احادیث، منظوم)	۴۴	گلِ طیبہ
۱۱۵	گلہائے حسنِ عقیدت	۲۸	گلِ مراد
۲۶	گلہائے عقیدت	۵۸	گلاں خیر البشر دیاں
۸۷	گلہائے عقیدت	۱۱۲	گلِ بانگِ اسرافیل
۹۱	گلہائے عقیدت	۴۵	گلہبارِ مدینہ
۱۰۵	گلہائے عقیدت	۸۶	گلدستہٴ حجاز (پشتو)
۵۷	گلہائے عقیدت بنام دیوانِ ریاض	۴۲	گلدستہٴ محمد و نعت
۴۰	گنبدِ خضریٰ	۴۷	گلدستہٴ عقیدت
۸۶	گنجینہٴ انوار	۹۱	گلدستہٴ عقیدت

۷۱	محفل نعت	۳۶	لا زوال
۳۱	محمد رسول اللہ	۱۰۲	لا شریک
۷۰	محمد رسول اللہ (مجموعہ حمد و نعت)	۹۳	لالہ زار نعت
۱۰۱	محمد عربی ﷺ	۲۹	لب کشا (نعتیں، غزلیں)
۳۱	محمد نبی محمد (غیر منقوط عربی وارد و نعت)	۷۵	لچال
۶۱	مختار کو نین	۱۱۳	لمعات
۵۴	مدح رسول	۵۲	لمعات جمال
۹۹	مدح رسول	۱۱۰	لمعات نظر
۷۳	مدحت	۵۲	لوح بھی تو قلم بھی تو
۵۴	مدحت خیر البشر ﷺ	۴۰	لوح شفاعت
۲۳	مدحت شان رسول	۸۴	م ص
۳۰	مدحت کے چراغ	۲۹	ماحصل (غزلیں، نعتیں)
۶۲	مدحت مولائے کل	۷۶	ماذماذ
۳۰	مدنی سہیں سلطان (سرائیکی نعت)	۹۱	ماہِ حرا
۸۳	مدیحۃ النبی (فارسی)	۸۲	مانی مدینے والا
۴۵	مدینے داساتی	۳۱	مٹھوے نے بول (منظوم ترجمہ احادیث)
۱۱۲	مدینے داسفر	۲۲	مجتبیٰ
۱۱۲	مدینے دے بھل	۹۹	مجموعہ نعت
۴۲	مدینے دے موتی	۲۱	محمّد بنیغیری (حمد و نعت)
۶۶	مدینے دیاں کلیاں	۹۲	محبت رسول ﷺ
۶۳	مدینے کا صدقہ	۸۵	محبوب خدا
۴۵	مدینے کی ہوا	۸۵	محبوب نبی
۱۰۱	مدینے کے قریں	۸۰	محراب (حمد و نعت)
۱۰۱	مرجا	۸۰	محسن اعظم
۳۸	مرجاستیدی	۸۳	محفل میلاد

۲۳	مقصود کائنات	۹۰	مرسل آخر (نعتی نظم)
۴۰	مقصود کائنات محمد	۹۰	مدرس کامل
۶۹	مکال لامکال (حمد و نعت)	۲۴	مشارق (حمد و نعت)
۱۰۱	لطفا دادا	۷۹	مشکبار
۳۴	مدوح خلافت	۱۱۲	مشہور نعتاں
۴۳	مدوح کائنات	۳۶	مصحف بہر اد
۳۲	منظوم اردو ترجمہ خطبہ بکوک	۶۶	مصدر الہام
۷۸	منظوم سندھی ترجمہ قصیدہ بانٹ سعاد	۴۳	مصدر خیر
۷۸	منظوم سندھی ترجمہ قصیدہ بردہ شریف	۹۰	مطلع الانوار
۲۹	منگامدینے دا	۴۳	مطلع الفجر
۱۰۵	منور نعتیں	۴۰	مطلع انوار
۶۸	موج ززم (اردو حمد و نعت)	۴۳	مطلع قادراں
۳۶	موج طہور	۸۳	معجزات رسول
۵۹	موج کوثر	۸۶	معجزات رسول
۷۹	موج کوثر	۲۷	معراج
۱۰۷	موج نور	۹۷	معراج دی رات
۶۵	مون نور (نعت، منقبت، قصیدہ)	۴۳	معراج فن
۱۰۱	مولائے کل	۸۲	معراج مصطفیٰ
۸۵	مہر عرب	۱۱۵	معراج مصطفیٰ (تقسیم قصیدہ رضا)
۳۳	مہمانِ معلیٰ	۸۳	معراج مومن
۶۰	میثاق	۵۹	معطر معطر
۶۳	میخانہ قلد	۹۷	مقام مصطفیٰ
۳۰	میرے آقا	۳۶	مقام رسالت
۱۱۳	میرے حضور	۳۶	مقام رسول
۶۶	میرے حضور آگئے	۱۱۲	مقبول نعتاں

۴۴	نذر حبیب	۱۰۳	میزاب
۹۱	نسبت	۱۰۱	میزاب رحمت
۸۵	نسیم حجاز	۹۰	میزان حق
۴۹	نسیم حجاز (مثنوی)	۳۰	میلا دا کبر
۵۳	نسیم مثنیٰ	۶۲	میلا دا نبی
۴۳	نشیہ حضور	۴۳	میلا دا حامد
۱۰۰	نصرت العاشقین	۵۰	میلا دا خلیل
۶۶	نظارے	۶۶	میلا دا صائم
۲۵	نعت اشرف	۷۶	میلا دا وسلام
۲۴	نعت ازہر	۴۸	مینارہ نور
۹۳	نعت چراغاں	۱۰۵	مینائے عقیدت
۶۱	نعت حبیب اکرم ﷺ	۳۲	مینائے کوثر
۸۷	نعت خیر البشر	۳۱	میں ہوں غلام اُن کا
۹۳	نعت دھنک	۷۶	مُحَمَّدؐ
۳۶	نعت رسول	۹۶	نالہ دُخ
۱۱۳	نعت رسول	۹۸	نبی پاک دی اُدیک
۵۵	نعت رسول	۴۷	نجات دیاں راہواں
۱۰۷	نعت رسول	۵۲	نجم سحر
۷۹	نعت رسول مقبول بزبان خدا	۱۰۶	نخلستان نعت
۹۰	نعت مصطفیٰ	۸۷	نذرانہ
۳۵	نعت نوشاہی	۲۳	نذرانہ اشک
۵۶	نعت نیر	۱۱۴	نذرانہ شا
۱۰۱	نعت روح کوئین	۹۶	نذرانہ عقیدت
۹۳	نعت ستارے	۳۷	نذرانہ عقیدت بہ درگاہ رسالت
۴۹	نعت سوغات	۱۰۵	نذرانے

۳۶	نغمہ روح	۹۳	نعت سویرا
۳۶	نغمہ طور	۹۳	نعت شفق
۱۱۶	نغمہ عنذلیب	۹۳	نعت صدف
۳۶	نغمہ نور	۲۱	نعت محل
۴۳	نغمہ نور	۶۸	نعت نذرانے
۶۸	نغمہ ہائے مبارک	۱۰۲	نعت و سلام
۱۱۱	نفاکس النبی ﷺ	۱۱۳	نعت و سلام
۱۱۱	نفیس نعین	۶۰	نعت و منقبت
۵۷	نقشِ اولیں (حمد و نعت)	۹۳	نعت ہمارے
۱۰۱	نقشِ جمال	۶۶	نعتاں صائم دیاں
۱۱۳	نقشِ وفا	۳۳	نعتن جونذرانو
۴۳	نقوشِ حرم	۷۳	نعتوں کے گلاب
۱۱۳	نقوشِ وفا (حمد و نعت و غزلیات)	۹۰	نعتیں
۵۳	نکبتِ حرا	۶۰	نعتیہ دیوان
۴۸	نکبتِ ونور	۴۳	نعتیہ رباعیات
۱۰۴	نگارِ حرم (حمد و نعت)	۴۳	نعتیہ قطعات
۱۱۶	نگینے دے گئیں (پنجابی)	۴۳	نعتیہ مثنویاں
۳۹	نمودِ صبح (نعت و غزل)	۹۱	نعم (حمد، نعت و منقبت)
۸۴	نوائے بردہ (قصیدہ بردہ)	۹۸	نعماتِ میلاد
۶۷	نوائے حجاز	۴۳	نعماتِ مدحت
۶۵	نوائے صائم	۵۵	نغمہ الہام (منظوم ترجمہ احادیث)
۹۹	نوائے ظہوری	۳۶	نغمہ بیتاب
۷۵	نوائے نیاز	۱۱۲	نغمہ حبیب
۸۷	نورِ ازل	۳۵	نغمہ حضور
۱۰۲	نورِ ازل	۶۸	نغمہ ربانی (منظوم میلاد)

۱۰۸	واماندگی شوق	۶۶	نورای نور
۳۱	وحدت و مدحت (حمد و نعت)	۵۹	نور ایمان
۷۸	ورفتا لک ذکرک	۴۸	نور بے مثال (اردو و پوربی)
۶۳	وسیلہ (اردو)	۱۰۹	نور چرا
۴۶	وسیلہ (پنجابی)	۵۳	نور جھروکے
۴۲	وسیم فردوس	۱۱۴	نور خدا
۷۹	و نور شوق	۶۶	نور دا چشمہ
۷۹	ولائے رسول	۶۵	نور دا نظہور
۳۶	وہی سلیں وہی طہ	۱۱۲	نوردی بارش
۹۱	وہی سلیں وہی طہ	۲۸	نوردی خیرات
۴۷	ورنفس (حمد و نعت)	۱۱۱	نور کی ندیاں رواں
۳۶	وسلمو تسلیما	۱۱۰	نور علی نور
۹۱	ہالہ نور	۷۷	نور مصطفیٰ ﷺ
۹۵	ہدیے (پنجابی)	۷۱	نور ہدایت
۱۰۵	ہلالی حرم	۴۳	نور ہدایت (فارسی نعتیہ قطعات کا پنجابی ترجمہ)
۳۳	ہمد رنگ	۱۰۱	نور یزدان
۶۴	ہوائے طیبہ	۸۷	نور و ظہور (نعت، منقبت)
۶۵	یا حبیبی مرحبا	۸۶	نور و کھبت
۱۹	یا رسول اللہ ﷺ	۸۱	نوری ڈھلک (پنجابی)
۱۱	یا رسول عربی ﷺ	۳۶	نوری طاق (پنجابی)
۲۵	یا شافع اُمم	۳۰	نہال روضہ اکبر
۳۳	یا صاحب الجہال	۲۷	نیر اعظم
۱۰۳	یا سین ﷺ	۳۷	نیر حرم
۱۸	یا نبی سلام علیک	۶۲	نے ستاں (نظم، نعت وغیرہ)
۸۱	یابھا الرسول	۱۱۲	واصف دیاں نعتاں
۶۸	یہ ہیں کارنامے رسول خدا کے	۱۱۴	والضحیٰ

نعت ریسرچ سینٹر کی مطبوعات

600/-	ڈاکٹر عاصی کرنالی	1- اردو نعت پر فارسی شعری روایت کا اثر
350/-	رشید وارثی	2- اردو نعت کا تحقیقی و تنقیدی جائزہ
200/-	پروفیسر محمد اقبال جاوید	3- نعت میں کیسے کہوں (تنقید)
200/-	صبح رحمانی	4- غالب اور نائے خواجہ (تنقید)
150/-	ڈاکٹر عزیز احسن	5- نعت کی تخلیقی سچائیاں (تنقید)
150/-	ڈاکٹر عزیز احسن	6- ہنر نازک ہے (تنقید)
120/-	ڈاکٹر عزیز احسن	7- اردو نعت اور جدید اسالیب (تنقید)
150/-	صبح رحمانی	8- نعت مگر کہاں (تنقید)
80/-	ڈاکٹر حسرت کاسنگوی	9- جادۂ رحمت کا مسافر (تنقید)
250/-	حافظ عبدالغفار حافظ	10- بہشت تضافین (شعری مجموعہ)
200/-	نور بانو محبوب	11- خیر البشر (میلاد نامہ)
300/-	ڈاکٹر ابوالخیر کشفی	12- نعت اور تنقید نعت (تنقید)
200/-	ڈاکٹر انصاف احمد انور	13- فنِ ادارہ نویسی اور "نعت رنگ" (تنقید)
300/-	ڈاکٹر شبیر احمد قادری	14- "نعت رنگ" اہل علم کی نظر میں (مضامین)
300/-	محمد طاہر قریشی	15- فہرست کتب خانہ نعت ریسرچ سینٹر (کتابیات)
450/-	اقبال عظیم	16- زبورِ حرم (کلیات نعت)
150/-	امان خان دل	17- شہد لولاک (شعری مجموعہ)
200/-	جشن منیر منغل	18- جادۂ رحمت (انگریزی مجموعہ)
300/-	ڈاکٹر سہیل شفیق	19- اشاریہ "نعت رنگ" (بیس شمارے)
500/-	سارہ کمالی	20- سرکار کے قدموں میں (انگریزی ترجمہ)
200/-	ڈاکٹر عزیز احسن	21- شہدِ توفیق (شعری مجموعہ)
200/-	آفتاب کریمی	22- قوسین (شعری مجموعہ)
100/-	شفیق الدین شارق	23- نزول (شعری مجموعہ)
100/-	آفتاب کریمی	24- آنکھ بنی سکھول (شعری مجموعہ)
150/-	حنیف اسعدی	25- آپ (شعری مجموعہ)

- 26- کرم و نجات کا سلسلہ (شعری مجموعہ) ڈاکٹر عزیز احسن 150/-
- 27- نعت اور سلام (شعری مجموعہ) وحید نسیم 20/-
- 28- ممدوح غلام (شعری مجموعہ) آفتاب کریمی 200/-
- 29- مرقع چہل حدیث (مجموعہ احادیث) پروفیسر محمد اقبال جاوید 300/-
- 30- نعتیادب کے تنقیدی نقوش (تنقید) پروفیسر محمد اکرم رضا 250/-
- 31- نعت کے تنقیدی آفاق (تنقید) ڈاکٹر عزیز احسن 150/-
- 32- مشکوی رموز بنفودی کا فنی و فکری جائزہ (اقبالیات) ڈاکٹر عزیز احسن 200/-
- 33- اُسیبِ طبری (شعری مجموعہ) ڈاکٹر عزیز احسن 150/-
- 34- نعت شناسی (تنقید) ڈاکٹر ابوالخیر کشفی 300/-
- 35- اردو نعتیادب کے تنقیدی سرمائے کا تحقیق مطالعہ (تحقیقی مقالہ) ڈاکٹر عزیز احسن 700/-
- 36- پاکستان میں اردو نعت (تنقید) ڈاکٹر عزیز احسن 300/-
- 37- نعت نامے بنام صبحِ رحمانی (مجموعہ مکاتیب) ڈاکٹر محمد سمیل شفیق 1000/-
- 38- نعتیادب کے تنقیدی زاویے (تنقید) ڈاکٹر عزیز احسن 350/-
- 39- تعلق بالرسول ﷺ کے تقاضے اور ہم (سیرت) ڈاکٹر عزیز احسن 52/-
- 40- دل جس سے زندہ ہے (ظفر علی خان کی نعتیہ کتاب) ڈاکٹر محمد اقبال جاوید 100/-
- 41- نعت رنگ کے پچیس شمارے (ایک اجمالی جائزہ) ڈاکٹر شہزاد احمد 50/-
- 42- وفیات نعت گویان پاکستان ڈاکٹر محمد منیر احمد سلج 200/-

زیر طبع کتب

- 1- اردو نعت اور جدید تنقیدی رویے کاشف عرفان
- 2- کراچی کا دبستانِ نعت (صاحب کتاب شعراء کا تذکرہ) منظر عارفی
- 3- اردو نعت کی شعری روایت صبحِ رحمانی
- 4- حدیث نامہ (انتخابِ نعت) صبحِ رحمانی

تذکرہ نگاری اور رجال نویسی کو شخصی احوال کے ضمن میں بطور ماخذ ایک اہم حیثیت حاصل رہی ہے۔ اس کے متعلقہ و ذیلی عنوانات میں ”وفیات“ کا موضوع بھی شامل رہا ہے اور یہ تاحال ہمارے مطالعے و تحقیق میں، بالخصوص شخصی مطالعے کا، ایک اہم اور ناگزیر ماخذ بھی ہے۔ عربی زبان میں، تاریخ نویسی کے ذیل میں اور پھر مطالعات رجال کے تحت ”وفیات“ نے ایک بنیادی موضوع کی حیثیت حاصل کر لی تھی اور اس ضمن میں ماضی میں ”وفیات الاعیان“ مصنف ابن خلدان اور ”وفیات“ مصنف محمد شا کر لکھی جیسی تصانیف کا ایک سلسلہ عام ہو گیا، جسے ایک مستقل روایت کی صورت میں عظیم پاک و ہند کے مؤرخین و محققین نے بھی عربی و فارسی کی پیروی میں یہاں جاری رکھا۔ اس روایت کے تحت ماضی قریب میں ”تاریخ محمدی“ مصنف مرزا محمد بن رستم حارثی اس کی ایک عمدہ مثال ہے، جب کہ عہد حال میں ابو نصر خلدی کی تالیف ”وفیات اعیان الہند“ ایک ویق اضافہ ہے۔

اردو زبان میں اس روایت کو بالعموم معیاری صحافت نے اور اس کے ذیل میں ”وفیات“ پر شذرات کے اہتمام نے فروغ دیا ہے۔ مغربی دنیا کے بعض نامور تحقیقی مجلات میں OBITUARY کے عنوان سے ”وفیات“ کی جو ایک روایت موجود رہی ہے، اردو کی علمی صحافت نے بھی اس کا اہتمام سے اتباع کیا ہے اور بالخصوص ”معارف“ (اعظم گڑھ) نے یا مولانا سید سلیمان ندوی نے اس روایت کے اجرائی شاید سب سے زیادہ مؤثر و مستقل کردار ادا کیا ہے۔ اگرچہ اسی دور میں اردو کے متعدد رسائل نے مرحومین پر تعزیتی شذرات اور مضامین شائع کرنے شروع کر دیے تھے لیکن ”معارف“ نے ۱۹۱۷ء سے باقاعدگی سے ”وفیات“ کے عنوان کے تحت یہ سلسلہ شروع کیا، جو مستقل چاری رہا۔

اس روایت کے فروغ میں مولانا عبدالمجید ریادی بھی نمایاں ہیں، جنھوں نے اپنے جریوں ”سچ“، ”صدق“ اور ”صدق جدید“ میں ”وفیات“ کو مستقل عنوان بنادیا۔ پھر تعزیتی شذرات یا مضامین کے رسائل میں شائع کرنے کی روایت عام ہو گئی، لیکن ایسی تحریریں ”وفیات“ کی روایتی صورت میں نہ لکھی گئیں اور نہ مرتب ہوئیں اور جو مجموعے ایسی تحریروں کے مرتب ہوئے وہ بالعموم سن وار نہیں بلکہ موضوع وار مرتب کیے گئے۔

صحافت سے قطع نظر، گزشتہ چند ہائیوں میں ”وفیات“ کا سلسلہ مستقل کتابوں کی صورت میں بھی عام ہوا ہے اور متعدد مصنفین اور محققین اپنے اپنے طور پر ”وفیات“ کے مجموعے مرتب کر رہے ہیں، جیسے ”وفیات مشاہیر پاکستان“ (پروفیسر محمد اسلم)؛ ”وفیات مشاہیر بہار“ (سید شاہد اقبال)؛ ”وفیات اعیان پاکستان“ (پروفیسر محمد اسلم)؛ ”وفیات ناموران پاکستان“ (ڈاکٹر محمد منیر احمد سیٹھی)؛ ”تہنایاں بولتی ہیں“ (آسودگان خاک پاکستان آباد) (ڈاکٹر حمزہ منیر احمد سیٹھی) وغیرہ۔ اس باب میں ڈاکٹر سیٹھی نے نوایک ایسی مثال قائم کر دی ہے جس کی نظیر تاحال کہیں اور نظر نہیں آتی۔ رجال و وفیات پر ان کی تالیفات کا سلسلہ ”خنگان خاک گجرات“ سے شروع ہوا جس کے بعد ان کی تالیفات: ”وفیات ناموران پاکستان“، ”وفیات اہل قلم پاکستان“ اور ”تہنایاں بولتی ہیں“ نے اس روایت کو ایک نہایت ویق مثال کی صورت میں پیش کیا ہے، جس کی افادیت ہر اہل علم و دانش اور مصنفین و محققین خوب جانتے ہیں اور ڈاکٹر سیٹھی کے حد درجہ معترف و ممنون بھی ہیں۔ اس روایت میں اب ڈاکٹر سیٹھی نے ایک اور اضافہ کیا ہے جو اپنی نوعیت کی منفرد مثال ہے کہ وفیات کو موضوعاتی اعتبار سے ”وفیات نعت گویان پاکستان“ کے طور پر پیش کیا جائے کہ خاص اس موضوع سے دل چسپی رکھنے یا مطالعہ و تحقیق کرنے والے حضرات اس سے خاطر خواہ استفادہ کر سکیں۔ اس طرح اس روایت کا آغاز مرحوم نعت گو شعراء کے احوال و کوائف ----- ”وفیات“ کے ذیل میں اب ہمارے ہاتھوں میں ہیں۔

نعت گوئی کی روایت میں، وفیات نویسی کی یہ ایک ایسی مثال ہے کہ جس کی نظیر تو کیا اس کا خیال بھی شاید کسی کے ذہن میں نہ آ سکا ہوگا، جو عزیز صبیح رحمانی کے ذہن رسا کارنامہ ہو سکتا تھا کہ یہ ذہن رسا نعت کے زمرے میں اس طرح کے نعت نئے منصوبے وضع کرتا رہتا ہے اور انھیں اپنی تمام تر فہم و فطرت اور حسن ترتیب کے ساتھ عملی صورت بھی دیتا ہے۔ چنانچہ ڈاکٹر سیٹھی کی اس تازہ کاوش کی صورت میں، جو صبیح رحمانی کی تحریک کا نتیجہ ہے، ”وفیات نعت گویان پاکستان“ ہمارے ہاتھوں میں ہے، جو ان نعت گو شعراء کے بارے میں، جواب اس دنیا میں نہ رہے، بنیادی معلومات پر مشتمل ایک ایسے ماخذ کی حیثیت میں استفادے میں آتی رہے گی، جس کے بغیر نہ کوئی جامع اور حقیقی مطالعہ مکمل ہو سکے گا، نہ موضوعاتی تاریخ و تحقیق کا حق ادا ہو سکے گا۔ اس پر متزاد، اپنے پسندیدہ نعت گو شعراء کے بارے میں بنیادی معلومات کی طلب و جستجو رکھنے والے عام حضرات کی تسکین کا بھی یہ کتاب ایک وسیلہ بنی رہے گی۔